

Ի

Համապգայինի Տեղեկատու

2014-2015

Համապգային Հայ Կրթական և Մշակութային Միություն
Հրատարակություն Համապգայինի Կեդրոնական Վարչություն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

■ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ -----	1
ՆՈՐՆ ՈՒ ԶԻՆԸ	
■ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ -----	2-14
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԵԱՆ, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ԶԳՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՅԵԼԻՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶ (ՖՈՐՈՒՄ)	
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ	
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ-ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ	
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ ՄՐՑԱՆՔ	
«ԼԱԼԱՆ ՈՒ ԱՐԱՆ-ԳՈՅՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀ» ԽԱՂԸ	
ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ «ՎԱՐՂԱՆԱՆՑ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ	
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ	
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ	
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	
ԱՅԼԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ	
ՊԱՐ	
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ	
ԹԱՏՐՈՆ	
ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ	
■ ԿՐԹԱԿԱՆ -----	15
ՄԵԼԱՆՔԹՈՆ ԵՒ ՀԱՅԿ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ	
ՄԱՐՍԵՅԻ ՃԵՄԱՐԱՆ	
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ	
ԱՐՇԱԿ ԵՒ ՍՈՖԻ ԳՕԼՍՏԸՆ ԶՈԼԵԾ	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐ -----	16-25
■ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ 85 ՏԱՐԻՆ (ՅԱՏՈՒԿ ԶԵԿՈՅՑ) Կ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ	
■ «ԿԸ ՓՈՐՁԵՆՔ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԱԽԱԶԵՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՂՈՆ ԲԵՐԵԼ» (ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ) «ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»	26-27
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԱՐԽԻՒՆԵՐ -----	28- 29
ՀԱՅ ԳՐՈՂԸ, ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ...	
■ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ -----	30

Խմբագիր. **Լուսիկ Կիլոյեան-Սրապեան**
Ձեռագծում. **Եռնիսես**
Կողքի ձեռաւորում. **Արագ Զէլեան**
Էջադրում. **Անի Փէլիվանեան-Սարգիսեան**
Տպագրութիւն. **Համազգայիի «Վահէ Սէթեան» հրատարակչատուն**

ՆՈՐՆ ՈՒ ՏԻՆԸ

Բնութեան երեւոյթներու մէջ ժամանակի թաւալումը ամենէն տարրականն է, որուն հետ մարդ արարածը կ'առերեսուի իր գիտակից կեանքի առաջին իսկ վայրկեաններուն: Այսպէս է, որ նորը կը հիննայ. ներկան կը դառնայ անցեալ. այսօրուայ դէպքը կ'ըլլայ պատմութիւն, իսկ հաւաքականութեան ներկայի կեանքը կը վերածուի անանդութեան եւ մշակոյթի, որոնք ապագայի մէջ կը յատկանշեն տուեալ հաւաքականութիւնը, պայմանաւ, որ անոնց զարգացումը արձանագրելու հնարաւորութիւնը գոյութիւն ունենայ՝ զայն ապագայ սերունդներուն փոխանցել կարենալու համար:

Այս գործընթացը հեզասահ յաջողելու համար կարիքը ունի ուրեմս միջոցներու, որոնք մարդկային զգայարանքներէն մեկուն կամ միւսին վրայ ազդելու հնարաւորութիւնը ունին: Տարդ ամենէն ընդհանրացած միջոցները եղած են խօսքը, գիրը եւ պատկերը: Ինչքան ալ զարմանալի թուի, այս միջոցներուն մէջ ամենէն ամբողջական գործիքը գիրն է, որ ի վիճակի է առաւել կամ նուազ կատարելութեամբ՝ փոխարինել միւս երկուքը: Մեր օրերուն սակայն, այդ փոխարինումը նուազ անհրաժեշտ է, քանի շնորհիւ արհեստագիտութեան զարգացման՝ խօսքը, գիրն ու պատկերը երեքն ալ նոյնքան դիւրին ձեւերով կարելի է պահպանել եւ հարկ եղած պարագային վերարտադրել:

Չամազգայինը իր հիմնադրութենէն ի վեր հայ գրիի եւ մշակոյթի պահպանման ու փոխանցման միջոցներէն մեկը հանդիսացած է: Հիմնադիրներուն նպատակը եղած է հայ մշակոյթը դպրոցով ցանել մատղաշ հոգիներէն եւ ուղեղներէն ներս, իսկ լայն հասարակութեան մէջ կենդանի պահել նոյն մշակոյթը: Դպրոցը գաղափարի եւ տեսութեան ծննդավայրն է, իսկ գիրքը՝ զանոնք տարածելու եւ ժողովրդականացնելու միջոցը: Հետեւաբար դպրոցի հետ միաժամանակ անհրաժեշտ է նաեւ հրատարակչականը՝ ստեղծելու եւ տարածելու համար դասագիրք եւ ընդհանրապէս՝ գրականութիւն:

Այս տարուայ տեղեկատուն կը ներկայացնէ ահա Չամազգայինի հրատարակչականի պատմութիւնն ու ներկան, անոր տպարանն ու հրատարակութիւնները, այդ գործին նուիրեալները եւ անոր զուգահեռ, Չամազգայինի կառոյցներու ամբողջ տարուայ մը գործունեութիւնը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ: Չամազգայինի բոլոր շրջանները ամբողջացուցած են աշխատանքի եռուն տարի մը: Գովելի է մանաւանդ Սուրիոյ շրջանի գործունեութիւնը, որ յաջողեցաւ նախորդ տարին ալ կատարել շօշափելի գործ՝ հակառակ երկրէն ներս տիրող չափազանց դժնդակ, աննպաստ պայմաններուն:

Եթէ կազմակերպութեան մը նպատակը երկար ժամանակ կը մնայ միեւնոյնը, ապա այդ նպատակին հասնելու համար ի գործ դրուած միջոցները անհրաժեշտ է տեսապէս բազմացնել, զարգացնել եւ նորոգել: Այս իմաստով կարելոր իրագործում կը նկատենք Փարիզի մէջ արդէն ատենէ մը ի վեր գործող Թարգմանչաց վարժարանի հետ մեր սերտ գործակցութիւնը. դպրոցը այլեւս մաս կը կազմէ մեր դպրոցներու ծրագրին եւ Չամազգայինը յանձնառու է Չամազգային-Թարգմանչացի յառաջդիմութեան նպաստելու՝ ի շահ եւրոպական ցամաքամասի վրայ հայերէնի պահպանման ու զարգացման: Միւս կողմէ՝ արդէն լուրջ կերպով ձեռնարկուած է արդիական միջոցներու օգտագործման կրթութեան եւ մշակոյթի մարզերէն ներս. սկսած է Չամազգայինի համացանցային հարթակի երկունքը, սկսած է էլեկտրոնային մանկական դաստիարակչական գրականութեան պատրաստութիւնը, տեղ կը սկսի գտնել հայերէնով ե-գիրքերու հրատարակման գաղափարը: Վերջապէս ձեռնարկուած է կրթական ու մշակութային մարզերէն ներս պոլսահայութեան հետ սերտ գործակցութեան աշխատանքին:

Աւանդութիւն եւ արդիականացում, նաեւ՝ օտար մշակոյթներու հետ յարաբերութիւնն ու փոխ ազդեցութիւնը իրարու հականիշ չեն: Ընդհակառակը՝ անոնց մէկտեղումը եւ իրարմով պատուաստումը կու տան ուժի բազմապատկումի եւ հետեւաբար՝ յաջողութեան երաշխիքը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳՎՅՈՒՆԸ ԱԶԳՎՅՈՒՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԵԱՆ, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ԶԳՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՅԵԼԻՆ (2014-2015 ՏԱՐԻՆ)

Բազմաճիւղ մշակոյթ զարգացնելու եւ մնայունը կերտելու հաւատքով կ'առաջնորդուի
Համազգայինի գործունեութիւնը:
Ամերիկաներէն մինչեւ Սուրիա եւ Հայաստան,
ազգային հպարտութիւն ներշնչող ձեռնարկներ
դիմագիծ կու տան գաղութային հաւաքականութիւններու:
Տարուէ տարի կը բազմանան հայ մշակոյթը օտարներուն ծանօթացնող առիթները:
Երգ, պար, գեղարուեստ, գրականութիւն, դպրոց ու լեզու
կը դառնան վարք ու բարք, գոյութեան չափանիշ ու գաղափարի կռուան:
Համազգայինի աշխարհատարած ներկայութեան արձագանգն է 2014-2015 տարուան տեղեկատուն,
հպանցիկ պատկերը՝ անոր ամենօրեայ տենդին ու հելքին:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՔ (ՖՈՐՈՒՄ)

- Ուսանողական հաւաքը անընդմեջ կը բոլորէ իր հիմնադրութեան քսանամեակը:
- Սփիւռքի նախարարութիւնը կը փոխանցէ պատուոյ գիր առ ի գնահատանք Ֆորումի նշանակալի աւանդին՝ Հայաստան-Սփիւռք գործակցութեան զարգացման մէջ, ինչպէս նաեւ՝ հայ մշակոյթի պահպանման եւ տարածման:
- Հաւաքին նպատակն է սփիւռքահայ ուսանողները մօտեցնել հայկական արմատներուն, մշակոյթին եւ հայրենիքին:
- Ամէն տարի շուրջ 40 երիտասարդներ կը մասնակցին հաւաքին, որ տեղի կ'ունենայ Հայաստանի եւ Արցախի մէջ: Կը կազմակերպուին զբօսաշրջութեան սովորական ուղիներէ դուրս այցելութիւններ:
- Սփիւռքի տարբեր շրջաններէ ուսանողներ կ'այցելեն թանգարաններ, վանքեր, եկեղեցիներ, բնութեան վայրեր, յուշակոթողներ, Երեւանի Պետական համալսարան, Մատենադարան, Ճատրակի տուն, «Հայաստան» ճամբար, «Թումօ» ստեղծարար արհեստագիտութիւններու կեդրոն, Արցախի խորհրդարան եւ բանակի զօրամասեր:
- Նման այցելութիւններ կը ծառայեն իբրեւ առիթ՝ լսելու դասախօսութիւններ եւ կատարելու քննարկումներ հայկական մշակութային ժառանգութեան, ինքնութեան հարցերու, Հայ Դատի եւ ազգային նիւթերու վերաբերեալ:
- Հաւաքին մասնակիցները կը ծանօթանան Համազգայինի կառոյցին ու գործունեութեան, կը հաստատեն բարեկամութիւններ, կը շարունակեն կապը հայ մշակոյթին հետ:
- Առ ի երախտագիտութիւն իրենց տարիներու ծառայութեան՝ 2014-ին յուշանուէրներ կը ստանան ուսանողական հաւաքներու պատասխանատու 2եփիւռ Օհանեսեան եւ դասախօս Հրանդ Մարգարեան:

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԻ ԶԱԽՏՔՈՎ

«ԱՐԴԻ ԶԱՅԵՐԵՆԻ ԶԻՄԱԿՆԴԻՐՆԵՐԸ» ՆԻԹՈՎ ՄԻՋԱՉԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՐՈՎ (ԶԱՅԱՍՏԱՆ)

Յամազգային հայ կրթական և մշակութային միությունը և Երեւանի Պետական համալսարանը կը կազմակերպեն Արդի հայերենի հիմնախնդիրներուն նուիրուած երկօրեայ գիտաժողով, որ տեղի կ'ունենայ 2015-ի Նոյեմբերին:

Նպատակ՝ հայերենի լեզուավիճակը արժեւորել համապարփակ և արդիական չափանիշներով, անդրադառնալ պետութեան լեզուական քաղաքականութեան, հայերենի տարածման և կանոնակարգման, ինչպէս նաեւ լեզուի գործածութեան, պահպանման և զարգացման հարցերուն:

Յայաստանէն և Սփիւռքէն լեզուաբաններ կը ներկայացնեն գիտական զեկոյցներ:

- **Յամազգայինի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Սկրտիչ Սկրտիչեան** կ'անդրադառնայ լեզուի ազդեակութեան և փոփոխութեան երեւոյթին, ինչպէս նաեւ հայերենի միաւորման հարցին՝ շեշտելով միացեալ ուղղագրութիւն ունենալու անհրաժեշտութիւնը:
- **Երեւանի Պետական համալսարանի տնօրէն Արամ Սիմոնեան** վտանգաւոր չի նկատեր լեզուին վիճակը, սակայն, նկատի ունենալով դպրոցներու մէջ հայերենի ցած մակարդակը, կը մտածէ, թէ գոյութիւն ունի փոփոխութեան կարիք և հայագիտութեան բնագաւառին մէջ մասնագետներու պատրաստութեան հարց:
- **Յայաստանի Սփիւռքի նախարար Զրանուշ Յակոբեան** կը հաստատէ. «Արեւմտահայերէնը մեր լեզուամշակութային հարստութիւնն է, հայ մշակոյթի անքակտելի մասը, ան պէտք է դառնայ հայոց պետութեան և ամբողջ հայ ժողովուրդի մշտական հոգածութեան առարկան»:
- **Յայաստանի Կրթութեան և գիտութեան նախարար Արմէն Աշոտեան** կը նշէ, թէ հայերենի գործածութիւնը հարց է նաեւ Յայաստանի մէջ, թէ՛ գեղեցիկ հայերէնը այսօր դարձած է բացառութիւն, իսկ գրաւիչ դառնալու համար պէտք է ըլլայ հետաքրքրական:
- **ԵՊՀ-ի Յայ բանասիրական բաժանմունքի ղեկավար Արծրուն Աւագեան** կ'ակնարկէ լեզուական շեղումներու և կ'ընդգծէ. «Լեզուն մեր էութիւնն է, արտայայտութեան և փոխըմբռնումի միջոցը, մշակոյթը, որ ժամանակ պիտի ձգենք»:
- **Յայաստանի Յամազգայինի հիմնադրամի նախագահ Լիլիթ Գալստեան** կը յուսայ, որ Յայաստանի մէջ լեզուաքաղաքականութեան պատասխանատու մարմիններ եզրայանգումներ կատարեն և գործնական քայլերու ժամանակացոյց ճշդեն:

ՊԱՏՊԱՍԻՐԱԿԱՆ ԺՈՐՈՎ ԵՒ ՅՈՒՇԱԳԻՐԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յամազգայինի 7-րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի կ'ունենայ 2014-ի Մայիսին, Յայաստանի մէջ:

Կը մասնակցին 15 երկիրներէ 80 պատուիրակներ: Բացման հանդիսութիւնը կը կատարուի ներկայութեամբ պետական և ակադեմիական ներկայացուցիչներու, արուեստագետներու և մտաւորականներու:

Յայաստանի Սփիւռքի նախարարը և Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Վաչէ Փափագեան կը ստորագրեն Յայաստան-Սփիւռք գործակցութեան մարզին մէջ գիտական, կրթական, հրատարակչական և մշակութային կապերու ամրապնդման և զարգացման ուղղուած գործակցութեան յուշագիր:

Ժողովը 13 նիստերով կը քննէ ընթացաւարտ Կեդրոնական վարչութեան քառամեայ գործունեութիւնը, օրակարգի կրթական և մշակութային նիւթերը և կը կեդրոնական հետեւեալ կէտերուն վրայ.

- Երիտասարդացնել Յամազգայինի շարքերը, աշխարհագրականօրէն տարածուիլ դէպի նոր շրջաններ:
- Վերանորոգ դիմագիծ տալ Յամազգայինի ճեմարաններուն, ծաւալել հրատարակչական գործունեութիւնը:
- Ընդարձակել Յամազգայինի հիմնադրամներու կառոյցի մարմինի գործադաշտը:
- Ամրապնդել Յայաստան-Սփիւռք կրթական և մշակութային գործակցութիւնը:
- Զօրակցիլ սուրիահայութեան գոյատեւման և վերականգնումի ճիգերուն:
- Գործն ներկայութիւն դառնալ Յայաստանի հանրապետութեան, Արցախի, Զաւախքի և Սփիւռքի մէջ:

Կը մշակուի քառամեայ գործունեութեան ծրագիր, կը կազմուի նոր Կեդրոնական վարչութիւն:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԶԱՍԱՆԱՐԱՆԻՆ ԶԵՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԻ ԵՐԿԱՐԱԶՈՒՄ

Երեւանի Պետական համալսարանին և Յամազգայինի Կեդրոնական վարչութեան միջեւ խորհրդակցութիւններու հիմամբ՝ մինչեւ 2024-ի աւարտը կ'երկարաձգուի վաւերականութիւնը ԵՊՀ-ի և Յամազգայինի Յայագիտական բարձրագոյն հիմնարկին միջեւ:

12 Դեկտեմբեր 1996-ին կնքուած գործակցութեան և փոխանակութեան պայմանագրի 4-րդ կէտին, որ հիմնարկին շրջանաւարտներուն առիթ կու տայ իրենց ուսումը շարունակելու ԵՊՀ-ի մէջ:

«ՖՈՐՈՒՄԻ ԱՊԱՅՈՎՈՒԹԵԱՆ ԶԻՄԱԿՐԱՄ»-Ի ՍՏԵՂԾՈՒՄ ԵՒ ԶԻՄԱԿՐԱՆԵՐՈՒ ՊԱՐԳԵՄՏՐՈՒՄ

Յամազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը գիտակցելով **Ուսանողական հաւաքը** շարունակելու կարելորութեան, 2015-ի Յուլիսին յայտարարեց ստեղծումը **«Ֆորումի ապահովութեան հիմնադրամ»**-ին:

Ֆորումի նուիրատուներու, մասնակիցներու, դասախօսներու և պատասխանատուներու ի պատիւ ճաշկերոյթի մը ընթացքին վարչութիւնը պարգեւատրեց 1994-ին **Ֆորումի** գաղափարը յղացած և տարուէ տարի իրականացուցած Շուշիկ Արսլանեանը, Զուրիկ Պաղտասարեանը, Զրաչ Սիմոնեանը և Սելա Թնճուկեանը:

Զաստատուեցաւ **«Ֆորումի ապահովութեան հիմնադրամ»**-ը և կատարուեցան նուիրատուութիւններ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԿՐԹԱՆՊԱՍՏ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Կը շարունակուին Սփիւռքի հայ դպրոցներուն արհեստավարժ մակարդակի տնօրէններու կարիքը գոհացնելու և մանկավարժ-հայերէնագետ ուսուցիչներու պատրաստութեան ծրագիրները:

ԶԱՄԱՉԳԱՅԻՆԻ «ՅԱԿՈՒ ԿԱՐԱՊԵՆՑ» ԿՐԹԱԹՈՇԱԿ

Կը յատկացուի Երեւանի Պետական համալսարանին մէջ բանասիրութեան և լրագրութեան հետեւող 5 ուսանողներու:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ-ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԾՐԱԳԻՐԻՆ ՆՈՐԱԳՈՅՆԸ

Համազգայինի գործունեության գլխավոր դաշտերն մեկը կրթական մարզն է: Կազմակերպությունը կը ղեկավարէ իր հիմնած շարք մը դպրոցները Սփիւռքի մէջ եւ կը մշակէ հայեցի դաստիարակութեան ծրագիրներ: Շուրջ երկու տարի առաջ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը ստացաւ դիմում մը Փարիզի Իսի-ԼԷ-Մուլինոյի արուարձանին մէջ գործող Թարգմանչաց վարժարանի վարչութենէն՝ պատասխանատու դերակատարութիւն ստանձնելու դպրոցին ղեկավարումին եւ կրթական ծրագիրներու մշակումին մէջ: Յետ խորհրդակցութիւններու՝ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը ստանձնեց «հաճելի բեռը», ինչպէս բնորոշեց Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Մկրտիչ Մկրտիչեան:

Արհեստագիտական յեղափոխութեան ներկայ ժամանակներուն, երբ կրթութիւն ջամբող աւանդական տիպարներուն դերը կը նսեմանայ, «Փարիզի Թարգմանչաց վարժարանի վարչական խորհուրդն ու Համազգայինը գործակցելու կը սկսին՝ ի շահ ֆրանսահայ երեխայի կրթութեան ու դաստիարակութեան: Այս նպատակը բոլորիս համար մարտահրաւեր է, որուն կ'արձագանգենք գիտակցութեամբ եւ հաճոյքով»:

Մկրտիչ Մկրտիչեան այս հաւատքով ողջունեց Թարգմանչաց վարժարանին միացումը Համազգայինի կրթական հաստատութիւններու ծրագիրին, երբ 5 Դեկտեմբեր 2015-ին, հրապարակային հանդիսութեան մը ընթացքին ստորագրեց գործակցութեան պայմանագրութիւնը Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան եւ Թարգմանչաց վարժարանի վարչական խորհուրդին միջեւ:

Այս առիթով որդեգրուած էր «Մենք ենք մեր դպրոցը» կարգախօսը: Հանդիսութիւնը ինքնին կը մէկտեղէր Ոսկեդարուն թարգմանչաց խորհուրդով ծնունդ առած հայ դպրոցի տեսլականը, Համազգայինի հիմնադիրներու ոգիով ստեղծուած Պէյրութի Հայ Ծեմարանին լաւ մարդ եւ լաւ հայ կերտելու աւանդը եւ Ֆրանսայի հայկական միակ երկրորդական վարժարանին՝ Համազգայինի Մարսէյի Ծեմարանին մէջ հայեցի դաստիարակութեան իրականութիւն դարձած երազը:

«Մեր ձգտումն է, որ այս տարածաշրջանին մէջ Համազգայինի հովանաւորած դպրոցները ժամանակի ընթացքին վերածուին Եւրոպայի համար մեկական հայագիտական կեդրոնի: Մենք տակաւին կը գտնուինք այդպիսի գործընթացի մը միայն սկիզբը», նշեց Մկրտիչ Մկրտիչեան:

Իսի-ԼԷ-Մուլինոյի հայ համայնքէն յանդուգն հայորդիներ 1996-ին հիմը դրած են Թարգմանչաց վարժարանին՝ շնորհիւ հայ դպրոցի կարելորութեան ջատագով Չատիկ Աւլանեանի աննկուն կամքին եւ տեղւոյն քաղաքապետութեան զօրակցութեան: Տարիներու ընթացքին Թարգմանչաց վարժարանը համաձայնագիրներ կնքած է Ֆրանսայի պետութեան հետ: Անկա կը հետեւի Ֆրանսայի պետութեան կողմէ սահմանուած ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի ծրագիրներուն, որոնց կողքին կը դասաւանդէ հայերէն եւ հայոց պատմութիւն: Այսօր Համազգայինը 4 անդամներով կ'ամբողջացնէ վարժարանին 13 անդամներէ բաղկացած վարչական կազմը:

Համազգային-Թարգմանչաց վարժարանը Իսի-ԼԷ-Մուլինոյի եւ շրջակայ թաղամասերու հայ մանուկներուն պիտի ընծայէ ֆրանսական եւ հայ մշակոյթներու ժառանգութեամբ կազմաւորուելու, արմատներու գիտակցելու եւ կրկնակի պատկանելիութեան հետ հաշտ ապրելու կարելիութիւն:

«Ընդհանրապէս Սփիւռքի պատմութեան մէջ նման երեւոյթ մը հազուադէպ է եւ հետեւաբար ընդգծելի, որովհետեւ առաջին անգամ ըլլալով երկու կրթական կառոյցներ իրարու կը միանան՝ նոր թափ տալով կրթական շարժումին Ֆրանսայի մէջ», կը գրէ Փարիզի «Նոր Յառաջ» թերթը՝ արժեւորելով երեւոյթը:

Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը կը հաւատայ, թէ քսան տարիներու ծառայութեամբ զօրացած վարժարանը Համազգայինի կրթական հաստատութիւններու ծրագիրին միանալով՝ այսուհետեւ պիտի վայելէ կազմակերպութեան տասնամեակներու մշակութային գործունեութեան եւ կրթական փորձառութեան արգասիքը, եւ թէ՛ ստորագրուած պայմանագիրը պիտի երաշխաւորէ **Համազգային-Թարգմանչաց վարժարանին** բարգաւաճումն ու յարատեւութիւնը:

Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Մկրտիչ Մկրտիչեան կը ստորագրէ գործակցութեան պայմանագրութիւնը Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան եւ Թարգմանչաց վարժարանի վարչական խորհուրդին միջեւ:

Իսիի քաղաքապետութեան կողմէ նուիրուած 3000 քառ մեթր տարածութեամբ հողաշերտի մը վրայ կառուցուած են **Համազգային-Թարգմանչաց վարժարանին** եռայարկ շէնքը, հանդիսասրահը, ներքին եւ արտաքին բակերը: Կառոյցը կը բաղկանայ 15 դասարաններէ եւ օժտուած է 400 աշակերտ ընդունելու յարմարութեամբ: Ներկայիս 80 աշակերտներ կը յաճախեն մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժինները: Կը ծրագրուի մօտիկ ապագային հաստատել միջնակարգի եւ երկրորդականի բաժիններ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ ՄՐՑԱՆՔ՝ ՀԱՄԱՑԱՆՑԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐՈՎ

Շիքագոյի խումբը կը պատրաստուի մրցանքի:

Գրքոյկները կը պարունակէին հայ մշակոյթին, երաժշտութեան, պատմութեան եւ լեզուին վերաբերող 170 հարցումներ եւ պատասխաններ՝ գրուած հայերէնով եւ անգլերէնով, իբրեւ երկլեզու գիտելիքի աղբիւր: Նաեւ տրամադրուած էր մրցանքին օրէնքները բացատրող ուղեցոյց մը: Մասնակցութիւնը սահմանուած էր 9-11 տարեկան եւ 12-16 տարեկան խումբերով:

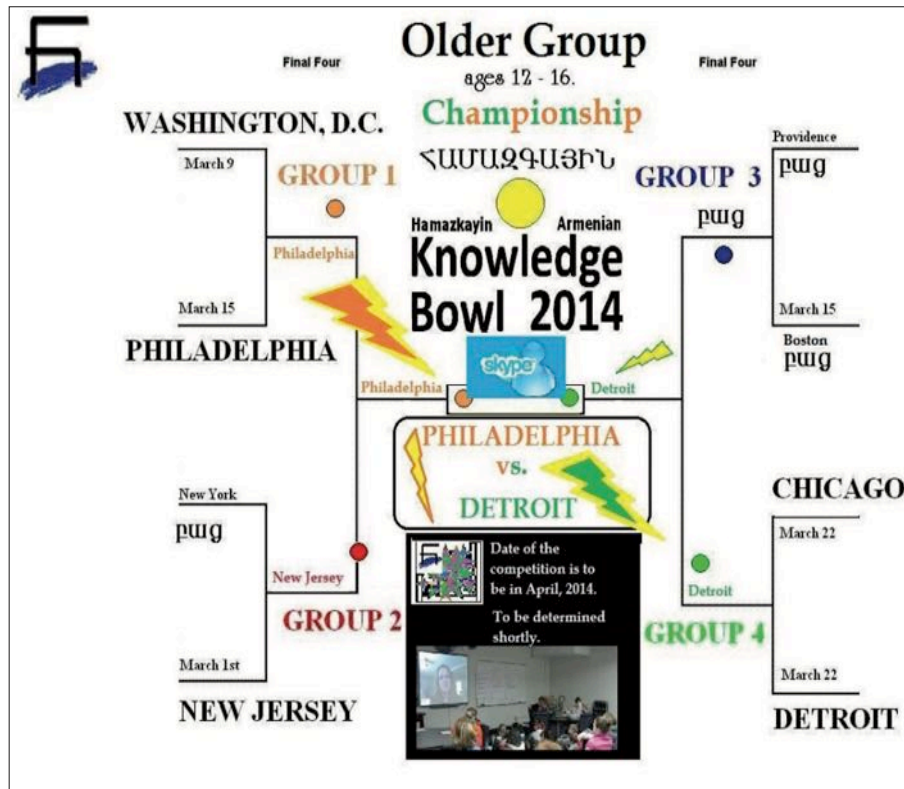
«Արմինիըն Ուիքլի» 2014-ի Մարտին տեղի ունեցած գտումի հանգրուաններուն մըթնոլորտը կը նկարագրէր իբրեւ «հայոց պատմութիւնը եւ մշակոյթը պանծացնող աննախընթաց, յիշատակելի, տօնական եւ գունազեղ»: Բաղդատութիւններ կատարեցան նաեւ ամերիկեան պատկերասփիւռի հռչակաւոր մրցանքներու հետ, ինչպէս՝ «Ճեփըրտի», «Ֆեմըլի ֆիուտ» եւ «Հու ունթը թու պի է միլիոներ»:

Իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ կայացած առաջին գտումներէն ետք տարբեր քաղաքներէ կիսաւարտական հանգրուան անցած խումբեր իրարու դէմ մրցեցան Սքայփի միջոցով: Մրցանքին արդիւնքները եւ լուսա-

Արեւելեան Ամերիկայի մէջ Հայկական գիտելիքներու առաջին մրցանքը տեղի ունեցաւ մարզական ոգիով եւ հաղորդակցութեան արհեստագիտական միջոցներու արդիւնաւետ օգտագործումով:

Համազգայինի «Նոլըճ պոլը» կամ «Ողիմպիականը», ինչպէս զայն կը կոչէ Պոսթընի մէջ լոյս տեսնող «Արմինիըն Ուիքլի» շաբաթաթերթը, կը միտի փոխանցել հայկական գիտելիքներ՝ շրջանային կազմակերպուած մրցանքի մը հաճելի եւ աշխուժ մթնոլորտին մէջ:

Մրցանքին լուրը պատանեկան շրջանակներու մէջ տարածուեցաւ 2014-ի առաջին ամիսներուն Համազգայինի Պոսթընի, Շիքագոյի, Տիքոն-թի, Ֆիլատելֆիոյ, Փրովիտընսի, Նիւ Ճըրզիի, Նիւ Եորքի եւ Ուաշինկթընի մասնաճիւղերուն ժրաջան աշխատանքով եւ յանձնառու տրամադրութեամբ: Այսպէս նամակով յղուեցան ճաշակաւոր պատրաստութեամբ գրքոյկներ, որոնց բովանդակութիւնը սերտելու եւ սորվելու ժամանակ տրուեցաւ մինչեւ գարուն:

Չտումի հանգրուան:

Տիքոնթի խումբը՝ Շիքագոյի խումբին դէմ յաղթանակէն ետք:

նկարները վերբեռնուեցան Համազգայինի մասնաճիւղերուն Դիմատետրի էջերուն վրայ:

Մեծերու դասակարգին առաջնութիւնը կիսեցին Ուաշինկթընի եւ Տիքոնթի խումբերը, որոնք կազմակերպիչներուն վկայութեամբ՝ տառացիօրէն իւրացուցած էին գրքոյկներուն ամբողջ բովանդակութիւնը, իսկ կրտսերներու ախոյեանութիւնը խլեց Ֆիլատելֆիոյ խումբը: Այսուհանդերձ, բոլոր մասնակցողները հռչակուեցան «յաղթական», որովհետեւ հայոց պատմութեան գէթ մէկ գիտելիք սորված էին:

Իրօք, մրցանքը կազմակերպողները նկատեցին, թէ այս առիթով պատանիներ լայն տարողութեամբ հայկական գիտելիքներու ծանօթացած էին: Մրցանքը յաջողած էր հայ պատանի սերունդին գաղափար մը տալ հայոց պատմութեան եւ հայ մշակոյթին վերաբերեալ, միաժամանակ՝ արհեստագիտական միջոցներով կապ մը ստեղծել իրարմէ հեռու բնակող հայ համայնքներու միջեւ:

«ԼԱԼԱՆ ՈՒ ԱՐԱՆ - ԳՈՅՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀ» ԽԱՂԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐԿԵԼՈՒ, ՀԱՅԵՐԷՆՈՎ ԽԱՂԱԼՈՒ ԵՒ ՀԵՏԱԶՕՏԵԼՈՒ ՀԱՃԵԼԻ ՄԻՋՈՑ ՄԸ

Հայերենը իբրև հաղորդակցութեան լեզու մանուկներուն ներկային մէջ հաճելի ձեւերով ապրեցնելը հայեցի դաստիարակութեան գլխաւոր մարտահրաւերներէն է: Իրողութիւն է նաեւ, որ համակարգչային գործիքները հաղորդակցութեան եւ ժամանցի անբաժանելի մէկ մասն են, իսկ դաստիարակչական նպատակներով անոնց օգտագործումը կրնայ մանուկներուն քով ստեղծել յարաբերութեան եւ ընկալումի նոր մակարդակ: Այս կարիքներէն մեկնած՝ Համագգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը կը ձեռնարկէ «Լալան ու Արան» վերնագիրով մանկական դաստիարակչական խաղերու շարքի մը, որոնց առաջինը՝ «Գոյներու աշխարհ»-ը կը հրապարակուի արեւմտահայերէն եւ արեւելահայերէն տարբերակներով:

«Սփիւռքի մէջ հայ մանուկներուն մեծամասնութիւնը կը յաճախէ օտար վարժարաններ, մանուկներու յատուկ համակարգչային եւ արդի

հաղորդակցութեան գործիքներու ժամանցի խաղերը օտար լեզուներով են, հայերենը վտանգուած է իբրև գործածական լեզու, հետեւաբար անհրաժեշտութիւն կը դառնայ արհեստագիտական արդի միջոցներու օգտագործումը՝ հայերէնի ուսուցման համար», կը բացատրէ խաղերու ծրագիրին ընդհանուր պատասխանատուն՝ Համագգայինի Կեդրոնական վարչութեան Պէյրուֆի գրասենեակի գործադիր տնօրէն Արին Գալուստեան, մամուլի մէջ լոյս տեսած հարցազրոյցի մը առիթով:

Խաղին գլխաւոր նպատակն է հայ մանուկին մէջ արթնցնել սեր՝ հայերէնի նկատմամբ, հարստացնել անոր բառապաշարը եւ ճիշդ առոգանութեամբ լսելի դարձնել գայն:

«Որոշեցինք ստեղծել հայ կերպարներ՝ Լալան ու Արան: Անունները ընտրուեցան այնպէս, որ գրեթէ միակերպ հնչուին արեւելահայերու եւ արեւմտահայերու կողմէ, ըլլան այժմեական եւ երաժշտական: Կերպարները 4-5 տարեկան են, հետաքրքրասեր, չարաճճի եւ արթնամիտ, երբեմն՝ թափափած: Ընկեր կ'ըլլան խաղացողին եւ միասին կ'երթան գոյներու աշխարհի այցելութեան», կը նկարագրէ պատկերագարողու մի եւ ձեւագծումի պատասխանատու Նայիրի Ալեքսանտրեան:

Լալան ու Արան բերանացի կը բացատրեն խաղերուն ընթացքը, ցուցմունքներ կու տան մանուկներուն, գանոնք կ'առաջնորդեն խաղին մէկ մակարդակէն միւսը եւ կու տան գնահատական:

«Գոյներու ուսուցումը կարելոր հանգրուան մըն է մանուկին կազմաւորման շրջանին: Երեք կամ չորս տարեկանին է, որ մանուկը պիտի գիտակցի, թէ բոլոր գոյները ունին անուններ: Ան այս գոյները պիտի ճանչնայ իր մայրենի լեզուով՝ հայերէնով», կ'ըսէ մանկավարժական խորհրդատու Թալին Եահնիեան:

«Ինչ որ խաղով կը տրուի մանուկին, ան կ'ընդունի մեծ հաճոյքով եւ շատ արագ կ'իրացնէ», կ'աւելցնէ առոգանութեան պատասխանատու Հերա Նաճարեան:

Խաղերուն համակարգչային ծրագիրներու պատասխանատուն՝ Սերուժ Պաղտասարեան կը բացատրէ, թէ «Գոյներու աշխարհ»-ը կը ծանօթացնէ 10 գոյներ: Մանուկը իւրաքանչիւր գոյնի ծիրին մէջ կրնայ խաղալ 4 խաղ, ընդհանուրը՝ այլազան բնոյթի 40 խաղեր, որոնք ունին իրենց յատուկ օրէնքները:

Այս խաղերը նաեւ առիթ կու տան մանուկին զարգացնելու իր յիշողութիւնը, կեդրոնացումը, երեւակայութիւնը, տրամաբանելու, բազմակողմանի մտածելու, հետազօտելու եւ ստեղծագործելու կարողութիւնը:

«Լալան ու Արան» մանկավարժական խաղերու իրագործման նիւթական աղբիւրները գոյացած են ժողովրդային դրամահաւքով եւ առցանց միջոցներով: Այս նպատակով պատրաստուած է տեսերիկ մը (նկարահանումը կատարած է Հրայր Գալեմբերեան): *Քիքսթարթըրի* ծրագիրով ամբողջացած է նախատեսուած անհրաժեշտ գումարը, հետեւաբար որոշուած է խաղը 2015-ի Նոյեմբերին իր հրապարակումէն մինչեւ 6 ամիս անվճար տրամադրել հայ մանուկներուն: Այնուհետեւ խաղին վաճառքին հասոյթը պիտի շահարկուի նոր խաղերու պատրաստութեան համար:

«Լալան ու Արան» Դիմատետրի էջը արդէն ունի շուրջ 2000 հետեւորդ: «Եթէ փոքրիկները սիրեն եւ հաճոյքով խաղան, այդ պիտի նշանակէ, թէ մենք հասած ենք մեր նպատակին», կ'ըսէ Արին Գալուստեան:

Համագգայինի մանկավարժական խաղերու ծրագիրը իրագործելու նպատակով կազմուած խմբակը վերոյիշեալ անդամներով կը շարունակէ իր ժրջան աշխատանքը եւ լծուած է երկրորդ խաղին պատրաստութեան:

Համագգայինի մանկավարժական խաղերու ծրագիրը իրագործելու նպատակով կազմուած խմբակը վերոյիշեալ անդամներով կը շարունակէ իր ժրջան աշխատանքը եւ լծուած է երկրորդ խաղին պատրաստութեան:

«Լալան ու Արան - Գոյներու աշխարհ» խաղը պատրաստուած է Այ. փատ, Այ. ֆոն եւ Անտոյոյտ գործիքներու համար: Չայն կարելի է ներբեռնել՝ դիմելով Ափ սթոր եւ Կուկըլ փլէյ առցանց վաճառատուներուն: Իսկ խաղերուն մասին մանրամասն տեղեկութիւններ կարելի է կարդալ www.lalanouaran.com կայքին վրայ:

ՊՈԼՍԱՅԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ «ՎԱՐՂԱՆԱՆՑ» ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԸ ԱՐԵՄՏԱՅԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՄԱՆԴԸ ԿԸ ԲԵՐԵՆ ԼԻԲԱՆԱՆԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մշակութային եւ կրթական գործակցութիւնը իբրեւ հայկական կոռուստներու միջեւ կապերու սերտացումի եւ ժամանակակից ազգային ձգտումներու ամրապնդումի միջոց՝ Համազգայինի գործունեութեան բնորոշ յատկանիշներէն է: Սփիւռք-Հայաստան գործակցութեան կողքին անհկա վերջին տարիներուն դրսեւորուեցաւ պոլսահայ գաղութին հետ յարաբերութիւններով:

Օգտուելով Թուրքիոյ մէջ քաղաքական համեմատաբար նպաստաւոր պայմաններէն, պոլսահայ մշակութային եւ մտաւորական շրջանակներու աշխուժացումէն եւ դէպի այլ գաղութներ բացուելու տրամադրութենէն՝ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան երկու ներկայացուցիչներ փոխձանօթացումի նպատակով Պոլիս գործուղուեցան 2013-ին: Այս նախաքայլին յաջորդեցին 2014-ին Համազգայինի Լիբանանի Շրջանային վարչութեան հրաւերով պոլսահայ մտաւորականներու, ապա՝ «Վարդանանց» երգչախումբին Պէյրութ այցելութիւնները, որոնք արեւմտահայ մշակոյթի աւանդին շունչն ու ոգին բերին լիբանանահայ գաղութին:

«Վարդանանց» երգչախումբը 4 հոկտեմբեր 2014-ին Լիբանանի մէջ տուաւ իր առաջին համերգը՝ հովանաւորութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին:

«Իբրեւ դեսպաններ կու գանք մեր ծայրն ու հագագը ի սպաս դնելու Կոմիտասին, Չաքարեանին, Կանաչեանին եւ ուրիշներու», նշեց Սեդրակ սրկ. Տաւութեան՝ երգչախումբին անունով արտասանած իր խօսքին մէջ:

Այնուհետեւ երգչախումբը հոգեւոր, ազգագրական, հայրենասիրական եւ արեւմտեան դասական ստեղծագործութիւններով թնդացուց սրտերը: «Ծափահարութիւններ, յոտնկայս եւ երկար ծափահարութիւններ, Լորէն ծափահարութիւններ, քանզի լիբանանահայ մշակութասէր հանդիսատեսը սքանչացած էր Պոլսոյ Ս. Վարդանանց դպրաց դասի երգչախումբին աննախընթաց ելոյթով», կը գրէր «Ազդակ» օրաթերթը՝ արձագանգելով բուն խանդավառութեան:

Մշակութասէր հանրութեան բազմակերպը զօրացած էր ոչ միայն երգչախումբին կատարողական մակարդակով, այլ նաեւ արեւմտահայ Չարթօնքի կեդրոնին վերանորոգ շարունակականութեան փառահեղ վկայութեամբ:

«Պոլիսը հակառակ իր հին ըլլալուն միշտ ալ պատանի մնացեր է, Պոլիսը հին է, իսկ հինը ունի աւանդութիւն, աւանդութիւն ունեցողը ունի փորձառութիւն, ունի ճաշակ, բժախնդրութիւն»: Համերգին աւարտին Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Մկրտիչ Մկրտիչեան այս բաներով արժեւորեց պոլսահայութեան առանցքային դերակատարութիւնը հայ մշակոյթին մէջ եւ վարչութեան անունով աւելի քան 50 հոգիէ բաղկացած երգչախումբին յանձնեց յուշանուէր մը՝ իբրեւ «խորունկ յուզումի եւ տասնամեակներու կարօտի» արտայայտութիւն:

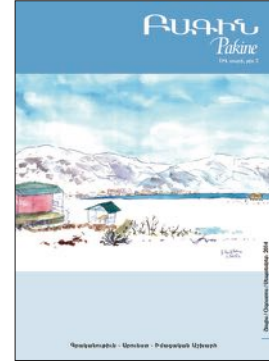
Համերգին յաջորդ օրը երգչախումբը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կատարեց Ս. Պատարագի երգեցողութիւնը: Այս առիթով Արամ Ա. կաթողիկոս խմբավար Ատրուշան սրկ. Հալաճեանը պարգեւատրեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց»-ի շքանշանով:

Ապրիլի սկիզբը, Պոլիսէն մտաւորականներ լիբանանահայութեան ներկայացուցած էին պոլսահայ գաղութը եւ հայութեան հետքերը Արեւմտահայաստանի մէջ:

Ճարտարապետ Չաքարիա Միլտանօղլուի «Անաթոլիա եւ հայ մշակութային հետքեր... 19 քաղաք, 15 հետքեր» խորագիրով դասախօսութիւնը կը միտեր պարզել այն իրողութիւնը, թէ հազարաւոր վայրերու մէջ գոյութիւն ունին հայկական հետքեր, որոնք ենթակայ են Թուրքիոյ աւերիչ քաղաքականութեան: Միլտանօղլուի երկրորդ դասախօսութիւնը՝ «Հայ պարբերական մամուլի պատմութիւն 1794-1980» նիւթով՝ կ'անդրադառնար 42 երկիրներու մէջ հրատարակուած հայերէն թերթերու:

Պոլսահայութեան վերաբերող դասախօսական երեկոյի մը ընթացքին Միլտանօղլու նկարագրեց Պոլսոյ ազգային հաստատութիւնները: Հանրային գործիչ Տիգրան Ալթուն կեդրոնացաւ Եղեռնէն ետք գաւառներէն Պոլիս ապաստանած եւ պոլսահայ դարաւոր խաւին հետ շփումով կազմաւորուած ներկայ գաղութին կրթական եւ մշակութային կեանքին վրայ, ինչպէս նաեւ՝ «Ակօս» թերթի խմբագիր Հրանդ Տինքի նահատակութենէն ետք ստեղծուած ինքնութեան սոր ըմբռնումին: Կրթական մշակ Սարգիս Կիւլեկեչ ներկայացուց պոլսահայ աշակերտութեան պատկերը:

«Վարդանանց» երգչախումբի անդամները եւ պոլսահայ մտաւորականները այցելեցին լիբանանահայութեան գլխաւոր կեդրոնները: Փոխյարաբերութիւնը կամրջեց երկու գաղութները՝ առաջնորդելով կրթական, մշակութային եւ ուսումնասիրական մարզերու մէջ գործակցութեան ծրագիրներու:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ԲԱԳԻՆ» ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ-ԾԱՆՕԹԱՑՈՒՄ (ԼԻՔԱՆԱՆ)

- Չոհրապ Գիրեջեանի «Կեանքի բեկորներ» պատմուածքներու գիրքին:
- Աղուան Վարդանեանի «Ելք երկրից» բանաստեղծութիւններու գիրքին:
- Լեւոն Մուրաֆեանի «Պատուալի Վաղոն» թատերական երկին:
- Յակոբ Պալեանի «Մարդը ժամանակին հետ (պատմուածքներ ու ապրումներ)» գիրքին:

50-ԱՄԵԱԿ (ԿԼԵՆՏԵՅԼ)

«Բագին»-ի եւ Սփիւռքի գրական հարցերու ներկայացում:

ԹՈՒՎՅՆԱՑՈՒՄ

Արցախի պատերազմի նահատակ հերոսներուն նուիրուած «Անկրկնելիներու ժամանակը» թիւերուն եւ մէկ այլ բացառիկի:

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆԻ «ՎԱՅԷ ՍԵԹԵԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱՏՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱՏԱՐԱԾ (ԼԻՔԱՆԱՆ)

- Շնորհահանդէս՝ Միքայէլ Վարանդեանի «ՀՅԴ պատմութիւն» գրքի հատորներու միացեալ հրատարակութեան:
- Ներկայացում՝ Զարուբին Փելթեքեանի «Տը թայմզ աֆ տի Արմինիըն ճենոսայտ» երկհատոր ուսումնասիրութեան:
- Ներկայացում՝ Յարութիւն Զիւրքճեանի խմբագրած «Թեխիլրեան. Արդարահատոյցը» գիրքին վերահրատարակութեան:
- Շնորհահանդէս՝ Վահէ Թաշճեանի խմբագրած «Օսմանեան կայսրութեան հայերը» յօդուածաշարք-ալպոմին Ա. հատորին:
- Շնորհահանդէս՝ Հրայր եւ Արտա Ճեպեճեաններու պատրաստած «Հայ մանուկին անձնական Աստուածաշունչը» գիրքին:
- Ներկայացում՝ «Վահէ Սեթեան» հրատարակչատան եւ «Լիւսի Թիւթիւնճեան» ցուցասրահի քառամեայ գործունէութեան:
- Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակին նուիրուած գիրքի պատրաստութեան միջոյցողական մրցանք եւ շնորհահանդէս:
- Հայրենի հրատարակութիւններու 2-րդ ցուցահանդէս՝ մասնակցութեամբ Լիբանանէն եւ Պոլիսէն հրատարակչատուներու:
- Հայրենի հրատարակչներու հետ կլոր սեղան. նիւթ՝ «Գրատարածումի եւ ընթերցասիրութեան դերն ու անհրաժեշտութիւնը»:
- Պոլսահայ մտաւորականներ Չաքարիա Միլտանօղլուի, Սարգիս Կիւլեկեչի եւ Տիգրան Ալթունի հիւրընկալում:
- Լոնտոնի Գիրքերու միջազգային տօնավաճառին մասնակցութիւն՝ հայերէն եւ օտարալեզու հրատարակութիւններով:
- Մասնակցութիւն՝ Լոնտոնի Համազգայինի «Նաւասարդեան» կեդրոնին կազմակերպած գիրքերու ցուցահանդէսին:
- Մասնակցութիւն՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին կազմակերպած հայ գիրքի 35-րդ ցուցահանդէսին:
- Դպրոցական շրջուն ցուցահանդէս-վաճառք՝ մանկապատանեկան գիրքերու եւ դաստիարակչական խաղերու:
- «Հարստացուցէք ձեր գրադարանը» պատգամով 45 գիրքեր բաղկացած 90 ծրարներու ցրում:
- Եղեռնի 100-ամեակի եւ պահանջատիրութեան բնաբաններով 2 օրացոյցերու հրատարակութիւն:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

- Մուշեղ Իշխանի ծննդեան 100-ամեակին նուիրուած յիշատակի երեկոյ՝ երգով ասմունքով եւ նուագով. Տիգրան Ճինպաշեան եւ Շաղիկ Մկրտիչեան կ'արժեւորեն մարդը եւ բանաստեղծը (Լիբանան):
- Մուշեղ Իշխանի բանաստեղծութիւններուն նուիրուած միջոյցողական արտասանական մրցանք (Լիբանան):
- Մուշեղ Իշխանի ծննդեան 100-ամեակին նուիրուած դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական յայտագիր (ԹՄՄ-ի հետ) Մինաս Գոճայեան կ'արժեւորէ Մ. Իշխանի գրական վաստակը, Յարութիւն Արմէնեան՝ դաստիարակը (Կլենտէյ):
- Մուշեղ Իշխանի ծննդեան 100-ամեակին նուիրուած յուշ երեկոյ. խօսք, ասմունք, տեսերիզի ցուցադրութիւն (Թորոնթօ):
- Եղեռնի 100-ամեակի ընդամաջ շարադրական եւ գրական մրցանքներ՝ «Վերածնունդ» նիւթով (Թորոնթօ):
- Ուիլիլմ Սարոյեանի ծննդեան 105-ամեակին նուիրուած գրական երեկոյ. խօսք, ասմունք, նուագ, ընթերցում, տեսերիզի ցուցադրութիւն (Սիտնի):
- Գրաքննադատ եւ գրագետ Պօղոս Սնապեանի յիշատակին նուիրուած ձեռնարկ. խօսք՝ Յակոբ Պալեան (Նիւ Եորք):
- Եղեռնի 100-ամեակի ընդամաջ գրական երեկոյ՝ նուիրուած Դանիէլ Վարուժանի. խօսք՝ Հայր Աստուծոյ Աղաճեան (Տիբորոյթ):
- Պարոյր Սեւակի ծննդեան 90-ամեակին նուիրուած գրական երեկոյ. խօսք՝ Սարո Նազարեան (Կլենտէյ):
- Չաիրատի ծննդեան 90-ամեակին նուիրուած երեկոյ. խօսք՝ Հրանդ Մարգարեան (Պոլսահայ միութեան հետ) (Սոնրեալ):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՕՇԱԿԱՆ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ (ՔԱՆԱՏԱ)

- Համազգայինի Զանատայի շրջանային վարչությունը կը հաստատե հրատարակչական «Օշական մատենաշար» հիմնադրամը:
- Մատենաշարը կը ծրագրե հրատարակել ստեղծագործական եւ գրականագիտական անտիպ երկեր:
- Լոյս կը տեսնէ մատենաշարին առաջին հրատարակությունը՝ Վազգէն Շուշանեանի ցարդ անտիպ «Ալեկոծ տարիներ» ինքնակենսագրությունը:

ԳՐԱՍԵՐՆԵՐՈՒ ՀԱՎԱՔՆԵՐ

- «Գրասերներու խմբակ»-ին պատանի եւ երիտասարդ ուժերը գեղարուեստական մատուցումներով կը ներկայացնեն՝ Ամանորը մեր գրականութեան ընդմէջէն, Չապլէ Եսայեան, Հայ կին գրողները դարերու ընդմէջէն, Արամ Հայկազ (Թորոնթօ):
- Հայ հեղինակներու մասին գրոյցները կ'ընդգրկեն Արամ Հայկազ, Մուշեղ Իշխան, Համաստեղ, Յակոբ Օշական, Սմբատ Տերունեան, Ռուբէն Չարդարեան (Կիպրոս):

ՇՆՈՐՀԱՅԱՆԴԵՍՆԵՐ

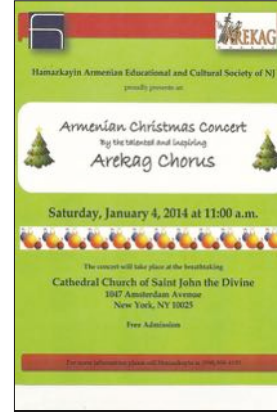
- Միշէլ Պասմաճեանի եւ Յարութիւն Խաչատուրեանի «Խաչքար, լէ փիեր ա քրուա Արմենիէն տ'Իսֆահան Է տը ժերիւզալէմ» ուսումնասիրական գիրքին (Փարիզ):
- Վահէ Փիրումեանի «Է ֆոթոկրաֆիք ճըռնի աֆ մայ հոմլէնտ Արմինիա» պատկերագրող գիրքին (Լոնտոն):
- Վրէժ-Արմէն Արթինեանի «Իմ ուղեպատումը» ինքնակենսագրական գիրքին (Թորոնթօ, Սան Ֆրանսիսքօ, Կլենտոյլ):
- Վարդան Ֆերեշեանի «Գրահաւաքը» ժողովածուին. հրատարակութիւն՝ Համազգային միութեան (Հայաստան):
- Զրիս Պոհճալեանի «Զլոզ եուր այգ, հոլտ հենտօ» նորագոյն վէպին (Նիւ Ճըրզի):
- Սոնա Չէլթեանի «Հայ կնոջ կեանքի ուղիին հետքերով» ուսումնասիրական գիրքին՝ հայ կիներու ստեղծագործութիւններու ցուցադրութեամբ (Կլենտոյլ):
- Վահան Թեքեանէն բանաստեղծութիւններու անգլերէն թարգմանութիւններու ծաղկաքաղին՝ «Միլեքթըտ փոեմզ աֆ Վահան Թեքեան» գիրքին (ԹՄՄ-ի հետ) (Նիւ Եորք):
- Գալուստ Պապեանի «Ներաշխարհիս ոսպնեակէն» լուսանկարչական ալպոմին (Զէյմպրիճ):
- Մելինէ Գարագաշեանի «Կոմիտաս. հոգեբանական վերլուծում մը» ուսումնասիրական գիրքին (Թորոնթօ):

ԳՐԱԿԱՆ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

- «Սիրերգութեան երեկոյ»՝ Տեանընդառաջի եւ Ս. Սարգիսի առիթով, երգով եւ ասմունքով (Լիբանան):
- «Սերը հայ գրականութեան մէջ». ասմունքի եւ երգի երեկոյ՝ երիտասարդ ուժերով. խօսք՝ Լալա Միսասեան (Հալէպ):
- «Յեթաթներու աշխարհ» ծրագիրով մանկական պատմութեան պարբերական ընթերցում (Հալէպ):
- «Տաղ Հալէպին». ասմունքի 2-րդ փառատօս՝ մասնակցութեամբ մանուկներու, պատանիներու եւ երիտասարդներու (Հալէպ):
- «Ամարաս» թերթիկի հրատարակութիւն եւ ցրուում՝ դպրոցներու մէջ (Հալէպ):
- «Թէլ, սուրճ, կարծիքներ եւ առակներ». առակագիրներու ներկայացում եւ առակագիրներ ընթերցումներ (Մոնրէպ):
- Ամերիկահայ ժամանակակից հեղինակներու տարեկան 3-րդ ընթերցման-հանդիպում՝ մասնակցութեամբ Մարիամ Տիլաքեանի, Ահարոն Փուչիկեանի, Մելինէ Թումանիի եւ Այտա Չիլեյեանի (Նիւ Եորք):
- «Գրական գոհարներ եւ գինի». 13 հայ հեղինակներէ գործերու ընթերցում՝ պատանի-երիտասարդներու կողմէ (Նիւ Եորք):
- Ժամանակակից գրականութեան «Միսա եւ Գոհար Թեյթեյեան մրցանակ»-ի 2-րդ տուուչութիւն Այտա Չիլեյեանի՝ իր «Տը լեկըսի աֆ լոսթ թիսկզ» վէպին համար եւ Արթօ Փայալեանի (Կոն)՝ իր «Այգիսկլաս» բանաստեղծութիւններու գիրքին համար (Նիւ Եորք):
- «Անբան Հուրին» թատերախաղին բնաբանով շարադրական մրցանքի մրցանակաբաշխութիւն եւ մրցանակակիրներու գրութիւններու հրատարակութիւն՝ «Ասպարեզ» օրաթերթին մէջ (Կլենտոյլ):
- Ներկայացում՝ Յակոբ Պալեանի «Անանուններու կեանքի շերտը», «Ամերիկա, Ամերիկա...» եւ «Օրիորդ Աննայի սերը, սերերը եւ միւսները» վէպերուն (Կլենտոյլ):
- «Ժամանակակից հայ պոեզիա, թարգմանական լեզու, խնդիրներ եւ զարգացումներ» սիրով հանդիպում-գրոյց (Հայաստան):
- Հանդիպում-գրոյց՝ արձակագիր Տիանա Համբարձումեանի հետ. սիր՝ Հայաստանի գրական իրավիճակը (Մոնրէպ, Թորոնթօ):
- «Մենք ենք մեր սարերը» ասմունքի երեկոյ՝ կատարողութեամբ Անահիտ Պալեանի, պար եւ նուագ (Մոնրէպ):
- «Գրանիշ» գրական հանդէսի լոյս ընծայում՝ գործակցութեամբ Համազգային միութեան (Հայաստան):
- «Հայ գիրքի շաբաթավերջ»՝ կազմակերպութեամբ Գրատարած յանձնախումբին (Թորոնթօ, Զէյմպրիճ):
- «Կոմիտաս առտիոժամ»-էն ընթերցում՝ հայ գրական գործերու սպաներէն թարգմանութիւններու (Մոնթեվիտո):
- «Փոքրերու պատմութեան ժամ». ամսական դրութեամբ պատմութեան ընթերցում՝ 3-8 տարեկան մանուկներու (Մոնրէպ):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ «ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆ» ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՅՆԵՐ

- Լիբանանի մեջ երաժշտանոցը կը կազմակերպէ ուսուցիչներու համերգ, դասական եւ ժողովրդային երաժշտութեան ունկնդրութիւն, մանկավարժական նախապատրաստական դասընթացք, Ուսուցչաց տօնի ձեռնարկ՝ Ազգային իշխանութեան Ուսումնական խորհուրդին հետ, հաշուետու նուագահանդէս, ամառնային միամսեայ դասընթացք, կը մասնակցի Լիբանանի վարչապետարանին մէջ դերասաններու մեծարանքի երեկոյին: **«Կիրառահարներու համոյթ»**-ը կու տայ տարեկան ելոյթ եւ Տննդեան նուագահանդէս, կը մասնակցի երաժշտանոցի ուսուցիչներու համերգին, Ուսուցչաց տօնի ձեռնարկին, Պիքֆայայի վանքին խաղողորինէքին: **«Տիտի խումբ»**-ը կը մասնակցի Պուրճ Յամուտի «Մենք եւ մեր Արցախը» փառատօնին եւ Մայիս 28-ի տօնախմբութեան: **«Սենեկային համոյթ»**-ը կու տայ տարեկան համերգ՝ **«Գուսան»** սենեկային երգչախումբին հետ, առանձին յայտագիրով կը մասնակցի Ազգային առաջնորդարանի «Աւետաբեր» երգչախումբին Ս. Ծուռնոյի համերգին, կը նուագէ երաժշտանոցին ամավերջի վկայականաց բաշխման հանդէսին (**Լիբանան**):
- Աթէնքի մէջ տարեշրջանը կը սկսի Նոյեմբերին՝ դաշնակի, կիթառի եւ տեսաբանութեան դասընթացքներով: Տարեվերջին տեղի կ'ունենայ համերգ-քննութիւն՝ մասնակցութեամբ 12 աշակերտներու (**Աթէնք**):
- Հալէպի մէջ դասաւանդութիւնը կ'ընթանայ կանոնաւոր դրութեամբ, 20 ուսուցիչներով (**Հալէպ**):

ԵՐԳՉԱԽՄԲԱՅԻՆ ԵՒ ՆՈՒԳԱՆՄԲԱՅԻՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆԵՐ

- **«Արեգակ»** երգչախումբը կու տայ Տննդեան համերգ, կ'երգէ վեր. Փոլ Հայտոսեանի դասախօսութեան առիթով (**Նիւ Եորք**):
- **«Սայաթ Նովա»** երգչախումբը կու տայ տարեկան համերգ, կ'երգէ ՀՄԸՄ-ի Նաւասարդեան խաղերու փառատօնին (**Կլենտէյ**):
- **«Կարկաչ»** մանկապատանեկան երգչախումբը կ'երգէ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանին մէջ լիբանանցի երաժիշտ Չեքի Նասիֆի նուիրուած ձեռնարկին, կը մեկնաբանէ Ռոպերթ Ամիրխանեանէն մանկական երգեր՝ երգահանին յոբելեանին նուիրուած երեկոյին, **«Այգ»** երգչախումբին հետ կը կատարէ Տննդեան երգեր՝ **«Պէյրութ չանթը»** տօնական փառատօնին (**Լիբանան**):
- **«Այգ»** երգչախումբը կը մասնակցի «Բարեկամութիւն երգչախումբերու միջեւ» համագումար-փառատօնին (**Լիբանան**):
- **«Գուսան»** սենեկային երգչախումբը կ'երգէ Մուշեղ Իշխանի ծննդեան 100-ամեակի յիշատակի երեկոյին, կը կատարէ մեներգներ եւ զուգերգներ՝ Կոմիտաս վարդապետին եւ Եղեռնի 99-ամեակին նուիրուած երեկոյին, առանձին յայտագիրով ելոյթ կ'ունենայ **«Բարսեղ Կանաչեան»** երաժշտանոցի **«Սենեկային համոյթ»**-ին հետ (**Լիբանան**):
- **«Հայ աստղեր»** մանկապատանեկան երգչախումբը 56 անդամներով կու տայ իր 4-րդ տարեկան համերգը (**Թորոնթօ**):
- Կը վերակազմուի **«Ղազարոս Սարեան»** մասնաճիւղի երգչախումբը՝ 20 անդամներով (**Թեսաղոնիկէ**):
- **«Չուարթնոց»** երգչախումբը կու տայ տարեկան համերգ, կ'երգէ ՀՀ Դաշնակցութեան 124-ամեակի ձեռնարկին (**Հալէպ**):

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ ՀԻՐԸՆԿԱԼԱԾ ՀԱՄԵՐԳՆԵՐ

- Պոլսոյ 50 հոգիէ բաղկացած «Վարդանանց» երգչախումբին համերգը (**Լիբանան**):
- Յարութ Փամպուքճեանի եւ իր նուագախումբին Տննդեան եւ սուրիահայրութեան ի նպաստ համերգները (**Լիբանան**):
- **«Կարապալա»** խումբին միջոյցարոցական հայկական երաժշտութեան ունկնդրութիւնը (**Լիբանան**):
- Միսիթար Զեթցեանի եւ Գարմէն Աճեմեանի ժողովրդային եւ աշուղական ընթրիք-երեկոյն (**ԱՄԷ**):
- Զնարային *սոփրանօ* Լեւոնորայի (Արեւիկ Գրիգորեան) դասական երաժշտութեան երեկոյն (**Լիբանան**):
- Տաթևիկ Գրիգորեանի դասական երաժշտութեան երեկոյն (**Լիբանան**):
- Հալէպահայ սիրուած երգիչներու «Երգ երգոց»-ը՝ մասնակցութեամբ «Սպիտակ» նուագախումբին (**Հալէպ**):
- «Ելէք երգեցէք եւ պարեցէք Թալիսին եւ իր ընկերներուն հետ» մանկական երաժշտական համերգը (**Մարսէյ**):
- **«Էլեմընթ պանտ»**-ը՝ հայկական դասական եւ ժողովրդային երաժշտութեան ժամանակակից երանգաւորումով (**Թորոնթօ**):
- Չուլալ եռեակի, Ալեքսան Յարութեան եւ «Մուսաներ» խումբի ժողովրդային երաժշտութեան երեկոյն (**Պոսթըն**):
- **«Արուեստ»** ընդհանուր վերնագիրով ձեռնարկներու 4-րդ տարուան ծիրին մէջ՝ Անի Զէյ-ի, Արա Աստուրեանի, *Նօթիլ Անիմալ Շելթըրի* եւ հայ երաժիշտներու «Ուշացանք» խումբին համերգները, Թատ Հայի **«Սոնոսայթ»** ծրագիրը, *Արմինին փապլիք ռետիոյի* եւ Չուլալի **«Թէք 3»** հայկական համերգը (**Փասատինա**):
- Արցախի ազգագրական երգի համոյթին «Մենք ենք մեր սարերը» համերգը (**Լիբանան**):
- Երաժշտահան եւ դաշնակահար Կի Մանուկեանի առաջին համերգը Մ. Նահանգներու մէջ (**«Էլ. Էյ. Կրուփ»**-ի հետ) (**Կլենտէյ**):
- Հալէպահայ արուեստագետներ Սարգիս Աղամեանի, Ճորճ Սարգիսեանի եւ Շանթ Դանիլեանի երաժշտական երեկոյն (**ԱՄԷ**):
- Հայաստանի երգի պետական թատրոնին «Կոմիտաս եկել եմ» ներկայացումը (ՀՀ Դեսպանութեան հետ) (**Աթէնք**):
- Նունէ Կարապետեանի, Սարգիս Կարապետեանի եւ Նունէ Յակոբեանի Դասական երաժշտութեան համերգը (**Նիւ Եորք**):

ՈՂԵՎՈՉՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՄԵՃԱՐԱՆԵՒ ԵՐԵԿՈՒՆԵՐ

- Ազգային-ժողովրդական երգերու մեկնաբան Լեւոն Գաթրճեանի մեծարանքի երեկոյ՝ մասնակցութեամբ երգիչին (**Լիբանան**):
- Ռոպերթ Ամիրխանեանի ծննդեան 75-ամեակին նուիրուած հեղինակային երգերու երեկոյ (**Լիբանան**):
- Կոմիտասի ծննդեան 145-ամեակի երգախառն ձեռնարկ. «Կոմիտաս վարդապետ՝ իր յորինումներուն ընդմէջէն» (**Թորոնթօ**):

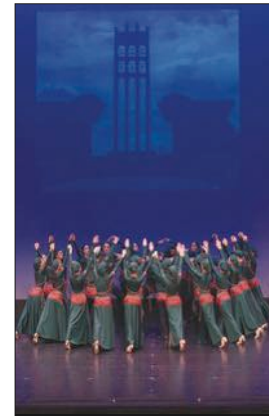
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- «Հայ մայրը». Պերճուհի Աւետեան (**Հալէպ**):
- «Տարեցներու տարի». Շահան Արք. Սարգիսեան (**Հալէպ**):
- «Թուսօ ծրագիրը». Մարի Լու Փափագեան («Ազդակ»-ի հետ) (**Լիբանան**):
- «Ռուբէն Տէր Մինասեանի Հայ յեղափոխականի մը յուշերը». Էլք Հարթման (**Փարիզ**):
- «Հայերէնը եւ հայեցի կրթութիւնը՝ ազգային ռազմավարութիւն». Կլոր սեղան (**Կլէնտէյլ**):
- «Սփիւռքի լեզուական խառնակութիւնը... եւ անտիրութիւնը». Յակոբ Պալեան (**Կլէնտէյլ**):
- «Անաթոլիա եւ հայ մշակութային հետքեր... 19 քաղաք, 15 հետք». Չաքարիա Միլտանօղլու (**Լիբանան**):
- «Հայ պարբերական մամուլի պատմութիւն». Չաքարիա Միլտանօղլու (**Լիբանան**):
- «Պոլսոյ հայկական գաղութը». Չաքարիա Միլտանօղլու, Տիգրան Ալթուն եւ Սարգիս Կիլիկեցի (**Լիբանան**):
- «Սուրիոյ եւ սուրիահայութեան վիճակը անցեալին եւ ներկայիս». Գրիգոր Ատանալեան (**Օրէնճ Բաունթ**):
- «Հրանդ Նազարեանց. լուսաւոր բանաստեղծը». Երուանդ Տէր Խաչատուրեան («Ազդակ»-ի հետ) (**Լիբանան**):
- «Միխիթար Հերացի. 12-րդ դարու Կիլիկեան Հայաստանի վարպետ բժիշկը». Կրեկորի Գազանճեան («Ամերիկահայերու առողջապահութեան ընկերակցութեան» հետ) (**Ուաշինկթըն**):
- «Հայկական Կեսարիա եւ Կապադովկիա». Ռիչըրտ Յովհաննէսեան եւ «Տիգրանակերտի վերջին հայերուն եւ հայախօս համընկերուն մասին» տեսերիզի ցուցադրութիւն. Անի Յովհաննէսեան-Գեորգեան (**Կլէնտէյլ**):
- «Պէյրութի եւ Ն.Փ. Ճեմարանի 1950-ական տարիներու յուշեր» (սահիկներով). Ռիչըրտ Յովհաննէսեան (**Կլէնտէյլ**):
- «Հայկական արուեստն ու մշակոյթը Օսմանեան կայսրութեան տարածքին 1915-էն առաջ». համագումար եւ ցուցահանդէս՝ (այլ միութիւններու հետ) (**Կլէնտէյլ**):
- «Պատմական Արեւմտահայաստանի հետքերով». Ռիչըրտ Յովհաննէսեան (**Ուաշինկթըն**):
- «Ուղեւորութիւն դէպի անցեալ». Ռիչըրտ Յովհաննէսեան (**Լոնտոն**):
- «Շատախի, Վանի, Շապին-Գարահիսարի, Մուշի, Սասունի, Մուսա Լեւան եւ Ուրֆայի հերոսամարտերը. Պետրոս Թովմասեան (**Լոնտոն**):
- «Լիբանանը, քրիստոնէաները եւ հայկական ինքնութիւնը փոթորկոտ ժամանակներու մէջ». վեր. Փոլ Հայտոսեան (Հայկական Երիցական եկեղեցիին հետ) (**Նիւ Ճըրզի**):

ԱՅԼԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

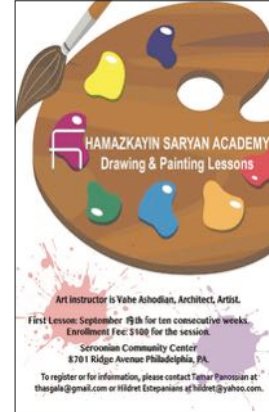
- «Լեւոն Շանթ» կեդրոնին գեղարուեստական դպրոցները կը կազմակերպեն Ամանորի խրախճանք եւ Բարեկենդան, Լիբանանի հայոց թեմի առաջնորդ Շահէ եպս. Փանոսեան իր անդրանիկ այցելութիւնը կու տայ «Լեւոն Շանթ» կեդրոն, Գեղարուեստի դպրոցներու ղեկավարներ կ'այցելեն հայկական վարժարաններ (**Լիբանան**):
- «Սանահին» մասնաճիւղի Ամանորի խրախճանքին տեղի կ'ունենայ արուեստի գործերու աճուրդ (**Մոնրէալ**):
- Վահէ Թաշճեան կը ներկայացնէ իր խմբագրած «Յուշամատեան» կայքէջը (այլ միութիւններու հետ) (**Մոնրէալ**):
- Հանդիպում-գրոյց. «Պըրթըայթ Արմինիա»-ի վեթերաններ կը խօսին իրենց փորձառութեան մասին (**Փասատինա**):
- Կը ներկայացուի ԵՊՀ-ի Հայագիտական հետազոտութիւններու հիմնարկի «Հայոց պատմութեան հիմնահարցեր» ծրագիրը, որուն կը հետեւին 14 անձեր եւ կը ստանան վկայագիր (**Լիբանան**):
- Համազգայինի Ուսանողական Ֆորումի 4 մասնակիցներ կը պատմեն իրենց փորձառութեան մասին (**Լոնտոն**):
- Եղեռնի ոգեկոչումին նուիրուած «Տէրն ենք մեր մշակոյթին» խորագիրով ձեռնարկին կը մասնակցին «Թորոս Ռոսլին» կերպարուեստի դպրոցը, «Քնար» պարախումբը, «Արեգ» թատերական դպրոցը, «Այգ» երիտասարդական երգչախումբը, «Հայկական ժողովրդային գործիքներու նուագախումբ»-ը, «Բարսեղ Կանաչեան» Երաժշտանոցի «Սենեկային համոյթ»-ը եւ «Գայանէ» պարի դպրոցը (**Լիբանան**):
- Համազգայինի Արեւելեան Ամերիկայի Շրջանային վարչութիւնը կը կազմակերպէ «Հայկական գիտելիքներու մրցանք», կը պարգևատրէ պատանի դափնետիրները (**Ֆիլատելֆիա**):
- Կը նշուի Վարդավառի տօնը՝ մասնակցութեամբ Պուլկարիոյ Խասկով քաղաքի հայ համայնքին (**Աղեքսանդրուպոլիս**):
- Կը հիւրընկալուի եւ ելոյթ կ'ունենայ «Փոքրիկ երեւանցիներ» երգ ու պարի անսամպլը (**Աղեքսանդրուպոլիս**):
- Տեղի կ'ունենայ ճաշկերոյթ՝ «Սիմոն Վրացեան» մասնաճիւղի ակումբի բարեգաղութիւն առիթով (**Լիբանան**):
- Համազգայինի «Կոմիտաս» մասնաճիւղի 50-ամեակը կը նշուի գեղարուեստական յայտագիրով (**Մելպըռն**):
- Համազգայինի «Նիւ Ճըրզիի մասնաճիւղ»-ը կը պատուէ Հրանդ Տիգրանի այրին՝ Ռաբէլ Տիգրան (**Նիւ Ճըրզի**):
- Երաժշտական միաւորը հայ դպրոցներու կը բաժնէ մանկապատանեկան խտասալիկներ եւ տեսերիզներ (**Արեւմտ. ԱՄՆ**):
- Հայ դպրոցներու կը բաժնուին հայերէն գնահատականներ եւ հայրենասիրական խօսքեր կրող պիտակներ (**Կլէնտէյլ**):
- Կը կազմակերպուին Սոս Սարգսեանի նուիրուած յուշ-երեկոներ (**Նիւ Եորք, Սիւնի**):
- Կը սկսի գործել երգի, պարի եւ արուեստի գարնանային արհեստանոցը (**Մոնրէալ**):
- Կը կազմակերպուի ճատրակի եռամսեայ դասընթացը (**ԱՄԷ**):

ՊԱՐ

- **«Նայիրի»** (մեծերու) պարախումբը կը մասնակցի Եղեռնի 100-ամեակի ընդառաջ հայ մշակույթի երեկոյին, Պոնտոսցիներու միութեան «Պոնտոս-Յայաստան» ձեռնարկին, Եունեսքոյի հովանաւորած Պարի ուսումնասիրութեան Միջազգային համագումարին, Յայ-յոյն բարեկամութեան, պատմութեան եւ մշակույթին նուիրուած ձեռնարկին (**Աթէնք**):
- **«Նանօր»** (կրտսերներու) պարախումբը կը պարէ Վիրտուալի Կաղանդի ծառի լուսաւորումին, Ազգերու բարեկամութեան ընկերակցութեան Կամաւորութեան փառատօն՝ առանց սահմանի ձեռնարկին, «Լորտ Պայրըն» դպրոցի ազգագրական պարերու ներկայացումին, Աթէնքի վրացալեզու դպրոցի 10-ամեակի ձեռնարկին, Նեա Չմիռնիի «*Էնկիքես Եորթես*» փառատօնին, ուր կը ներկայացնէ Եղեռնի բնաբանով պարեր (**Աթէնք**):
- **«Ատանա»** պարախումբը կը պարէ Շուէտի մէջ Համազգայինի կազմակերպած առաջին մշակութային երեկոյին (**Ուփսալա**):
- **«Յայասա»** պարախումբը կը դառնայ Յայաստանի պարարուեստի միութեան անդամ (**Նանսի**):
- **«Թեսադոնիկէի Համազգայինի պարախումբ»**-ը կը պարէ տեղւոյն 79-րդ միջազգային փառատօնին (**Թեսադոնիկէ**):
- **«Սարդարապատ»** պարախումբը 3 ելոյթներ ետք կու տայ 4-րդ ելոյթ մը՝ ընդառաջելով հանրութեան փափաքին (**Հալէպ**):
- **«Շուշի»** պարի դպրոցը աւելի քան 90 մանուկներով եւ պատանիներով կը շարունակէ իր փորձերը եւ կու տայ 2 ելոյթ (**Հալէպ**):
- **«Էրեբունի»** պարախումբը եւ «**Համազգայինի պարարուեստի ուսումնարան»**-ը բեմ կը բարձրանան 101 պարողներով եւ «Սիրոյ եղանակներ»-ով կ'ոգեկոչեն տարուան եղանակները, պարախումբը կը մասնակցի ՀՕՄ-ի Համաշէնի տոհմիկ օրուան, կը հրաւիրուի պարելու «*Եվրոլուշըն տանս թիաթըր*»-ի «*Ֆալօ եուր հարթ*» պարային թատերախաղին մէջ, Մոնրեալի «**Անի»** պարախումբին հետ կը մասնակցի Հայ երիտասարդական միութեան Ձմեռնային փառատօնին (**Թորոնթօ**):
- **«Սարդարապատ»** պարախումբը (ՎՄՆ) կը պարէ մշակութային Սքոքի փառատօնին (**Շիքսալօ**):
- **«Սիփան»** (մեծերու) եւ «**Նանօր»** (կրտսերներու) պարախումբերը կու տան հայկական պարերու իրենց տարեկան ելոյթը: «**Սիփան»** պարախումբը կը պարէ Կիպրական պատկերասփիւռի կայանէն, Այա Նափայի Պարի միջազգային փառատօնին, Նիկոսիոյ Միջերկրականեան ժողովրդային պարերու 9-րդ փառատօնին, Լառնաքայի Պարային տողանցք-փառատօնին, Լաթսիայի եւ Սթրովոլոսի քաղաքապետութիւններու ձեռնարկներուն, Եղեռնի ոգեկոչումի ձեռնարկին, Մայիս 28-ի տօնակատարութեան, Ինգա եւ Անուշ Արշակեան քոյրերու համերգին (**Կիպրոս**):
- **«Նանօր»** կրտսերներու պարախումբը կը պարէ Աքրոփոլիսի զբօսայգիին մէջ եւ Լեւանթիս քաղաքապետական թանգարանին «Հայկական արուեստի երեկոյթներ» ցուցահանդեսին (**Կիպրոս**):
- **«Գայեանէ պարի դպրոց»**-ը իր տարեկան ելոյթը կու տայ 209 աշակերտներով՝ բաժնուած 12 խումբերու, կը մասնակցի «**Արեգ»** մանկապատանեկան թատերախումբին «Ոսկի խնձորը» թատերախաղին ներկայացումին (**Լիբանան**): «**Զնար»** պարախումբը իր տարեկան ելոյթով կը ներկայացնէ 3. Թումանեանի «Անուշ»-ին պարային թատերական տարբերակը, կը կազմակերպէ միջդպրոցական պարի փառատօն (**Լիբանան**):
- **«Նայիրի»** պարախումբը 70 անդամներով ելոյթ կ'ունենայ «**Արեգակ»** երգչախումբին եւ Չուլալ եռեակին հետ (**Նիւ Ըրզոզ**):
- **«Սեժն Պոսթընի Էրեբունի պարի դպրոցի պարախումբ»**-ը կու տայ իր 3-րդ տարեկան ելոյթը, կը մասնակցի Լիլիթ Բիթոյեանի համերգին, կը կազմակերպէ բաց դասարան (**Պոսթըն**):
- **«Արցախ»** նորակազմ պարախումբը կը մասնակցի «**Էրեբունի պարի դպրոց»**-ին տարեկան ելոյթին (**Փրովիտընս**):
- **«Նայիրի»** պարախումբը 90 անդամներով կը մասնակցի «Իմ Հայաստան» փառատօնին, Մոնրեալի «**Անի»** պարախումբին հետ ելոյթ կ'ունենայ Հայաստանի մէջ (**Սիտնի**):
- **«Անի»** պարախումբը կու տայ իր տարեկան ելոյթը, կը պարէ «Իմ Հայաստան» փառատօնին, կ'այցելէ Արցախ, կը մասնակցի «Կեանքը շարժումի մէջ» մշակութային ընկերակցութեան «Աշխարհի երկիրներու պարեր» ձեռնարկին, «Մենք ենք մեր սարերը» ասմունքի երեկոյին եւ «Երաժշտութեան ձայնը» երաժշտական ներկայացումին, կը կազմակերպէ Խաղի երեկոյ՝ հասոյթը յատկացնելու համար պարախումբին դէպի Հայաստան ուղեւորութեան, պարախումբին կրտսերները ելոյթ կ'ունենան առանձին յայտագիրով (**Մոնրեալ**):
- **«Արագ»** պարախումբը կը մասնակցի Հայկական ճաշերու 57-րդ փառատօնին (**Սան Ֆրանսիսկո**):
- **«Նայիրի»** պարախումբը կը պարէ Սուրիահայերու օգնութեան հիմնադրամին բարեսիրական ձեռնարկին, քեսապահայերու նուիրուած բարեսիրական ձեռնարկին, ՀՀԴաշնակցութեան օրուան տօնակատարութեան եւ Հայկական ճաշերու 57-րդ փառատօնին, կը կազմակերպէ Մայրերու օրուան ճաշկերոյթ, պարային յայտագիրով կը շէնցնէ «*Արմինիըն հերիթէյճ քրուզ*»-ը (**Սան Ֆերնանտօ**):
- **«Անի»** պարախումբը պարային ձեռնարկով եւ ճաշկերոյթով կը տօնէ իր հիմնադրութեան 40-ամեակը, կը մասնակցի Սուրիահայերու օգնութեան հիմնադրամին կազմակերպած գեղարուեստական ձեռնարկին, ՀՀԴաշնակցութեան օրուան տօնակատարութեան, ԹՄՄ-ի Արշակ Տիգրանեան դպրոցի 33-ամեակի ճաշկերոյթին, Իրաքահայերու միութեան հետ կազմակերպուած գեղարուեստական երեկոյին (**Կլենտէյլ**):
- **«Կիլիկիա»** պարախումբը կը հրաւիրուի Հայաստանը ներկայացնելու Եւրոպական փառատօնին եւ «Գաղթականներու թանգարան»-ին Հայաստանը ներկայացնող ցուցահանդեսին, կը պարէ Հայ մշակույթի 2-րդ փառատօնին, «Սան Փաուլոն յայտնաբերելով» մշակութային ձեռնարկին, Փետրուարեան ապստամբութեան օրուան (**Սան Փաուլօ**):
- **«Շիրագ»** պարախումբը կը մասնակցի «Գաղթի թանգարան»-ին կազմակերպած տարբեր համայնքներու ձեռնարկին, Հայաստանի վերանկախութեան տօնակատարութեան, քեսապի զօրակցութեան հաւաքին (**Մոնթեվիտօ**):
- **«Արաքս»** պարախումբը 106 անդամներով եւ գեղարուեստական ձեռնարկով կը տօնէ իր 10-ամեակը (**Տիթոնթ**):

ԳԵՂԱՐՈՒՄՏ

«ԼԻՍԻ ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՅ. ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ-ՎԱՃԱՌԶ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- Զարլու Սայադեան. անհատական ցուցահանդես:
- Լիսի Թիթինճեան. անհատական ցուցահանդես (բարեսիրական վաճառք):
- Նիկոլ Աղապապեան. «Հայաստան»-ը ցուցանող իլլանկարներու ցուցադրութիւն:
- Միսաք Թերզեան. «Յաւերժական երազ» ընդհանուր բնաբանով պաստառներու ցուցադրութիւն՝ հովանաւորութեամբ «Այ. Պի. Էլ.» դրամատան տնօրէն Սալիմ Հապիպի. այս առիթով ցուցասրահին տնօրէնութիւնը յուշատախտակ մը կը յանձնէ տնօրէնին:
- Ռոզվարդ Սիսեմեանի մեծարանքի ցուցահանդես. Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը Համազգայինի շքանշանով կը պարգևատրէ գեղանկարիչը:
- Ժերար Աւետիսեանի «Նախնիներու ստուերով» նիւթով եւ խառն թեքնիքներով պաստառներու ցուցադրութիւն:
- «Պէրուլթ արթ ֆէր». մասնակցութիւն՝ արուեստի շուրջ 50 ցուցասրահներու միջազգային ցուցահանդեսին:
- Աննա Շահնազարեանի գործերու ցուցահանդես՝ հովանաւորութեամբ Լիբանանի կրթութեան եւ բարձրագոյն ուսման նախարար Իլիաս Ապու Սաապի. այս առիթով ցուցասրահին տնօրէնութիւնը յուշատախտակ մը կը յանձնէ նախարարին:

ԿԸ ՀԻՄՆՈՒ «ՍԱՐԵԱՆ ԱՐՈՒՄՏՆԻ ԱՎԱԴԵՄԻԱ»-Ն (ՖԻԼԱՏԵԼՖԻԱ)

Դեկտեմբերին Համազգայինի Արեւելեան Ամերիկայի Շրջանային վարչութեան կեդրոնին մէջ կը հիմնուի «Սարեան արուեստի ակադեմիա»-ն՝ տարիքային տարբեր խումբերու համար: Կը հաստատուին գծագրութեան եւ գեղանկարչութեան դասընթացքներ:

«ԹՈՐՈՍ ՌՈՍԼԻՆ» ԿԵՐՊԱՐՈՒՄՏԻ ԴՊՐՈՑ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

- Տեղի կ'ունենայ ծնողք-աշակերտ գծագրութեան մրցանք:
- Աւանդութիւն դարձած բացօթեայ դասընթացքին կը մասնակցին 6-17 տարեկան 95 աշակերտներ:
- Միացեալ ցուցահանդեսի մը մէջ կը ներկայացուին ուսուցիչներու, շրջանաւարտներու եւ աշակերտներու գործեր:
- Միջոցարոցական գծագրական մրցանքին կը մասնակցին հայկական 17 դպրոցներէ 44 աշակերտներ՝ տարիքային խումբերով:
- Կը կազմակերպուի ամավերջի աշակերտական հաւաքական ցուցահանդես եւ ամառնային դասընթացք:

«ԱՐԵՒԼ ԿՈՐԶԻ» ՑՈՒՑԱՍՐԱՅ ԵՒ ԿԵՐՊԱՐՈՒՄՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ (ԹՈՐՈՆԹՕ)

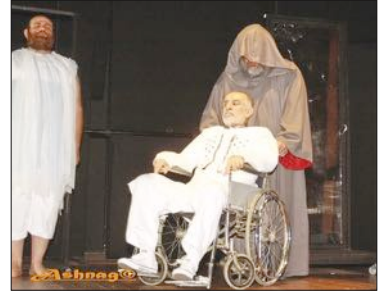
- Կը շարունակուին փոքրերու եւ պատանիներու կերպարուեստի դասընթացքները:
- Կը ցուցադրուին գեղանկարչութեան դասընթացքներուն հետեւած աշակերտներուն գործերը:

«ՍԱՆԱՅԻՆ ԱՐՈՒՄՏԻ ԿԵՐՈՆ» (ՄՈՆՐԵԱԼ)

- Կը կազմակերպէ Արմենակ Յովհաննեսեանի 82 իլլանկարներու առաջին ցուցահանդեսը:

ՄԱՍՆԱԾԻՂԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

- Հայ գեղանկարչութեան եւ կերպարուեստի դասական եւ ժամանակակից գործերու ցուցահանդես-վաճառք. Եղեռնի 100-ամեակին նուիրուած այս ցուցահանդեսին կը ներկայացուին երեք սերունդներէ 48 արուեստագետներու գործեր, գործակցութեամբ՝ «Ասպարէզ» օրաթերթին եւ «Յովիկ'զ ֆայն արթ» պատկերասրահին (Կլենտէյ):
- Կը հաստատուի գեղանկարչութեան դասընթացք՝ մանուկներու եւ պատանիներու համար (Կլենտէյ):
- «ԱՐՈՒՄՏ». 4-րդ տարեկան ցուցահանդես-վաճառք՝ «Արմատներ» ընդհանուր բնաբանով, մասնակցութեամբ՝ Փասատինայի մէջ ստեղծագործող սիրողական եւ արհեստավարժ արուեստագետներու (Փասատինա):
- Շահէն Խաչատրեանի «Այվագովսքի» երկլեզու (արաբերէն-անգլերէն) ալպոմի շնորհահանդես (Լիբանան):

ԹԱՏՐՈՆ

- «Համազգային պետական թատրոն»-ը կը ներկայացնէ «Լեւոն Շանթ» թատերգութեան մրցանակի դափնեկիր Գուրգէն Խանջեանի «Արտաւազդ Շիդար»-ը (Հայաստան):
- «Ժողով Սարգիսեան» թատերախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի «Շողոքորթը» (Թորոնթօ):
- «Համազգայինի Նիւ Ճըրզիի մասնաճիւղի թատերախումբ»-ը կը ներկայացնէ Ատրիանա Սեւահն Նիքոլըսի «Նայթ օվըր Երզնկա» անգլերէն թատերգութեան հայերէն թարգմանութիւնը (Նիւ Ճըրզի):
- «Պետրոս Ադամեան» թատերախումբը կը ներկայացնէ «Երաժշտութեան ձայնը» թատերախաղը (Մոնրէալ):
- «Դիմակ» թատերախումբը կը ներկայացնէ Նաթաշա Թաւուքեանի «Դրախտի ճամբան գիտէ՞ք» թատերախաղը (Կիպրոս):
- «Գասպար Իփեկեան» թատերախումբը կը ներկայացնէ «Աստուածային կատակերգութիւն» ըստ Յակոբոսի (Լիբանան):
- «ԴԷՄ-Դիմակ» թատերական յանձնախումբը կը ներկայացնէ «Սիրելի Արմէն» երգախառն բեմադրութիւնը, Վահիկ Բիրիւմեանի «Ազնիւ ստախոսները» ժամանակակից կատակերգութիւնը (Թորոնթօ):
- «Արեգ» մանկապատանեկան թատերախումբը կը ներկայացնէ Շարլ Փերոյի «Կարմիր գլխարկիկը» ըստ Եւլենի Շուարցի, «Ոսկի խնձորը» երաժշտական թատերակը՝ հետեւողութեամբ Յ. Թումանեանի «Ծիտը» հեքիաթին, կը կազմակերպէ բաց դասարան՝ «Լեւոն Շանթ» եւ «Ժիրայր եւ Յովիտեան Խաչատուրեան» կեդրոններուն մէջ (Լիբանան):
- Կը շարունակուին մանկապատանեկան ասմունք-թատրոնի դասընթացքները (Հայէպ):

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ ՀԻՐԸՆԿԱԼԱԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

- Վահէ Պերպերեանի «Եթէ...» երգիծական մենաներկայացումը (Լիբանան):
- «Գառնի» թատերախումբին «Հին աստուածներ» մենաթատրոնը (պատշաճեցում՝ Լ. Շանթի թատերախաղին) (Լոս Անճելէս):
- Նարեկ Դուրեանի «Մօրաքոյրը՝ Փարիզէն» երաժշտախառն կատակերգութիւնը (Լիբանան):
- Նարեկ Դուրեանի «Քոմա Նոստրա» մենաթատրոնը (Լիբանան):

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ

- Աթոմ Էլոյեանի «Ներսէս աֆ քիս» ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ քննարկում (Լիբանան):
- Նիկոլ Պեզճեանի «Այլ լեֆթ մայ շուզ ին Իսթանպուլ» ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ ներկայացում (Լիբանան):
- Համահայկական բնապահպանական ճակատի «Արմինիա՝ գ պրէքիսկ պէքպոն» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Փասատիւա):
- Լուսինէ Սահակեանի «Համշէնը՝ անցեալի եւ ներկայի խաչմերուկներում» ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ զրոյց (Մոնրէալ):
- Էրիք Նազարեանի «Պոլիս» կարճ ժապաւենի ցուցադրութիւն՝ մասնակցութեամբ «Նայիրի» պարախումբին (Նիւ Ճըրզի):
- Արթուր Բախտամեանի «Հապէշական օրագիր» վաւերագրական ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ զրոյց (Հայաստան):
- Ծովիկ Թորիկեանի «Տը չիտորըն աֆ Էյփորըլ» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Լիբանան):
- Հրաչ Զէշիշեանի «Գարեգին Նժդեհ» ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ քննարկում (Լիբանան):
- Սերգէյ Փարաշանովի «Սուրամի ամրոցի առասպելը» ժապաւենի ցուցադրութիւն եւ քննարկում (Լիբանան):
- Ժիրայր Աւետիսեանի «Ձորի Միո» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Սիտնի):
- Սիւզան Խարտալեանի «Մեծ մօրս դաշուածքները» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Սիտնի):
- Շիրակ Խոջալեանի «Արագիլը» եւ «Ծիրանը» ժապաւեններու ցուցադրութիւն (Ֆրեզիս, Սան Ֆրանսիսքօ):
- Զիւան Աւետիսեանի «Թեւանիկ» ժապաւենի ցուցադրութիւն (Կիպրոս, Լոնտոն):
- «Նուռ փառատօս»-ը կը բոլորէ 9-րդ տարին՝ 30 երկիրներէ աւելի քան 40 ժապաւեններու ցուցադրութեամբ (Թորոնթօ):
- «Շարժապատկերի ակումբ» ժապաւեններու հերթական ցուցադրութիւնը կը բոլորէ իր 3-րդ տարին (Մոնրէալ):

ԿՐԹԱԿԱՆ

ՄԵԼԱՆՔՅՈՆ ԵՒ ՀԱՅԿ ԱՐԱՎԱՆԵԱՆ ԾԵՄԱՐԱՆ (ԼԻԲԱՆԱՆ)

● Մելանքյոն եւ Հայկ Արաւանեան Ծեմարանի 25-ամեակ.

Ծեմարանի բարերար Մելանքյոն եւ Հայկ Արաւանեանի զաւակները՝

Րաֆֆի եւ Անելկա Արաւանեաններ եւ Արա Արաւանեան

կը ստանձնեն արդիական մանկամտորի մը կառուցումին ամբողջական ծախսերը:

Արամ Ա. կաթողիկոս Ասպետի շքանշանով կը պարգևատրէ Րաֆֆի Արաւանեանը:

Ծեմարանի տնօրէնութիւնը կը մեծարէ 1988-էն ի վեր ծառայող ուսուցիչներ:

Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը Համազգայինի շքանշանը կը շնորհէ տնօրէն Տիգրան Ծինպաշեանին:

Ծեմարանի 25-ամեակի ճաշկերոյթին կը կատարուի աւելի քան 170 հազար տոլարի նուիրատուութիւն:

Ծեմարան կը ստանայ շնորհաւորագիրներ՝ ՀՀ Կրթութեան, Գիտութեան եւ Սփիւռքի նախարարութիւններէն:

- Ծեմարանի գրադարանին մէջ կը կատարուի բացումը «Յովհաննէս Մանուկեան» սրահին:
- Ծեմարան կ'այցելէն դերասան-բեմադրիչ Նարեկ Դուրեան, Պոլսոյ «Վարդանանց» երգչախումբը, պոլսահայ մտաւորականներ Տիգրան Ալթուն, Սարգիս Կիւլեկեչ եւ Չաքարիա Միլտանօղլու, Զաւախքի «Գոհանամբ» եւ «Հայք» երգի-պարի համոյթներու պատանի անդամներ, Հայաստանեան հրատարակչատուններու ներկայացուցիչներ, Լիբանանի Ճատրակի ֆետերասիոնի ներկայացուցիչը:
- Արցախի շաբթուան ծիրին մէջ Արցախի նոր սերունդի տաղանդները համերգ մը կու տան Ծեմարանի աշակերտութեան:
- Աշակերտներ փայլուն արդիւնքներ կ'արձանագրեն միջպարոցական արտասանութեան, շարադրութեան, պարի, գծագրութեան, Լիբանանի Ճատրակի ախոյեանութեան եւ ՀՍԸՄ-ի ԼԵՎԱՄ-ի մրցումներուն:
- Ֆրանսական պաքալորէայի քննութիւններուն Ծեմարանի 29 աշակերտներէն կը յաջողին 28-ը (17-ը՝ յիշատակումով):

ՄԱՐՍԷՅԻ ԾԵՄԱՐԱՆ (ՖՐԱՆՍԱ)

- Պետութիւնը կ'ընդառաջէ աւարտական դասարանին համար պայմանագրութիւն կնքելու դպրոցին դիմումին:
- Կը ձեւագծուի եւ կ'որդեգրուի Համազգայինի խորհրդանիշը կրող դպրոցական համազգեստ:
- Ծեմարանի մէջ 3 շաբաթ ուսումնասիրութիւններ կատարելէ ետք Անք Պաթայնէ կու տայ դասախօսութիւն մը՝ «Վտանգուած լեզուներու կենսունակութիւն. ծնողներու եւ դպրոցին դերը» նիւթով:
- Աշակերտներ կը պեղեն մինչեւ 5 սերունդ ետ ընտանեկան ծինական տունալներ, որոնք կը ցուցադրուին դպրոցին մէջ:
- Ծեմարանը կը հիւրընկալէ «Յիշողութեան կեդրոններ. Ի՞նչ ընել» նիւթով կլոր սեղանը:
- Ծեմարանի կազմակերպութեամբ ելոյթ կ'ունենայ Հայաստանի Ազգային սենեկային նուագախումբը:
- «Փարանթէզ» հրատարակչատունը կը ներկայացնէ Կարօ Սասունիի «Որսորդը» գիրքին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը:
- Արա Գրիգորեան կը ներկայացնէ Զրիստափոր Միքայելեանէն երկու գործ:
- Տեղի կ'ունենայ «Հայաստան. ուրկէ՞ր կու գամ, ո՞վ եմ» վերնագիրով ներկայացում:
- Ծեմարանի տարեկան ընթրիքին ներկայ կը գտնուի 200 հոգի, որոնց շարքին՝ քաղաքական անձնաւորութիւններ:
- Էքս Մարսէյի ակադեմիայի տնօրէն Պերնար Պենիէ Ապրիլ 24-ի առիթով կ'այցելէ Ծեմարան:
- Ծեմարանը կ'ընդունի Հայաստանի մէջ Ֆրանսական դեսպանատան կողմէ ուղարկուած 4 աշակերտներ. նպատակը՝ աշակերտները ծանօթացնել Արեւմուտքին, անոր թանգարաններուն եւ մղել գեղարուեստական ստեղծագործութեան:
- Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին ծանօթանալու նպատակով՝ Թ. կարգի 24 աշակերտներ կ'այցելեն Հայաստան:
- Կը մշակուին դպրոցին Մարգամշակութային համալիրը վարձու տալու օրէնքներ եւ ներքին կանոնագիր:
- Դպրոցին կից մշակութային Զուրան տ'ար կեդրոնին մէջ կը շարունակուին պարի եւ երաժշտութեան դասընթացները. «Կիլիկիա» պարախումբը կը մասնակցի Մարսէյի Միջազգային ցուցահանդէսին, Մարսէյի քաղաքապետութեան, ինչպէս նաեւ Նիսի համահայկական Միութեան կազմակերպած ձեռնարկներուն:
- Պաքալորէայի եւ պրեզիդէնտներուն Մարսէյի Ծեմարանը կ'արձանագրէ 100 առ հարիւր յաջողութիւն:

ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ (ՀԱԼԷՊ)

Կեդրոնը կը գործէ «Արամ Մանուկեան» ժողովրդային տան մէջ, ունի 30 մնայուն ուսանող եւ 25 ազատ ունկնդիր:

ԱՐԵՎԿ ԵՒ ՍՈՖԻ ԳՕԼՍԸՆ ԶՈՒԵԾ (ԱՄՏՐԱՆԻԿ)

- Վերամուտի բացման հանդիսութեան ելոյթ կ'ունենայ հայրենասիրական երգերու մեկնաբան Գեորգ Հաճեան:
- Մանկապարտէզէն անկախ՝ դպրոցին կը միանան 40 նոր աշակերտներ, 21 աշակերտներ կ'աւարտեն քոլեճը:
- «Սմոնցի Տաւուզն» Մարգամշակութային համալիրին պաշտօնական բացումը կը կատարուի Ծննդեան համերգով:
- Կ'որդեգրուին կարգապահական նոր օրէնքներ, նախակրթարանի մէջ կը հաստատուի «Տնօրէնութեան մրցանակ»:
- Կը հաստատուի «Առցանց սորվելու կարողութիւններ» ծրագիրը՝ աշխատանքային 28 փոխգործօն բաժանումներով:
- Ժ. կարգի աշակերտներ դպրոցի նոր տնօրէն Էտի Տեմիրճեանի եւ ուսուցիչներու հետ կ'այցելեն Հայաստան եւ Արցախ:
- Կը մշակուի երաժշտական համապարփակ ծրագիր, որ կ'ընդգրկէ երգչախումբ, նուագախումբեր եւ փոքր անսամպլներ:
- Ծնողաց յանձնախումբի խրախճանքին կը հաւաքուի 10 հազար տոլար՝ ֆուլթայլի դաշտին վերաշինութեան համար:
- «Էջ. Էս. Մի.»-ի պետական քննութիւններուն քոլեճը կը գրաւէ 78-րդ դիրքը՝ Նիւ Սաութ Ուելզի 641 դպրոցներու շարքին (տոկոսային համեմատութեամբ՝ մաս կը կազմէ լաւագոյն յաջողութիւն արձանագրած դպրոցներուն 12 առ հարիւրին):

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»-Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ 85 ՏԱՐԻՆ

Համազգային Հայ Կրթական և Մշակութային Միությունը (կրճատ՝ «Համազգային») հիմնուած՝ 28 Մայիս 1928-ին, իր հիմնադրութեան առաջին օրերէն սկսեալ կրթական գործին զուգահեռ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է հրատարակչական գործին վրայ: Եւ արդէն «Համազգային»-ի սկզբնական անունն էր «Հայ Կրթական և Հրատարակչական Համազգային Ընկերութիւն»:

Կարելի չէ անշատել հրատարակչականը կրթականէն: Եթէ հայ դպրոցը կը նպատակադրէ հայեցի շունչով առողջ եւ գիտակից սերունդներ պատրաստել, հրատարակչականը հայ դպրոցին կու տայ դասագիրք, իսկ հայ հանրութեան՝ գիրք, որուն միջոցով կենդանի կը պահէ հայ մշակոյթը: Այդպէս է, որ իր բացուած օրէն «Համազգային»-ի ճեմարանը իր յարկին տակ հիմը կը դնէր հրատարակչական գործին:

Այս աշխատասիրութիւնը կ'ընդգրկէ հետեւեալ բաժինները.

- Ա. Նպատակ եւ գործունէութեան ուղի
- Բ. Հրատարակչականի կառոյց
- Գ. Դասագիրքերու հրատարակութիւն
- Դ. Մանկապատանեկան գիրքերու հրատարակութիւն
- Ե. Օրացոյց տարեգիրքեր
- Զ. Պարբերաթերթեր. «ԱԿՕՍ», «ԲԱԳԻՆ», «ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»
- Է. Պատմական, պատմագիտական եւ Հայ Դատի վերաբերեալ գիրքեր
- Ը. Յեղափոխական յուշագրական գրականութիւն
- Թ. Կուսակցական հրատարակութիւններ
- Ժ. Անհատ հեղինակներու գործեր
- ԺԱ. Թարգմանական գրականութիւն
- ԺԲ. Եզրակացութիւն

Ա. ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ ՈՐԴԻ

Իր ընդհանուր կանոնագրին մեջ, այլ բաներու կարգին, «Համագգային»-ը հետեւեալ առաջադրանքները կը կշէր հրատարակչական մարզի զարգացման համար.

Մանուկներու եւ պատանիներու համար պատրաստել եւ հրատարակել ընթերցանութեան գիրքեր, դասագիրքեր, ինչպէս նաեւ պատմական եւ գիտական գիրքեր:

Հրատարակել պարբերական մը՝ չափահասներու ընդհանուր զարգացման նպաստող:

Հրատարակել ինքնագիր հայերէն ուսումնասիրութիւններ, որոնք կը ծառայեն հայագիտական ուսումներու մշակման ու տարածման:

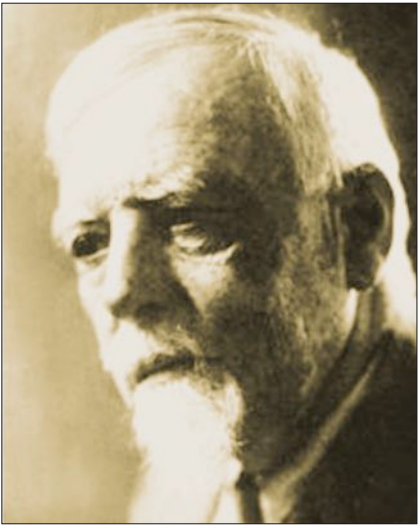
Գիտական հիմքերու վրայ հրատարակել հին ու նոր հեղինակները, կազմակերպել գրաբար հեղինակներու աշխարհաբարի վերածումը: Ասկէ անկախ, ձեռնարկել հին ու նոր հեղինակներու ժողովրդական հրատարակութեան, թէ՛ առանձին հատորներով եւ թէ՛ անոնց լաւագոյն երկերուն եւ լաւագոյն էջերուն ծաղկաքաղը տալով:

Չարկ տալ թարգմանական գրականութեան: Հայերէնի վերածել եւ հրատարակել գիտական, գրական, գեղարուեստական երկեր եւ ուսումնասիրութիւններ: Ասոր առընթեր, կազմակերպել եւ թարգմանել այն օտար հրատարակութիւնները, որոնք հայ կեանքի անցեալն ու ներկան կը շօշափեն:

Ձեռնարկել ամէն տեսակի պատմական, գրական, աշխարհագրական, կենցաղային, ճարտարապետական պատկերագրող ալպոմներու, քարտերու, քարտէսներու եւ նկարներու հրատարակութեան:

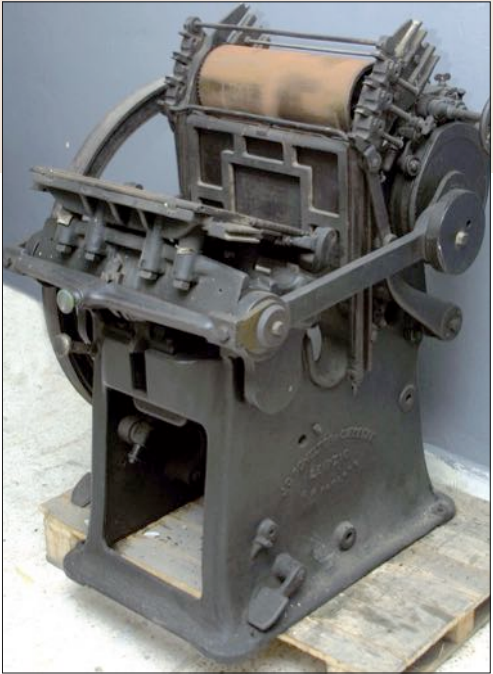
Ինչպէս կը տեսնուի, «Համագգային»-ը կրթական գործունեութեան կողքին աշխարհ կու գար հրատարակչական ընդարձակ ծրագրով մը: Անկախ պիտի աշխատէր, որ իր հրատարակութիւնները ծախուին մատչելի գիններով, որպէսզի հայ գիրքը մուտք գործէ ամէն տուն եւ ամէն գործատեղի:

Իր նպատակներու գործադրութեան ճամբուն վրայ «Համագգային»-ը իր գործունեութիւնը սկսած կը համարէր Պէրյու-թի մեջ երկրորդական վարժարան մը՝ «Ճեմարան»-ը հիմնելով: Ասոր զուգահեռ հրատարակչականի համար կը յատկացնէր որոշ գումար մը եւ առաջին առթիւ կը հրատարակուէր Ճեմարանի Ծրագիր կանոնագիրը: Շուտով Լեւոն Շանթ լոյս կ'ընծայէր «Հայրենի աշխարհ» խորագրեալ դասագիրքը, որ անհրաժեշտ էր նորաբաց Ճեմարանին համար: Յաջորդ տարի Լեւոն Շանթ կը հրատարակէր երկու այլ դասագիրքեր: «Համագգային»-ի ընկերութեան երրորդ ընդհանուր ժողովը (17 Յուլիս 1930) կ'որոշէր, այլ բաներու կարգին «ուսումնասիրել, թէ գրական եւ գիտական ի՞նչ գիրքերու շարքեր հնարաւոր է լոյս ընծայել յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին, որոշել հեղինակները, գիրքերը, հրատարակութեան կարգը, արտաքին ձեւը եւ տարածման միջոցները»: Կ'որոշուէր նաեւ հրատարակել քարոզչական նպատակներ հետապնդող տետրակներ, ուր պարբերաբար պիտի ներկայացուին «Համագգային»-ի գործունեութիւնը, ընդհանուր ժողովներու որոշումները, նուիրատուութիւնները եւ նուիրատուներու անունները, հրատարակուած գիրքերը եւ այլն:

Նիկոլ Աղբալեան

1931-ին, երբ կը սկսէր «Համագգային»-ի հրատարակչական գործը, անհկա չունէր սեփական տպագրական մեքենայ: Պարզապէս ուներ քանի մը արկղ տառատեսակ: Առաջին գիրքերը կը շարուէին եւ կը սրբագրուէին ճեմարանի մեջ եւ կը տպուէին դուրսը: Նիկոլ Աղբալեանի անձնական ներդրումով եւ ջանքերով տպարանը կ'անցընէր սկզբնական դժուար շրջանը եւ կ'օժտուէր ոտքով աշխատող տպագրական մեքենայով մը: Շուրջ քսան տարի «Համագգային»-ի հրատարակչական ու տպագրական գործը կատարուեցաւ այս մեքենային վրայ: Տպագրական այդ մեքենան մինչեւ այսօր գոյութիւն ունի՝ «Համագգային»-ի համար ներկայացնելով պատմական արժէք:

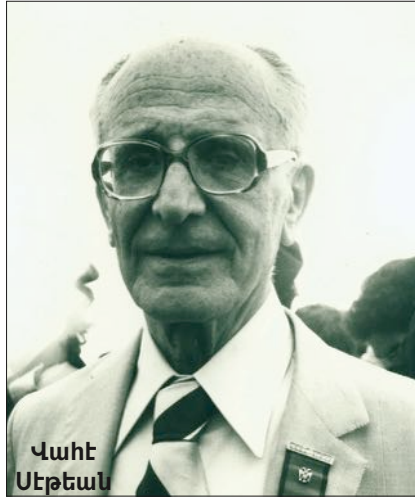
1965-ին «Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութեան անդամ Վահէ Սեթեան անձնապէս կը ստանձնէր տպարանին յանձնաձումը: Իր սեփական միջոցներով եւ սեփական ծախսով նոր ու ամուր հիմքերու վրայ կը դնէր տպագրական գործը: Տպարանը կը հարստանար նոր մեքենաներով եւ կ'ունենար արդիական յարմարութիւններ: 1971-ին Վահէ Սեթեան իր ճիգերով զարգացուցած տպարանը կը յանձնէր «Համագգային»-ին: Այնուհետեւ, տարիներու վրայ տպարանը կ'օժտուէր նոր մեքենաներով՝ հասնելու համար իր այժմու արդիական վիճակին:

Այս տպարանին միջոցով է, որ տպուեցան եւ կը տպուին «Համագգային»-ի հրատարակչականին բոլոր գիրքերը, դասագիրքերը, հայ եւ օտար լեզուներով հայագիտական հրատարակութիւնները, ընտիր տպագրութեամբ եւ շքեղ կազմով:

Հոս է, որ տարիներէ ի վեր կը տպուին գաղութիւն պարբերականներէն շատեր. գաղափարական, գրական, մարզական, մանկապատանեկան եւ այլն, միութենական կամ հաստատութիւններու օրացոյցներ եւ այլ գործեր:

Բ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑ

Վահե Սեթեան

Մինչև 1950-ական թուականները «Համագգային»-ի հրատարակչական գործունեությունը չէ առաջնորդուած յատուկ կառոյցով մը: Ընդհանրապէս Կեդրոնական վարչութիւնը հաւաքաբար եւ անդամները առանձնաբար տնօրինած են գիրքերու հրատարակութիւնը: 1950-ական թուականներէն սկսեալ «Համագգային»-ը ունեցած է հրատարակչական մարմին:

Առաջին 25 տարիներու «Համագգային»-ի հրատարակչական մարզին մէջ մեծ ներդրում ունեցած են Լեւոն Շանթ, Նիկոլ Աղբալեան, Գասպար Իփեկեան, Արշակ Յովհաննեսեան, Գառնիկ Գիւզալեան եւ Կարօ Սասունի: 1940-ական թուականներու վերջաւորութեան եւ 1950-ական թուականներու սկիզբը Գասպար Իփեկեան ստանձնած է հրատարակչականի պատասխանատուութիւնը: 1966-ին, երբ «Համագգային»-ի տպարանը մուտք գործած է արդիականացման շրջան, ստեղծուած են հրատարակչականի եւ տպարանի յատուկ յանձնախումբեր, որոնք ղեկավարած են հրատարակչական գործը՝ տպարանի տնօրէնին հետ:

1965-1971 տարիներուն տպարանի վարչական եւ նիւթական յանձնաճումբ ստանձնած է Վահե Սեթեան, իսկ տպարանի եւ հրատարակչական գործի տնօրէնութիւնը՝ Երուանդ Մոնոֆարեան, որ իր գործը շարունակած է մինչև 1998: 1998-ին տպարանի եւ հրատարակչական գործի տնօրէն նշանակուեցաւ Յակոբ Հաւաթեան, որ այդ պատասխանատուութիւնը կը շարունակէ մինչև այսօր:

Հրատարակչականի մարզին մէջ իբրեւ ուղեցոյց միշտ նկատի կ'առնուի «Համագգային»-ի հրատարակչական ընդհանուր քաղաքականութիւնը, որ կ'որդեգրուի «Համագգային»-ի Պատգամաւորական ժողովին կողմէ: Անոր գործադրութեան կը հսկէ Կեդրոնական վարչութիւնը կամ անկէ յառաջացած հրատարակչական մարմին մը:

Երուանդ Մոնոֆարեան

«Համագգային»-ի անունով հրատարակութիւնները կը կատարուին երեք մակարդակներու վրայ.

Ա. «Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութեան անունով հրատարակութիւններ:

Բ. «Համագգային»-ի տպարանի հրատարակութիւններ եւ վերահրատարակութիւններ:

Գ. «Համագգային»-ի հրատարակչական յանձնախումբին կողմէ ճշդուած գիրքեր:

Հրատարակչական յանձնախումբը կը նշանակուի «Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութեան կողմէ եւ կը գործէ անոր քառամեայ գործունեութեան ժամանակաշրջանին:

Գ. ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր «Համագգային»-ի հրատարակչական քաղաքականութեան մաս կազմած է դասագիրքերու պատրաստութեան աշխատանքը:

Ճեմարանը հիմնադրելու մէջ իր մեծ դերակատարութիւնը ունենալու կողքին՝ Լեւոն Շանթ գործօն մասնակցութիւն բերած է հրատարակչական մարզին մէջ: Ինք առաջինը եղած է, որ մտայուն կերպով գործ հայթայթած է «Համագգային»-ի տպարանին: Իր գործակիցները կը հաստատեն, որ անոր գրութիւնները կը շարունէին մեծ հաճոյքով:

Մեծ է Լեւոն Շանթի ներդրումը դասագիրքերու հրատարակման մէջ: Այսպէս, մանկապարտեզի վերջին տարուան համար ան պատրաստած է «Այբբենարան մանկական աշխարհ» դասագիրքը, տարրական նախակրթարանի համար՝ «Մանկական աշխարհ ընթերցարան» շարքը (Ա., Բ., Գ. եւ Դ. տարի), որուն կ'օժանդակէր «Գրաւոր դասեր»-ը (Ա., Բ., Գ. եւ Դ. տարի), իսկ նախակրթարանի բարձր չորս տարիներուն համար՝ «Հայրենի աշխարհ ընթերցարան» շարքը (Ե., Զ., Է. եւ Ը. տարի), առաւել՝ «Հայրենի բանակազմութիւն եւ յուզական գէնքերը լեզուի» դասագիրքը:

Վերոյիշեալ դասագիրքերը շատ անհրաժեշտ էին սորաբաց ճեմարանին: Անոնք արժանացած են բազմաթիւ հրատարակութիւններու, որոնք վերատպուելէ առաջ բարեփոխումներու ենթարկուած եւ սրբագրուած են Լեւոն Շանթի կողմէ:

Աւելորդ չենք նկատեր յայտնել, թէ վերոյիշեալ դասագիրքերը ոչ միայն ծառայած են ճեմարանին, այլեւ կիրարկուած են Լիբանանի բազմաթիւ հայ մանկապարտեզներու, նախակրթարաններու եւ միջնակարգ դասարաններու մէջ:

Լեւոն Շանթի կողքին, դասագիրքերու մարզին մէջ իր ներդրումը ունեցած է նաեւ Արշակ Յովհաննեսեան, գիտական պատրաստութեամբ հասարակական գործիչ եւ մանկավարժ մը, որ նախակրթարաններու համար պատրաստած է թուաբանութեան դասագիրքեր, ինչպէս՝ «Սկզբնական թուաբանութիւն» եւ «Թուաբանութիւն» շարքը (Ա., Բ., Գ. եւ Դ. տարիներ): Թէեւ Արշակ Յովհաննեսեան չէ յաջողած ամբողջացնել շարքը, սակայն անոր դասագիրքերուն մեծ մասը վերատպուած է՝ գոհացում տալու համար աշակերտութեան պահանջին:

Գառնիկ Գիւզալեան, հմուտ պատմագետ, որ երկար տարիներ պատմութիւն դասաւանդած է ճեմարանի մէջ, պատրաստած է պատմութեան դասագիրքեր: «Համագգային»-ը իրմէ հրատարակած է «Պատմութիւն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հայաստանի» (Ա. Հատոր) եւ «Հայոց պատմութեան դարաշրջանները» հատորները, որոնք երկար ատեն գործածուած են ճեմարանի եւ Լիբանանի հայկական այլ վարժարաններու մէջ:

Կարօ Սասունի, որ տարիներ շարունակ հայերէն եւ հայ գրականութիւն դասաւանդած է ճեմարանի մէջ, տարիներու ընթացքին գրի առնել տուած է իր դասաւանդութիւնները եւ պատրաստած է երկու դասագիրք՝ արդի արեւմտահայ եւ արեւելահայ գրականութեան մասին: «Համագգային»-ի հրատարակութեամբ լոյս տեսած է «Պատմութիւն արդի արեւմտահայ գրականութեան» դասագիրքը: Ասոր առընթեր, խոյնապէս «Համագգային»-ի կողմէ, հրատարակուած է «Գրական գոհարներ» խորագրով գրական ընտիր էջերէ կազմուած անոր հաւաքածոն, որ կը դիւրացնէ գրականութեամբ հետաքրքրուող աշակերտի մը աշխատանքներն ու փնտռութիւնները:

Վերոյիշեալ բոլոր դասագիրքերը արդիւնք էին յստակ պահանջի մը. անոնք խորապէս արմատացուցած են հայեցի դաստիարակութիւնը սորահաս սերունդներուն մէջ: Աւելին. անոնք ցոլացումն են իրենց ժամանակի պահանջներուն: Թէեւ այսօր գործածութենէ դուրս են, սակայն գրական եւ պատմագիտական, ինչու չէ նաեւ քերականական լեզուական դասագիրքերը իբրեւ հիմնական աղբիւր կրնան ծառայել դասագիրք պատրաստող մտաւորականներու եւ մանկավարժներու:

Դասագիրքերու հրատարակութիւնը, ինչպէս յայտնեցինք, մտայուն գործ է «Համագգային»-ի հրատարակչական մարզին մէջ:

Սկզբնական շրջանէն ետք «Համագգային»-ի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Բենիամին Թաշեանի «Հայկարան»-ներու շարքը, Արմէն Մարաշլեանի «Հայոց պատմութիւն»-ը, ինչպէս նաեւ Լուսին Մալիքեանի մանկապարտեզի յատուկ դասագիրքերը («Փոքրիկ Անին», «Պետիկն ու գայլը», «Գիծ եւ գիր» եւ այլն):

«Համագգային»-ի հրատարակչականը եւ «Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը միշտ ալ անյետածգելի պահանջ նկատած են արդիական մեթոտներով, պատշաճ պատկերացումով եւ խնամուած տպագրութեամբ դասագիրքերու ամբողջական շարքերու հրատարակութիւնը: Սակայն միշտ եղած է նիւթական մեծ դժուարութիւնը:

Դասագիրքերու պատրաստութեան ծիրին մէջ «Համագգային»-ը Լիբանանի Ազգային առաջնորդարանի Ուսումնական խորհուրդին հետ գործակցաբար որոշեց գործի վերածել այս կենսական ծրագիրը: 1973-ին լոյս տեսան Մուշեղ Իշխանի «Արդի հայ գրականութիւն» շարքին Ա., Բ. եւ Գ. հատորները՝ երկրորդականի բարձրագոյն երեք դասարաններուն համար, ինչպէս նաեւ՝ ծաղիկ, Ա. եւ Բ. նախապատրաստական դասարաններուն յատուկ «Արդի թուաբանութիւն» դասագիրքերը՝ ուսուցիչի ուղեցոյց գրքով (պատրաստողներ՝ Լուսին Մալիքեան, Ալիս Գազանճեան, Անի Ճիկերեան եւ Տիգրան Ճիսպաշեան):

Ամբողջացնելու համար դասագիրքերու բաժինը, յայտնենք, որ վերջին շրջանին, «Համագգային»-ը հրատարակած է Հրանդ Փաստրմաճեանի «Հայոց պատմութիւն» (երկու հատոր), Արփի Զիւրճեանի «Հայաստանի աշխարհագրութիւն», Արմենակ Եղիայեանի «Ծիածան», Յարութիւն Զիւրճեանի «Հայրենի աղբիւր» դասագիրքերը, այլ հեղինակներէ՝ «Գիծ եւ գիր», «Թիւ եւ հաշիւ», «Ձեւ եւ թիւ», «Գոյն եւ գիծ» դասագիրքերը, եւ այլն : Այս բոլորը տպուած եւ վերատպուած, հրատարակուած եւ վերահրատարակուած են:

«Համազգային»-ի հրատարակչականը դասագիրքերու մարզին մէջ մեծ վաստակ ունենալով հանդերձ, կը դիմագրաւէ մեծ դժուարութիւն: «Համազգային»-ի քառամեայ վերջին երկու տեղեկագիրները, ի շարս այլ արժեւորումներու, կը հաստատեն, որ դասագիրքերու վաճառքը նուազած է զգալիօրէն: Եթէ անցեալին դասագիրքերը մեծ բաժին կ'ունենային տպարանի պիւտճէի հաւասարակշման մէջ, այսօր ատիկա չնչին համեմատութիւն մը կը ներկայացնէ եւ կարելի չէ ապաւինիլ անոր: Ասոր պատճառները բազմաթիւ են եւ կ'արժէ անոնց թուումը կատարել այստեղ՝ հիմնուելով «Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութեան տեղեկագիրներուն վրայ:

Ա. Սերունդներու հայերէնագիտութեան մակարդակը կը տարբերի գաղութ գաղութ եւ մեր դասագիրքերը այլեւս մատչելի չեն մեծ մասին համար:

Բ. Ամերիկեան ցամաքամասին վրայ սկսած են իրենց կարիքներէն մեկնելով ձեռնարկել դասագիրքերու պատրաստութեան:

Գ. Միջին Արեւելքի, Նոյնիքն Լիբանանի մէջ, աշխատանքի համադրումի եւ գործակցութեան տրամադրութիւնը կը նուազի, երբ այս գործը կը պահանջէ բոլոր համայնքներու գործակցութիւնը:

Դ. Օրէ օր կը բազմանան անհատական նախաձեռնութիւնները այս մարզին մէջ, գործին տալով նաեւ շուկայական բնոյթ, առանց նկատի առնելու կրթական համակարգերն ու այսօրուան առաջնահերթութիւնները, ստեղծելով նաեւ քարոզչական մթնոլորտ մը: Այստեղ, անկախ եկամուտի հարցէն, մեծ հարուած կը ստանայ նաեւ «Համազգային»-ի առաքելութիւնը:

Ե. Դասագիրքեր պատրաստող խմբակներու եւ անհատներու բացակայութիւնը առիթ չ'ընծեմեր, որ «Համազգային»-ը կարենայ իր ծրագիրները իր ճշդած ձեւով իրականացնել:

Դասագիրքերու մարզին մէջ, 2015ին «Համազգային»-ը Երեւանի Պետական համալսարանին հետ գործակցաբար, մշակեց հայոց պատմութեան դասագիրքերու պատրաստութեան ծրագիր մը, որուն գործնականացումը կը գտնուի ընթացքի մէջ:

Դ. ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մանկապատանեկան գրականութիւնը միշտ ալ հանդիսացած է «Համազգային»-ի հրատարակչականի մնայուն եւ հիմնական առաքելութիւններէն մէկը:

Դասագիրքերու նման, «Համազգային»-ի համար շատ կարեւոր ձեռնարկ է մանկական եւ պատանեկան մատենաշարը: Ասոր նպատակն է փոքր տարիքէն ընթերցանութեան վարժեցնել մանուկներն ու պատանիները, որպէսզի իրենց տարիքին եւ մտային վիճակին բարձրացման համեմատութեամբ, միշտ սիրեն հայ գիրք կարդալ:

«Համազգային»-ի հրատարակչական գործունեութեան մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն հայ մանուկին եւ պատանիին ընթերցանութեան դաստիարակիչ նիւթ հայթայթող պատկերազարդ հրատարակութիւնները:

Սկզբնական շրջանին «Համազգային»-ի կողմէ հրատարակուած մանկապատանեկան գրքոյկները

իբրեւ նիւթ ունին ազգային կեանքէ վերցուած դրուագներ եւ մանուկներու համար հետաքրքրական այլ նիւթեր: «Համազգային»-ի մանկապատանեկան մատենաշարը մեծ ընդունելութիւն գտած է մեր ժողովուրդին մէջ: Ծնողներ, մանուկներ եւ պատանիներ հետաքրքրուած են եւ կը հետաքրքրուին այս գրքոյկներով: Ուսուցիչները ընթերցանութեան դասագիրքերու կողքին զանազան պարտականութիւններ կու տան իրենց աշակերտներուն, թէ՛ ուսումնակրթական տարեշրջանին, եւ թէ՛ ամրան արձակուրդին:

Մինչեւ 1950ական թուականները «Համազգային»-ը սպառած է շուրջ 20,000 գրքոյկներ, որոնց մեծագոյն շահը նիւթականէն աւելի ունի բարոյական նշանակութիւն, որովհետեւ այս մատենաշարը մանուկներու եւ պատանիներու քով կ'առաջացնէ մեծ հետաքրքրութիւն եւ սեր: Այս բոլորը, բնականաբար, մեծապէս կը նպաստեն նորահաս սերունդի հայեցի կազմաւորման եւ ամրապնդման:

Մանկական գիրքերու կարգին կարելի է թուել հետեւեալ գրքոյկները. Վրթանէս Փափագեանի «Մանկութեանս յուշերէն», Աւետիս Ահարոնեանի «Մանկութիւն», Կարո Սասունիի «Սանասար եւ Պաղտասար» եւ «Առիւծ Միեր», Ղազարոս Աղայեանի «Արեգնազան», «Հեքիաթներ», Մուշեղ Իշխանի «Մուշեղ Մամիկոնեան», ինչպէս նաեւ օտարալեզու մանկական գրականութենէն փոխադրութիւններ կամ թարգմանութիւններ: Այս գրքոյկներէն շատերը արժանացած են բազմաթիւ հրատարակութիւններու: 1970-ական թուականներու վերջաւորութեան եւ 1980-ականներու սկիզբը մեծ դերակատարութիւն ունեցաւ «Մկօն ու Չալօն» պարբերականի հրատարակութիւնը:

Պատանեկան մատենաշարին մէջ յատկանշական եղաւ խտացուած գիրքերու հրատարակութիւնը: Անոնց մաս կը կազմեն Բաֆֆիի «Դալիթ Բէկ» եւ «Սամուէլ», Ծերենցի «Թեոդորոս Ռշտունի» եւ Դերենիկ Դեմիրճեանի «Վարդանանք» վեպերը: Ամբողջական ձեւով հրատարակուած են Բաֆֆիի «Խենթը» եւ Ստեփան Զօրեանի «Պապ թագաւոր» վեպերը:

Ե. ՕՐԱՑՈՅՑ - ՏԱՐԵԳԻՐԵՐ

«Համազգային»-ը 1930-ական թուականներու սկիզբը սկսաւ հրատարակել պատի օրացոյցներ: 1936-ին Գահիրէի մէջ հրատարակուեցաւ «Համազգային տարեգիրք»-ը, որուն խմբագիրն էր Գուրգէն Մխիթարեան: Այս տարեգիրքին իրենց աշխատակցութիւնը բերած են բազմաթիւ մտաւորականներ՝ Սփիւռքի տարբեր գաղութներէն: Տարեգիրքին նիւթերը ճոխ են եւ բազմազան:

Գասպար Իփէկեանի խմբագրութեամբ 1938, 1939 եւ 1940 տարիներուն լոյս տեսած են Համազգայինի «Օրացոյց»-ները:

Այս հրատարակութիւնները, ինչպէս խորագիրը կը թելադրէ, պարզ եւ ընթացիկ հասկացողութեամբ օրացոյցներ կամ տարեցոյցներ չեն: Իւրաքանչիւր օրուան յատկացուած էջի մը երկու կողմերուն վրայ կարելի է գտնել հետաքրքրական տեղեկութիւն մը, գրական էջ մը, պատմական դէպք մը, հայ ֆետայիներու եւ հայ բարերարներու կարճ կենսագրական մը, առած մը, առակ մը կամ ժողովրդական բանաստեղծութենէ էջ մը: Աւելին՝ ամէն տարի օրացոյց-տարեցոյցները ունեցած են երկրորդ բաժին մը, որ յատկացուած է ծանօթ բանաստեղծներու կամ հեղինակներու կարճ մը գործերու վերահրատարակութեան: Այսպէս, հրատարակուած են Պետրոս Դուրեանի բոլոր բանաստեղծութիւններն ու նամակները, Վահան Տերեանի «Մթնշաղի անուրջներ»-ը, Հրանդ Ասատուրի «Դիմաստուներ»-ուն մէկ կարելու մասը, Հրաչեայ Աճառեանի «Պատմութիւն հայոց նոր գրականութեան» աշխատասիրութեան առաջին մասը, Լեւոն Շանթի «Լերան աղջիկը», Յովհաննէս Թումանեանի քանի մը պոէմները, Դանիէլ Վարուժանի «Հացին երգը», Սիամանթոյի «Կարմիր լուրեր բարեկամս»-էն հատուածներ, ինչպէս նաեւ՝ վերջինին «Հայրորդիներ»-ու Ա., Բ. եւ Գ. շարքերը:

«Օրացոյց-տարեցոյց»-ները, որոնք շարադրուած են շատ պարզ լեզուով, յաջողած են ժողովրդականացնել բազմաթիւ դէպքեր ու դէմքեր: Անոնց պատրաստութեան եւ խմբագրման համար Գասպար Իփէկեան օգտագործած է մեծ թիւով աղբիւրներ՝ գրագետներու, բանաստեղծներու եւ մտաւորականներու գործերէն, ինչպէս նաեւ՝ պարբերական մամուլէն:

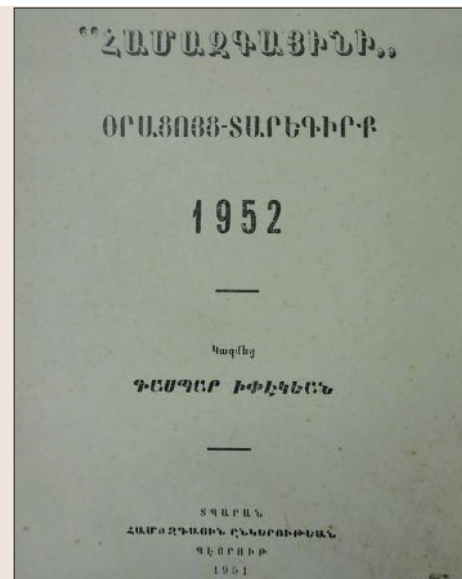
Օրին, «Օրացոյց-տարեցոյց»-ները գտած են բացառիկ ընդունելութիւն ընթերցասէր հասարակութեան քով: Այդպէս է, որ անոնք սպառած են շատ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Սփիւռքահայ մամուլի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ ջերմ գնահատանքով արտայայտուած են անոնց մասին: Կ'արժէ տալ միայն Թորգոմ Պատրիարքի նամակէն հատուած մը, որ ուղղուած է Գասպար Իփէկեանին.

«Տարեցոյց-օրացոյցը գեղեցիկ է իբրեւ ձեռնարկ եւ օգտակար իբրեւ հրատարակութիւն: Մարդ ամէն օր հետաքրքրական էջի մը առջեւ կը գտնէ ինքզինքը, եւ այդ էջը կա՛մ գրական վայելք մըն է, կա՛մ շահեկան տեղեկութիւն մը, եւ կամ շինիչ դաս մը ու այդ ամէնը միշտ ազգային ոգուով քաղցրօրէն թափանցուած:

«Գալով երկրորդ բաժինին, ազնուական կոչուելի սեղան մըն է ան:

«Անտանելիօրէն հարուստ թեոդիկը տանելի ազնուութեան մը վերածուած է այս գիրքին մէջ, իր զուտ հայկականութեամբը աւելի գրաւիչ:

«Կ'արժէ, որ ամէն տարի շարունակուի»:

2. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԵՐ. «ԱԿՕՍ», «ԲԱԳԻՆ», «ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»

«Համազգային»-ը իր 85 տարուան հրատարակչական գործունեութեան մէջ ստանձնած է երեք պարբերականներու հրատարակութիւնը. «Ակօս», «Բագին», «Տեղեկատու»: Վերջին երկուքը կը հրատարակուին այսօր ալ:

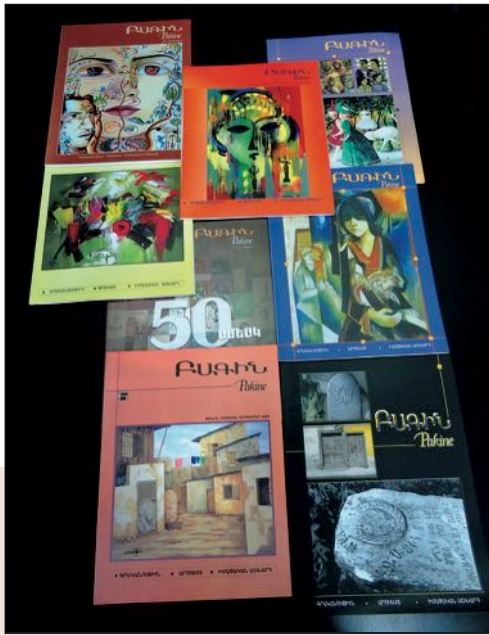
Թէեւ «Ակօս» հանդէսը գլխաւոր ձեռնարկներէն մէկն է ճեմարանի շրջանաւարտից միութեան, սակայն անքակտելիօրէն մաս կը կազմէ «Համազգային»-ի հրատարակչական գործին, մանաւանդ որ «Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը տարիներ շարունակ ստանձնած է «Ակօս»-ի նիւթական եւ վարչական պատասխանատուութիւնը:

«Ակօս»-ը 1940-ական թուականներուն Մերձաւոր Արեւելքի գրեթէ միակ ձեռնարկն էր իբրեւ գրական ամսագիր, որ լոյս տեսած է բաւական կանոնաւոր դրութեամբ:

«Ակօս»-ի հրատարակութիւնը սկսած է 1944-ին: Ան պատրաստած է բանաստեղծներ, արձակագիրներ, վիպագիրներ եւ թատերագիրներ: Չարկ տուած է պատմագիտական, բանասիրական, գիտական, գրականագիտական ուսումնասիրութիւններու, ինչպէս նաեւ թարգմանական գրականութեան: Լոյս ընծայած է բացառիկ թիւեր՝ նուիրուած Լեւոն Շանթի, Նիկոլ Աղբալեանի եւ Գասպար Իփէկեանի: Հետաքրքրական է, որ հակառակ իր ունեցած նիւթական դժուարութիւններուն եւ բաժանորդագիներու գանձումի դժուարութեան, համեստ միջոցներով «Ակօս» խորհրդանշական պատուագին մը տուած է իր աշխատակիցներուն:

«Ակօս»-ի խմբագիր եղած են՝ Գառնիկ Բանեան, Աշոտ Նուրեան, Յարութիւն Գեղարդ, Յակոբ Ժամկոչեան եւ Շաքէ Տէր Մելքոնեան:

1961-ին Յ.Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոն որոշեց հրատարակել «Բագին» ամսագիրը: «Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը աշխատանքի եւ նիւթական միջոցները կեդրոնացնելու նպատակով դադարեցուց «Ակօս»-ի հրատարակութիւնը: «Ակօս»-ը 16 տարի ծառայեց հայ մշակոյթին, ի մասնաւորի իր բանասիրական, գրական եւ պատմագիտական բովանդակութեամբ, միաժամանակ հանդիսանալով «Համազգային»-ի եւ Ճեմարանի գործունեութեան գլխաւոր արձագանգը:

«Ակօս»-ի անունով «Համազգային»-ը լոյս ընծայած է նաեւ քանի մը համար՝ լրատուի դերակատարութեամբ: Այս ձեւով «Համազգային»-ը կը նպատակադրէր կապ մը հաստատել իր մասնաճիւղերուն եւ անդամներուն միջեւ, ինչպէս նաեւ «Համազգային»-ի մշակութային գործունեութիւնը ծանօթացնել հանրութեան՝ աւելի մեծ թիւով անդամներ եւ համակիրներ համախմբելու համար: «Ակօս»- «Համազգային»-ի լրատուի առաջին թիւը լոյս տեսած է 1974 Մարտին: Անոր հրատարակութիւնը եղած է անկանոն:

Անուրանալի է «Բագին» ամսագրի խաղացած դերը արհեստագիտական եւ առօրեական հայ գրականութեան պատմութեան մէջ: Իր կարգին, «Բագին»-ը յաջողեցաւ իր շուրջ համախմբել բազմաթիւ մտաւորականներ, արձակագիրներ եւ բանաստեղծներ՝ հանդիսանալով սփիւռքահայ գրականութեան գլխաւոր բեմը:

Սկզբնական շրջանին «Համազգային»-ը առընչութիւն չունէր «Բագին»-ի հրատարակութեան հետ: 1994-ին «Համազգային»-ի Բ. Պատգամաւորական ժողովը հրատարակութիւնը եղած է անկանոն:

դովի որոշումով «Բագին» ամսագրի կազմակերպչական եւ նիւթական հովանաւորութիւնը վստահուեցաւ Կեդրոնական վարչութեան:

«Բագին» ամսագիրը այսօր, եւ շուրջ քսան տարիէ ի վեր, կը հրատարակուի եռամսեայ դրութեամբ: Կանոնաւոր է անոր հրատարակութիւնը: Զունի արտատպումներ: Անցնող տարիներուն «Բագին»-ի մէջ ներառուած են նոր աշխատակիցներ: Նախորդ բաժիններուն վրայ աւելցուած են նոր բաժիններ, ինչպէս՝ արխիւային նիւթեր եւ թարգմանական գրականութիւն: Տեղ տրուած է հայրենի գրողներու, որոնց գրութիւնները լոյս տեսած են դասական ուղղագրութեամբ:

Այս բոլորով հանդերձ, «Բագին»-ը, ինչպէս հայերէնով հրատարակուող ամէն ինչ, կը բախի դժուարութիւններու: Նեղցած է դաշտը հայերէնով ընթերցման: Կայ գրական մթնոլորտի պակաս, աշխատակիցներ գտնելու դժուարութիւն, ընդհանուր նահանջ՝ Սփիւռքի մտաւորականութեան եւ գրական սեր ունեցող խաւերու մէջ:

Պատրաստուած է 50-ամեայ «Բագին»-ի մատենագիտական ամբողջական ցանկը, որ տեղադրուած է «Համազգային»-ի կայքէջի «Բագին» բաժինին մէջ: Այժմ հասանելի է հայ գրականութեամբ հետաքրքրուող մտաւորականներուն, ուսանողներուն եւ հաստատութիւններուն:

1962-1966 «Բագին»-ի վարիչ-խմբագիր եղած է Կարօ Սասունի, իսկ խմբագիրները եղած են Եղուարդ Պօյաճեան եւ Պօղոս Սնապեան: 1967-1974 վարիչ-խմբագիր եղած է Կարօ Սասունի, խմբագիրը եղած է Պօղոս Սնապեան: 1975-2003 «Բագին»-ը խմբագրած է Պօղոս Սնապեան, իսկ 2004-2015՝ Յակոբ Պալեան:

«Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը նիւթապէս կ'օժանդակէ հայրենի «Նորք» (նախկին «Սովետական Գրականութիւն») գրական եռամսեայ հրատարակութեան, ինչպէս նաեւ համահրատարակիչ է հայրենի «Գրանիշ» գրական եռամսեային:

***

Վերջին շրջանին «Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը տարեկան հերթականութեամբ սկսաւ հրատարակել տեղեկատուական երկլեզու գրքոյկ մը՝ «Համազգայինի Տեղեկատու»-ն: Ասիկա կը նպատակադրէ ներկայացնել «Համազգային»-ի բոլոր շրջաններու գործունեութիւնը: Նաեւ համապարփակ տեղեկատու մըն է, որ մեր ժողովուրդին կը ներկայացնէ «Համազգային»-ի կառոյցն ու գործունեութեան ծաւալը, ինչպէս նաեւ «Համազգային»-ի հիմնադրամներու կառոյցը՝ Միութեան գործունեութեան թափը պահպանելու եւ աշխատանքները աւելի եւս ընդարձակելու համար:

Յարդ լոյս տեսած են երեք համարներ. 2011, 2012, 2013-2014: Իւրաքանչիւր գրքոյկ ունի թղթածրար մը եւ երիտասարդութիւնը հետաքրքրող թեմա մը: Առաջին գրքոյկին մէջ յատուկ անդրադարձ կատարուած է «Համազգային»-ի «Մ. եւ Յ. Արսլանեան» Ճեմարանին, երկրորդին մէջ՝ Մարսելի Ճեմարանին, իսկ երրորդին մէջ՝ Աւստրալիոյ «Ա. եւ Ս. Գօլստըն» քոլեճին:

«Համազգայինի Տեղեկատու»-ի խմբագիրն է Լուսին Կիւլոյեան-Սրապեան:

***

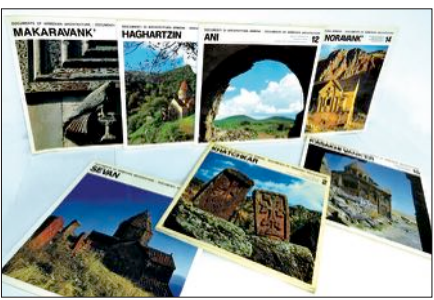
«Ակօս»-էն, «Բագին»-էն եւ «Տեղեկատու»-էն անկախ, «Համազգային»-ի տպարանէն (սակայն ոչ իբրեւ «Համազգային»-ի հրատարակութիւն) լոյս տեսած են կուսակցական եւ քոյր միութիւններու պարբերականներ, ինչպէս՝ «Ազգակ Շաբաթօրեակ-ԴՐՕՇԱԿ», «Մարզիկ» ամսաթերթ, «Կայծեր» երիտասարդական պարբերաթերթ, «Չաւարեան Ռիվիու», «Ռազմիկ» պարբերաթերթ, «Զահակիր» աշակերտական պարբերաթերթ (ձեռնարկ Ճեմարանի Լսարանական միութեան): «Համազգային»-ի տպարանէն լոյս տեսած է նաեւ «Երիտասարդ Հայուհի» ամսագիրը, 24 թիւ:

Է. ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐ

Առաջին տարիներին սկսեալ «Համագգային»-ի հրատարակչականը հետամուտ եղած է պատմական-պատմագիտական ուսումնասիրություններու լոյս ընծայման: Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակին եւ անոր յաջորդող տարիներուն բազմազան Հայ Դատի վերաբերեալ հրատարակությունները, մանաւանդ օտարալեզու հեղինակներու գործերու հրատարակումով եւ վերահրատարակումով:

Պատմական, պատմագիտական եւ Հայ Դատի վերաբերեալ գիրքերուն կը պատկանին հետեւեալները. Գառնիկ Գիւզալեանի «Հայոց պատմութեան դարաշրջանները» եւ «Հինգերորդ դարու հայոց կրօնական եւ քաղաքական շարժումները», Իրազեկի «Մօտիկ անցեալից», Հայկազն Ղազարեանի «Պատմութիւն հայոց հին գրականութեան», Սիմոն Վրացեանի «Հայաստանը պոլշեփկեան մուրճի եւ թրքական սալի միջեւ», «Հին թղթեր նոր պատմութեան համար» եւ «Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը», Շաւարշ Թորիկեանի «Հայկական հարցը եւ միջագային օրէնքը» (հայերէն եւ անգլերէն), Կարօ Սասունիի «Քիւրտ ազգային շարժումները եւ հայ-քիւրտ յարաբերութիւնները», «Հայ-թրքական պատերազմը», «Փետրուարեան ապստամբութիւնը» եւ «Մայիսեան խռովութիւնները» հատորները, Հրաչ Տասնապետեանի «Հայկական հարցը» (հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն), օտարալեզու հրատարակություններ՝ Անտրէ Մանթելշթամ, Լեփսիուս, Թրամփնըր, Պարպի եւ այլն:

«Համագգային»-ի պատմական եւ պատմագիտական հրատարակություններու ծիրին մէջ յատկանշական է «Արեւմտեան Հայաստանի ճարտարապետական յուշարձաններու ալպոմ» գիրքին հրատարակութիւնը 1972-ին՝ երեք լեզուներով. հայերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն: Օրին, այս գիրքը մեծ ընդունելութիւն գտաւ թէ՛ հայկական եւ թէ՛ օտար շրջանակներու մէջ: Մեծ ժողովրդականութիւն վայելեց նաեւ «Հայկական տարազներու պատկերագիրք» հատորի հրատարակութիւնը:

Ը. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ-ՅՈՒՇԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յեղափոխական-յուշագրական գրականութեան մարզին մէջ «Համագգային»-ը վերահրատարակած է այն գործերը, որոնք սպառած են եւ որոնք պահանջը եղած է շատ զգալի: Օրինակ, Ռուբէն Տէր Մինասեանի «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» շարքին եօթը հատորները փաստօրէն դարձած էին անգտանելի: Անոնց վերահրատարակութիւնը անհրաժեշտութիւն կը նկատուէր նոր սերունդներու դաստիարակութեան մէջ՝ իբրեւ ներշնչման անսպառ աղբիւր: Այդպէս է, որ «Համագգային»-ը երկու առիթներով հրատարակեց գանոնը: «Համագգային»-ը Ռուբէնի եօթը հատորներու վերահրատարակման վրայ աւելցուցած է նաեւ ութերորդ հատոր մը, ուր մէկտեղուած են հեղինակին ցիրուցան էջերը դաշնակցական մամուլի մէջ (յատկապէս «Հայրենիք» ամսագիր):

«Համագգային»-ի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սիմոն Վրացեանի «Կեանքի ուղիներով» յուշագրական շարքին վեց հատորները, որոնք վերահրատարակուած են նաեւ անգլի ուշ:

Յուշագրական-յեղափոխական հրատարակություններուն մաս կը կազմեն նաեւ Վահան Փափագեանի (Կոմս) «Իմ յուշերը» (Ա., Բ. եւ Գ. հատորներ) եւ «Խոնարի հերոսներ»-ու շարքը, ինչպէս նաեւ Արշալիր Շիրակեանի, Միսաք Թորլաքեանի, Ռուբէն Դարբինեանի եւ այլոց գիրքերը, երբեմն՝ վերահրատարակութեամբ:

Հայաստանի վերանկախացումէն ետք «Համագգային»-ի հրատարակչականը լոյս ընծայեց նաեւ հայրենի գրող Արմեն Յովհաննիսեանի «Պետոն»:

«Համագգային»-ի հրատարակչական կարեւոր ձեռնարկներէն մէկը եղաւ Մալխասի ծանօթ վեպերուն՝ «Չարթօնք»-ի եւ «Ապրումներ»-ու հրատարակութիւնը՝ հինգ հատորով: «Չարթօնք»-ը յաջողութիւն գտած էր արդէն 1932-ին, երբ լոյս տեսած էր Պոսթընի մէջ: «Համագգային»-ը կը վերահրատարակէր զայն 1956-ին: Օրին, «Չարթօնք»-ը աննախընթաց ընդունելութիւն գտաւ ընթերցասէր հանրութեան մէջ: Արդարեւ, երկու տարուան մէջ ամբողջութեամբ սպառեցան հրատարակուած 3000 օրինակները, այսինքն հինգ հատորի վրայ 15000 օրինակ. բան մը, որ իրապէս մրցանիշ է Սփիւռքի հրատարակչական պատմութեան մէջ:

Թ. ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէեւ 1970-ական թուականներէն սկսեալ Համագգայինի «Վահէ Սեթեան» տպարանէն լոյս տեսած են կուսակցական բազմաթիւ հրատարակություններ, սակայն այդ բոլորը մաս չեն կազմեր «Համագգային»-ի հրատարակչականին: Այս գիրքերը մաս կը կազմեն «Ազգակ Շաբաթօրեակ-ԴՐՕՇԱԿ»-ի (իմա՝ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի), Հ.Յ.Դ. Չաւարեան Ուսանողական միութեան կամ «Կայծեր» երիտասարդական պարբերաթերթի մատենաշարներուն: Այդ հրատարակություններուն մաս կը կազմեն «Նիւթեր Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան համար» շարքին 11 ստուար հատորները, Զրիստափորի, Ռոստոմի եւ Չաւարեանի նուիրուած գանազան հատորները, Վահան Նաւասարդեանի, Արշակ Զամալեանի, Յարութիւն Շահրիկեանի, Միքայէլ Վարանդեանի, Սիմոն Վրացեանի, Երուանդ Ֆրանգեանի, Գարեգին Խաժակի, Լեւոն Շանթի, Նիկոլ Աղբալեանի, Հրաչ Տասնապետեանի, Սարգիս Չէլջեանի եւ այլոց գործերը:

Այս մարզին մէջ իրենց կարեւոր նպաստը բերած են Հրաչ Տասնապետեան եւ Երուանդ Փամպուքեան: Հ.Յ.Դ. Բիւրոն վերահրատարակած է Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթ՝ «Դրօշակ»-ի առաջին 15 տարիներու թիւերը:

Ժ. ԱՆՅԱՏ ԶԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐ

Այս բաժինին մեջ նկատի չունիք այն հեղինակները, որոնք ամբողջովին իրենց անձնական միջոցներով կամ բարեկամներու հովանաւորութեամբ գործեր լոյս ընծայած են «Համագգայինի Վահէ ՍԵԹԵԱՆ» տպարանէն:

Պատկառելի թիւ կը կազմեն «Համագգային»-ի հրատարակչականի հովանաւորութիւնը վայելած հեղինակներու գործերը: Առաջին քսանհինգամեակին, «Համագգային»-ի հրատարակչականին առաջին եւ գլխաւոր հեղինակը եղած է ԼԵՆՈՆ ՇԱՆՔ, որ առանց ընդհատումի գործ հայթայթած է տպարանին: Անկախ իր հեղինակած դասագիրքերէն, քերականութեան գիրքերէն, որոնք տպուած են քանիցս, ինչպէս նաեւ «Համագգային»-ի մանկապատանեկան մատենաշարին համար իր կազմած գրքոյկներէն, ան հրատարակեց իր ամբողջական գործին մեծ մասը, ութ հատոր, որ վերջերս վերահրատարակուեցաւ:

Ամբողջական հրատարակութիւն ունեցած է նաեւ Նիկոլ Աղբալեան. չորս հատոր, որ իր լրումին հասաւ անոր մահէն ետք: «Համագգային»-ի հրատարակչականի պատմութեան առաջին քսանհինգամեակին հրատարակուած են, ինչպէս գրած ենք նախապէս, Գասպար Իփեկեանի, Գառնիկ Գիւզալեանի եւ Կարօ Սասունիի գործերը:

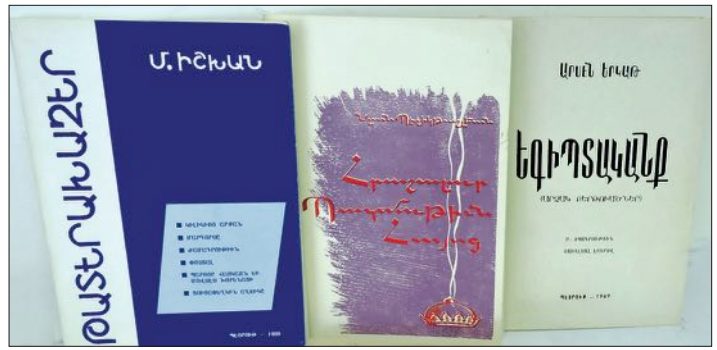
Փորձ կատարուած է հրատարակելու Համաստեղի ամբողջական երկերը, որոնցմէ «Գիւղը» եւ «Անճրել»-ը լոյս տեսած են միացեալ հատորի մէջ: Անշատաբար հրատարակուած են Համաստեղէն այլ գործեր: Նոյնը պատահած է նաեւ Եղուարդ Պոյաճեանին:

«Համագգային»-ի հրատարակչականը հովանաւորած է սփիւռքահայ եւ հայրենի գրողներու գործերը. Սուշեղ Իշխան, Սիպիլ, Նշան Պէշիկթաշլեան, Արսէն Երկաթ, Վահէ Օշական, Արամ Հայկազ, Վահան Տէրեան, Եղիշէ Զարենց, Նար-Դոս:

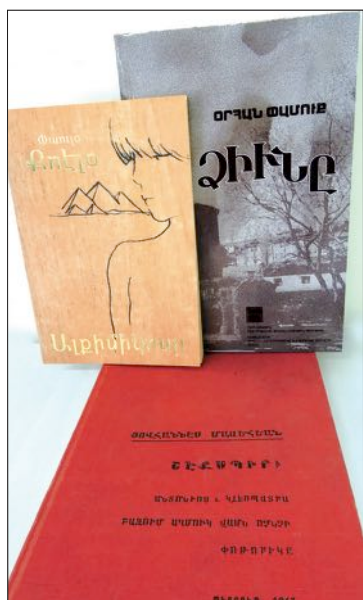
«Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը կազմակերպած է Արամ Հայկազի եւ Սուշեղ Իշխանի յոբելեանները եւ այս առիթով յաջորդաբար հրատարակուած են «Ապրէք երեխէք» եւ «Մնաս բարով մանկութիւն» գործերը:

Հայաստանի վերանկախացումէն ետք «Համագգային»-ի Կեդրոնական վարչութիւնը հաստատած է հայրենի մտաւորականութեան ֆոնտ մը, որուն միջոցաւ 1990-ական թուականներուն հրատարակուած են Զօրայր Խալափեանի, Արմէն Զարեանի, Վահան Թամարեանի, Արմէն Մարտիրոսեանի, Վահան Տէր Ղազարեանի, Գեորգ Զահուկեանի, Սարգիս Յարութիւնեանի եւ Ալբերտ Շարուրեանի գործերը:

«Համագգային»-ի ի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Ռաֆֆիի, Ծերենցի, Սուշեղ Իշխանի, Գառնիկ Բանեանի, Կարօ Սասունիի, Յարութիւն Գեղարդի, Պօղոս Սևապեանի, Յակոբ Պալեանի, Շահանդուխտի, Գրիգոր Պըլտեանի, Թորոս Թորանեանի եւ երիտասարդ գրողներու եւ մտաւորականներու գործերը:

ԺԱ. ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

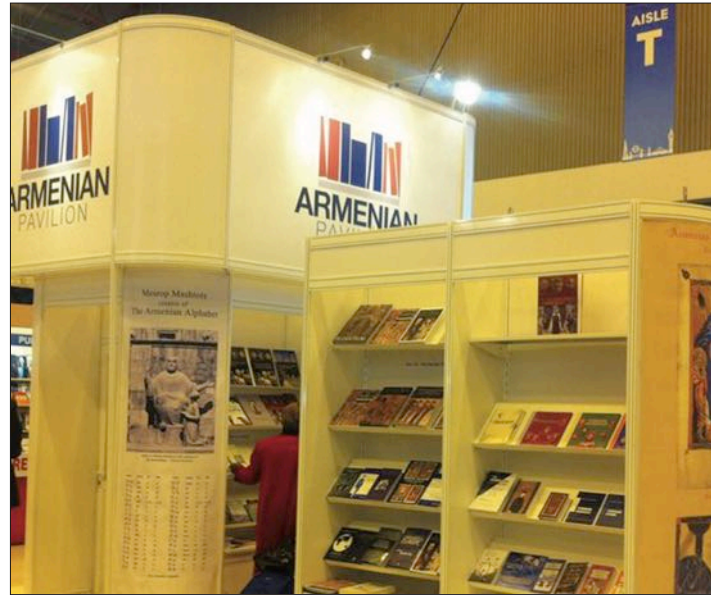
«Համագգային»-ի հրատարակչականը զարկ տուած է նաեւ թարգմանական գրականութեան: Մանկապատանեկան մատենաշարը հարստացնելու նպատակով թարգմանուած են Ժիլ Վեռնի «Ուղեւորութիւն դէպի երկրի կեդրոնը», Տանիէլ Տեֆոյի «Ռոպինսոն Զրուգօ»-ն, ճոնաթան Սուիֆթի «Կիւլիվերի ճամբորդութիւնը», Հոմերոսի «Իլիական»-ը, Շէքսպիրի «Արքայ Լիր»-ը, Քարլ Էվալդի «Երկրտանի»-ն եւ այլ գործեր:

Թարգմանական այլ գործերու կարգին, Գասպար Իփեկեան թարգմանած է Ռապինտրանաթ Թակորի «Պարտիզայանը», Գառնիկ Գիւզալեան՝ Ն. Ադոնցի «Հայոց նախարարութեան ծագումը», Արշակ Յովհաննեսեան՝ Կոկոլի «Քննիչը», Յովհաննես Խան-Մասեհեան՝ Շէքսպիրեան թատրերգութեանց անտիպ գործերէն ոմանք, Եղուարդ Տարսեան՝ Օսկար Ուայլտի «Ռիտինկի մահապարտը» եւ այլն:

Անցեալին, այսօրուան հետ բաղդատաբար, շատ աւելի կարիքը կը զգացուէր օտարալեզու գործերու թարգմանութեան, որովհետեւ մեր ժողովուրդին մեծ հատուածը չէր հասկընար օտար լեզուները: Այդպէս է, որ բազմաթիւ օտար գրական գործեր կը թարգմանուէին եւ կը տպուէին մեր օրաթերթերուն եւ պարբերաթերթերուն մէջ շարունակական կամ թերթօնի ձեւով: Ներկայիս կարիքը չի զգացուիր թարգմանական գրականութեան, որովհետեւ նոր սերունդները կրնան իրենց բնագիրէն կարդալ օտար գրականութիւնը:

Այս բոլորով հանդերձ, «Համագգային»-ը ջանաց զարկ տալ նաեւ թարգմանական գրականութեան: Այսպէս, միջազգային չափանիշներով ու յատուկ կանոնադրութեամբ «Համագգային»-ը ստանձնեց միջազգային համբաւ վայելող Փառլօ Զոնլոյի «Ալքիմիկոյը» վէպին եւ Օրիան Փամուքի «Ձիւն»-ը գործին հայերենի թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը:

ԺԲ. ԵՇՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հակառակ բոլոր վերիվայրումներուն, արտաքին եւ ներքին դժուարութիւններուն եւ տնտեսական դառն պայմաններուն, «Համազգային»-ի հրատարակչական մարզը, որ սկսաւ շատ համեստ միջոցներով, այսօր հայ ժողովուրդին կը ներկայանայ 85 տարուան իր աղուոր, պատուաբեր եւ հպարտութիւն ներշնչող վաստակով: Սփիւռքահայ իրականութեան մէջ «Համազգային»-ի հրատարակչականը ինքզինք պարտադրող ներկայութիւն է:

«Համազգային»-ի հրատարակչականը ծառայած է եւ կը շարունակէ ծառայել հայ մշակոյթի ժողովրդականացման եւ հայ մշակոյթի մտաւոր վիճակի բարձրացման: Չունի նիւթական շահի ակնկալութիւն: Աշխատած է եւ կ'աշխատի ժողովուրդին մատչելի գիներով տարածել հայ գիրքը, երբեմն վնասներ ալ յանձն առնելով:

Կարելի չէ իրարմէ բաժնել տպարանն ու հրատարակչականը: Կարելի չէ իրարմէ բաժնել նաեւ կրթական գործը եւ հրատարակչական մարզը: Լեւոն Շանթ կը հաստատէ իրաւամբ. «... Երկու միջոց կայ, դպրոց ու գիրք, որոնք միայն կրնան փրկարար դեր կատարել, հայ մնալու պայքարը մղել, հայ հոգիներու մէջ ազգային մակարդակը պատրաստել»:

«Համազգային»-ի հրատարակչականը անջատ միաւոր մը չէ մեր կեանքէն: Այսօր ան կը դիմագրաւէ բազմաթիւ դժուարութիւններ եւ մարտահրաւերներ: Դեռ չհետեւ կը սուազի ձեռքի վրայ գիրք կարդացողներու թիւը: Նորահաս սերունդները եովին կապուած են արհեստագիտութեան եւ անտարբեր կը գտնուին հայ գիրքին հանդէպ: Այս առնչութեամբ, վերջին տարիներուն, «Համազգայինի Վահէ Սեթեան» տպարանի տնօրէնութիւնը ձեռնարկեց «Գիրքի պատրաստութեան» միջ-դպրոցական մրցանքի, որուն նպատակն է աշակերտութեան մօտ բարձրացնել հայ գիրքի հանդէպ հետաքրքրութիւնը: Նմանապէս շատ դաստիարակիչ են տպարանին կողմէ վերջին տարիներուն պատրաստուած դասացուցակի գիրքերը:

Արտաքին եւ ներքին բոլոր մարտահրաւերներուն դիմաց նոյնը կը մնան «Համազգային»-ի հրատարակչականին առաջադրանքները, ինչ որ էին 85 տարի առաջ: Այլազան ձեռնարկներով ան պիտի ջանայ թիավարել հոսանքն ի վեր, մնալով յանձնառու եւ հաւատարիմ իր առաքելութեան:

Կ. ՅՈՎԿԱՆՆԵՍԵԱՆ

«ԿԸ ՓՈՐՁԵՆՔ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆ ԲԵՐԵԼ»

Կ'ԸՍԷ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ «ՎԱՅԷ ՍԵԹԵԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱՏԱՆ ՏՆՕՐԷՆ ՅԱԿՈՒԲ ՀԱԻԱԹԵԱՆ

Իրողություն է, որ ընթերցանությունը նահանջի մեջ է իբրև հետաքրքրություն եւ հաճոյք: Մինչ բազմավաստակ գրատուներ եւ հրատարակչատուներ կը փակւին աշխարհի նոյնիսկ ամենէն աւելի գրաճանաչ երկիրներուն մէջ, անդին՝ հրատարակչական մարզը կը փորձէ թուային ժամանակներու կարելիութիւններով վերստեղծել ինքզինքը: Միւս կողմէ՝ արեւմտահայերէնը արդէն դասուած է աշխարհի վտանգուած լեզուներու շարքին... Այս պայմաններուն մէջ Համազգայինի հրատարակչատունը իր հիմնադրութենէն 85 տարի ետք կը շարունակէ տպել հայ գիր ու գրականութիւն, կ'որոնէ զայն սիրելի ու մատչելի դարձնելու միջոցներ:

Ի՞նչպէս կը պահուի Համազգայինի հիմնադիրներուն կերտած յատուկ ասանդութեան շարունակականութիւնը:

Համազգայինի «Վահէ Սեթեան» հրատարակչատան տնօրէն Յակոբ Հաւաթեան հետագայ էջերով կը պատասխանէ «Տեղեկատու»-ի հարցումներուն, որոնք կը միտին լոյս սփռել Համազգայինի այս կառոյցին ներկայ գործունէութեան, ուղղութիւններուն, մարտահրաւերներուն եւ հեռանկարներուն վրայ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ. - Կարելի՞ է հակիրճ բնութագրել Համազգայինի «Վահէ Սեթեան» հրատարակչատունը այսօր, անոր հիմնադիրներուն տեսլականին պրիսմակով:

ՅԱԿՈՒԲ ՀԱԻԱԹԵԱՆ. - Համազգայինի առաքելութեան հիմնական բնագաւառներէն է հրատարակչական մարզը, որ այս տարի կը թելակոխէ իր հիմնադրութեան 85-ամեակը: Համազգայինի հիմնադիրներէն Նիկոլ Աղբալեանի ջանքերով ծնունդ առած այս հաստատութիւնը այսօր նաեւ կը պահէ իր հիմնական դերն ու նշանակութիւնը, հակառակ գիրքի ու գրականութեան նկատմամբ անտարբերութեան: Համազգայինի հրատարակչատունը ունի յստակ դիմագիծ եւ առաքելութիւն: Անոր զանձարանը լեզուն է արեւմտահայ գրականութեան վաւերական գործերով: Անոր ներկայութիւնը տարիներու ընթացքին իւրայատուկ որակ է դիմագիծ տուած է ընդհանրապէս հայ հրատարակչական մարզին: Հաւատարիմ իր հիմնադիրներու տեսլականին՝ այսօր հրատարակչատունը հոսանքն է վեր թիավարելով եւ ի գին մեծ զոհողութիւններու կը յաջողի անմար պահել հայ գիրի ու գրականութեան ջահը եւ սատարել յատկապէս արեւմտահայ լեզուի պահպանման ու զարգացման:

«Տ.». - Ի՞նչ ձեռով կը ծրագրուի նոր գիրքերու հրատարակութիւնը: Ի՞նչ չափանիշներով կ'առաջնորդուի ընտրութիւնը:

Յ.Հ. - Հրատարակչական գործունէութեան ծրագրումը կը կատարուի տնօրէնութեան եւ Կեդրոնական վարչութեան կողմէ կազմուած հրատարակչական մարմնի նախաձեռնութեամբ: Կը փորձենք գոհացնել ընթերցասէր հանրութեան պահանջները, ճշդելով վերահրատարակելի գործերու ցուցակ: Համազգայինը տարեկան դրութեամբ կը սատարէ սփիւռքահայ, նաեւ հայրենի կարգ մը հեղինակներու գործերու հրատարակութեան: Յատուկ ուշադրութեան առանցք է մանկապատանեկան գրականութիւնը, ուր կը փորձենք միշտ նորութիւններ մէջտեղ բերել: Պատմական, գաղափարական եւ մշակութային արժէք ներկայացնող գործերու հրատարակութիւնը մեզի համար կը մնայ գործունէութեան հիմնական առանցք: Հրատարակչատունը լայն գործակցութիւն ծաւալած է հայրենի հրատարակչատուներու հետ, անդամ է Հայաստանի Հրատարակչներու միութեան, եւ միատեղ հրատարակութիւններ միշտ ալ կ'ունենան իրենց օգտակարութիւնը: Վերջին շրջանին օտար հրատարակչատուներու հետ ալ ծաւալած է գործակցութիւն եւ արդէն կնքուած են նախնական համաձայնագիրներ՝ յատկապէս մանկապատանեկան գրականութեան մարզին մէջ:

«Տ.». - Ի՞նչ են հրատարակչատան դիմագրաւած գլխաւոր մարտահրաւերները: Ի՞նչպէս կը փորձէք յաղթահարել զանոնք:

Յ.Հ. - Այսօր հայ գիրքը ընդհանրապէս մարտահրաւերներու դիմաց է: Հրատարակչական մարզին զարգացումը պայմանաւորուած է ընթերցասէր հանրութեան առկայութեամբ: Երբ բացակայ է այս գործօնը, կը դանդաղի ընդհանուր գործընթացը: Մենք կը փորձենք զանազան նախաձեռնութիւններով հայ գիրքը ուշադրութեան կեդրոն բերել, նաեւ ընթերցասէր հանրութիւն ձեւաւորել՝ յատկապէս մեր աշխատանքը կեդրոնացնելով նորահաս սերունդին վրայ:

«Տ.». - Նոր սերունդներուն քով գրականութիւնը հաճոյքի վերածելը ինքնին առանձին մարտահրաւեր է...

Յ.Հ. - Նորահաս սերունդներուն քով հայ գիրի ու գրականութեան, ինչպէս նաեւ ընթերցանութեան սերն ու հետաքրքրութիւնը զարգացնելու նպատակով՝ վերջին տարիներուն հաստատութիւնը նախաձեռնեց մանկապատանեկան եւ աշակերտական միջոյնարկական տարբեր բնոյթի ձեռնարկներու եւ մրցանքներու, ինչպէս՝ միջոյնարկական գիրքի պատրաստութեան մրցանք, հայերէն, անգլերէն, արաբերէն եւ ֆրանսերէն ընթերցանութեան մրցանքներ, գիրքի ընթերցանութեան մրցանք եւ այլն: Հաստատութեան պաշտօնէութիւնը տարին անգամ մը կ'այցելէ հայկական վարժարաններ, կը ներկայացնէ հրատարակութիւններ եւ կը փոխանցէ տեղեկութիւններ հաստատութեան գործունէութեան վերաբերեալ:

«Տ.». - Համազգայինի հրատարակչական պատմութեան մէջ միշտ ալ կարեւորութիւն տրուած է սեփական տպարան ունենալու գաղափարին: Այսօր «Վահէ Սեթեան» տպարանը ի՞նչ միջոցներով կը գոյատեւէ եւ կը գոհացնէ հրատարակչական մարզին կարիքները:

Յ.Հ.- Տպարանային մարզը հրատարակչական մեր առաքելությունը խթանող, մեր ծրագիրներուն սատարող գործն է: Հետևաբար անոր ներկայությունը կենսական է, որպեսզի կարելի ըլլայ հեզասահ շարունակել մեր առաքելությունը: Հաստատությունը ունի չորս ենթաբաժանումներ. տպարան, հրատարակչատուն, գրատարած եւ գրատուն: Իւրաքանչիւր ենթաբաժանում ունի իր պատասխանատուն: Մեր ծրագրած հրատարակություններուն համար կը նշանակենք խմբագիր եւ լեզուական սրբագրիչ, իսկ անհատական նախաձեռնություններու պարագային հեղինակներ արդէն մեզի կը յանձնեն նախօրոք խմբագրուած գործեր: Յատուկ կարելություն կ'ընծայենք գրատարածման գործին: Նաեւ՝ մեկենասներու կատարած մեր բոլոր դիմումները կը գտնեն դրական արձագանգ: Մեր բարերարները, մեկենասները եւ հովանաւորները կը հանդիսանան մեր գործին ու առաքելութեան զօրակցող հիմնական գրաւականները: Հետևաբար հաշուետու կը դառնանք անոնց նկատմամբ եւ մեր աշխատանքին տարեկան տեղեկագիրը կը դարձնենք անոնց սեփականությունը, որովհետեւ իրենք մասնակից են ձեռքբերուած նուաճումին: 2009-ին արուեստի ցուցասրահի հիմնադրութեամբ եւ անոր ծաւալած գործունեութեամբ յաջողեցանք յաւելեալ նեցուկ ապահովել հրատարակչական մարզին: Կը մնայ, որ գիրքերը հասնին ընթերցողին, կարդացող գտնեն:

«Տ.»- *Ի՞նչպէս կը կազմակերպէք խոր հրատարակություններ ծանուցելու եւ տարածելու աշխատանքը:*

Յ.Հ.- Ընդհանրապէս, երբ կը ստանձնենք հեղինակներու գործերու հրատարակությունը, միաժամանակ կը կազմակերպենք նաեւ անոնց տարածումը, որ նոյնքան կարելոր է ու կենսական: Ցուցահանդէսներու եւ շնորհահանդէսներու կազմակերպութեամբ, այլ ցուցահանդէսներու մեր մասնակցութեամբ, կայքէջի եւ ընկերային հաղորդակցութեան ցանցերու վրայ մեր ծաւալած գործունեութեամբ կը փորձենք հասանելի դառնալ հանրութեան բոլոր շերտերուն: Այլ խօսքով՝ մեր գործը չ'աւարտիր գիրքի հրատարակութեամբ. մեզի համար նոյնքան կարելոր արժէք կը ներկայացնեն մնացեալ հանգրուանները: Վերջին շրջանին նախաձեռնած ենք դպրոցական շրջուն ցուցահանդէսներու, ինչպէս նաեւ գիրքերու ծրարներու պատրաստութեան եւ ցրուումի աշխատանքներու, որոնք պէտք է ըսել՝ տուին իրենք բարերար արդիւնքը: Կը կազմակերպենք նաեւ հայրենի հրատարակություններու շնորհահանդէս եւ ցուցահանդէս: Մեր առաքելութեան մաս կը կազմէ նաեւ միջազգային արժէք ներկայացնող եւ Հայ Դատի վերաբերող յատկանշական հրատարակություններու ցրուումը: Մեր առաքելությունը միայն մեր հրատարակություններուն ցրուումին մէջ չի կայանար. հայ գիրքի շուրջ հետաքրքրություն ստեղծելու առաջադրանքը մեզի համար հիմնական նշանակություն ունի:

«Տ.»- *Գիրքի միջազգային ցուցահանդէսներու մասնակցությունը ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ:*

Յ.Հ.- Միջազգային ցուցահանդէսներու մեր մասնակցությունը առիթ կ'ընծայէ ծանօթանալու հրատարակչական մարզին մէջ առկայ նորություններու եւ մտածելու թարգմանական գրականութեան մասին: Այստեղ փորձառութեան կուտակումը կարելոր հանգամանք է մեզի համար:

«Տ.»- *Հրատարակչատունը քայլ կը պահէ՞ թուային յեղափոխութեան եւ Ե-գիրքերու աշխարհին հետ:*

Յ.Հ.- Թուայնացման առաջադրանքը արդէն Համազգայինի վերջին պատգամաւորական ժողովին արծարծուած օրակարգ է եւ մաս կը կազմէ այս քառամեակի Կեդրոնական վարչութեան քաղաքականութեան: Ծրագրումը սկսած ենք եւ շուտով կ'անցնինք գործնականացման հանգրուանին: Հարկ է ընդգծել, որ թուայնացումը չի կրնար փոխարինել գիրքի դերակատարությունը, սակայն իբրեւ համալրող օղակ օգտակար է եւ արդիւնաւետ:

«Տ.»- *Հրատարակչատան ո՞ր ծրագիրները ամենէն աւելի արդիւնաւետ են: Ինչո՞ւ:*

Յ.Հ.- Բնականաբար ամենէն աւելի յաջող են մանկապատանեկան հրատարակությունները: Այսօր ընդհանրապէս Սփիւռքի բոլոր գաղութներուն մէջ մեծ է թիւը այն աշակերտներուն, որոնք առարկայական եւ ենթակայական պատճառներով կը յաճախեն օտար վարժարաններ: Ծնողներ իրենց զաւակներուն հայեցի կրթությունը երաշխաւորելու համար կարիքը ունին հայ գիրքի, որպէսզի զանոնք ընտելացնեն իրենց մայրենիին: Հետևաբար մեր մանկապատանեկան հրատարակությունները միշտ ալ կը ստեղծեն խանդավառութիւն:

«Տ.»- *Իւրայատուկ ի՞նչ ծրագիրներու ձեռնարկած էք կամ պիտի ձեռնարկէք մօտիկ ապագային:*

Յ.Հ.- Այս տարեշրջանի հրատարակչական ծրագիրը արդէն պատրաստ է: Ունինք վերահրատարակելի գործեր, նկատի ունենալով, որ այս տարի Յ. Պարոնեանի, Ե. Օտեանի, Համաստեղի եւ Վ. Շուշանեանի մահուան կլոր ամեակներն են: Ունինք ծրագիր՝ արեւմտահայ գրականությունը աւելի դիւրամատչելի դարձնելու հայրենի ժողովուրդին, նաեւ՝ սփիւռքահայ եւ հայրենի հեղինակներու նոր գործերու հրատարակութեան ծրագիր: Բնական է, որ մանկապատանեկան հրատարակությունները պիտի շարունակուին: Որոշած ենք այս տարեշրջանին հայերէնով հրատարակել նաեւ մանկական միջազգային գրականութենէն խորհրդանշական գործեր: Ծրագրումի ընթացքին կը ջանանք չժանրաբեռնել ընթերցողը: Հետևաբար չենք ուզեր կարճ ժամանակամիջոցի մէջ հրատարակել մեծ թիւով գիրքեր: Ի վերջոյ գիրքը միայն գրադարանը գարդարելու իր չէ, ընթերցողը ժամանակ պէտք է ունենայ գայն կարդալու:

«Տ.»- *Ո՞ր կ'ուղղուի «Վահէ Սեթեան» հրատարակչատունը: Ի՞նչ յոյսեր ունիք այս մարզին մէջ, կամ ի՞նչն է ամենէն աւելի խրախուսիչ երեւոյթը հայերէն գիրքերու հրատարակութեան եւ ընկալումին մէջ, որ կրնայ մտածել տալ յուսալի ապագայի մը մասին:*

Յ.Հ.- Համազգայինի հրատարակչատունը 2016-ին կը թեւակոխէ իր հիմնադրութեան 85-ամեակը: Հակառակ առկայ մարտահրաւերներուն, հաստատությունը ինքնավստահ քայլերով կ'ուղղուի դէպի 100-ամեակ: Հրատարակչատունը ունի համահայկական դերակատարություն: Անոր աշխատանքը չէ սահմանափակուած միայն Լիբանանի մէջ: Ամերիկաներու, Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի հայկական գաղութներու կրթական հաստատությունները եւ շաբաթօրեայ կամ կիրակնօրեայ վարժարանները կ'օգտուին Համազգայինի հրատարակած դասագիրքերէն եւ մանկական գրականութեան հարուստ հաւաքածոյէն: Համազգայինի հրատարակությունները կը վաճառուին հայրենի եւ Սփիւռքի գրատուներուն մէջ: Համազգայինի հրատարակչական մարզը այսօր կը փորձէ կարելիութեան ընձեռած չափով համահունչ ընթանալ ժամանակակից պայմաններուն եւ պահանջներուն: Կը շարունակենք մեր աշխատանքը եւ դէպի ապագայ կը նայինք՝ միշտ մեր կողքին տեսնելով մեր հովանաւորները, մեկենասները, մտաւորականները եւ ընթերցասէր հանրությունը:

ՀԱՅ ԳՐՈՂԸ, ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ...

Համազգայինի Կեդրոնական վարչության արխիվներուն դիմաց բառերը կը կրկնուին բացուի՜ր սեզամի սպասողական ցանկութեամբ: Յաւիտենական ճշմարտութիւններ պեղելու գաղտագողի հետաքրքրութիւնը կը մղէ առաջ: Հոն են Համազգայինի հիմնադիրներ եւ գործիչներ Նիկոլ Աղբալեան, Լեւոն Շանթ, Համօ Օհանջանեան, Սիմոն Վրացեան... Յեղասպանութեան հոգեխոցով եւ վերապարտմի տուայտանքով տրոփող հարիւրաւոր նամակներ՝ անդրշիրիմեան խորհուրդներով պատուած:

Ծրագրուած փնտռողքը կ'առաջնորդէ ինքնամոռաց դեգերումի, ապա՝ ոտնձգութեան ու յանցանքի զգացումի. ի՞նչ իրաւունքով քակել ձեռագիրներու բանալին, մուտք գործել դաժան ժամանակներ ու զգայուն ներաշխարհներ, կարդալ անձնական խոստովանութիւններ ու մտերմութեան մէջ խմորող գաղափարներ, ապա զանոնք դուրս բերել տօգունած գիրերու որոգայթէն եւ տեղադրել մերօրեայ պարունակի մէջ...:

Իսկ ի՞նչ կը պատահի, երբ նման մտորումներով յանկարծ կ'իյնանք Վազգէն Շուշանեանի մէկ նամակին վրայ, որուն մէջ «նահատակ գրագետներու բարեկամը» սրամիտ հեգնանքով կը սկսի հիւսել երկարաշունչ բանաստեղծութիւն մը՝ նոյնիկնք նամակներու մասին եւ 15 Յունուար 1930-ին գայն Փարիզէն կ'ուղարկէ Սիմոն Վրացեանի.

«Նամակ մը սկսիլը մասնաւորաբար դժուար է, որովհետեւ մարդ միշտ կը մտածէ, որ այս անիծեալ թղթի կտորները՝ անգամ մը նամակատուփ ձգուելէ յետոյ, կը սկսին ինքնայատուկ ու առանձին կեանքով մը ապրիլ ու ճիշդ շատ մը ապրող բաներու պէս կ'ունենան իրենց ճակատագիրը, կեանքն ու վախճանը»:

Այնուհետեւ Շուշանեան կ'երգէ նամակներու ներհուն թրթռումներուն երգը, որ սթափեցնող յատկութիւն մը ունի, եւ իրենց «վախճանէն» անդին՝ տարագրութեան մէջ գիր ու գրականութեամբ համակուած «ինքնայատուկ» կեանք մը կը սկսին պատմել դարաններէն լոյս աշխարհ եկող նամակները...*

««Յառաջ»-ը բացած է հարցարան մը գաղթահայ երիտասարդ գրականութեան շուրջ ու կը խնդրէ, որ դուք եւս պատասխանէք հետագայ հարցումներուն», կը գրէ Վազգէն Շուշանեան, 4 Սեպտեմբեր 1929-ին, Փարիզէն Սիմոն Վրացեանի յղած իր մէկ նամակին մէջ: Հարցումներէն մէկը հետեւեալն է.

«1914-էն ի վեր բազմաթիւ երիտասարդ գրողներ հրապարակ եկած են: Գաղթահայ թերթերն ու պարբերականները մեծ չափով տեղ կու տան անոնց գրական արտադրութիւններուն: Ըստ ձեզ՝ ո՞րչափով մնայուն արժէք կը ներկայացնէ երիտասարդներու կողմէ մշակուած այդ գրականութիւնը: Կարելի՞ է գայն բնական շարունակութիւնը համարել նախապատերազմեան հայ գրականութեան: Եթէ այո՛, ո՞րչափով եւ ինչո՞ւ համար: Եթէ ո՛չ, հիմնի ու նորին միջեւ գոյութիւն ունեցող խզումը ինչո՞վ կարելի է բացատրել»:

Նամակին կցուած է Սիմոն Վրացեանի ինքնասրբագրութիւններով բիւրեղացած վիրահատական պատասխանը.

«Երիտասարդ գրագետներից ոմանք, առանձին առած, շարունակում են ապրել նախապատերազմեան անսնդութիւններով, բայց գրականութիւնը, իբրեւ այդպիսին, չի ներկայանում հնի աստիճանական մէկ փուլը, որովհետեւ (խօսքը գաղթահայների մէջ մշակուած գրականութեան մասին է) արեւմտահայ ազգային գրականութեան յառաջընթացութիւնը կանգ է առել կամ, լրացուելով դեպքում, կանգ առնելու վրայ է: Ազգային կենդանի գրականութիւն չի կարող յարատեւել գաղութներում»:

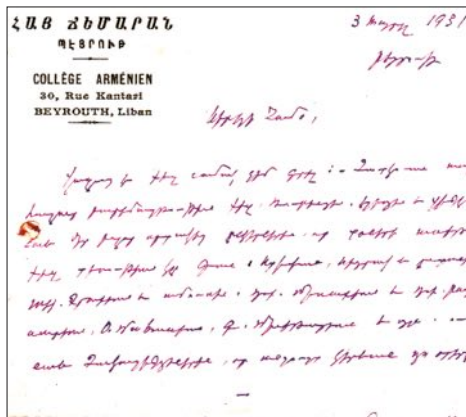
«Գաղթահայ գրականութեան ամենայատկանշական կողմը, ըստ իս, արտաքինի մէջ է, ձեւի կատարելագործման ձգտումն է, որ անմիջական հետեւանք է օտար վարպետների ազդեցութեան, որ մեր երիտասարդ գրողների մէջ նկատում է որոշ լեզուի ու ոճի յղկման, գրական ճարտարապետութեան զարգացման մէջ: Ընդհանրապէս գրուածքների բովանդակութիւնը, գրական խորութիւնն ու բազմակողմանիութիւնը ակնյայտնի կերպով կաղում են: Չկայ որեւէ կեդրոնական գաղափար, որ յափշտակէ ու զբաղեցնէ գրական հանրային միտքը, որ առհասարակ արտակերտն է, անիտեալ, ոստոստուն, շարժապատկերային, բարոյական ներքին զսպանակներից զուրկ, հետեւանք միշտ միեւնոյն պատճառի, կենդանի հողի բացակայութեան»:

«Հայ գրականութեան բոյնը չձլած ջարդուեց, որովհետեւ չկայ նրան սնունդ տուող կենդանի հողը՝ հայ երկիրն ու երկրի ժողովուրդը, առանց որոնց չի կարող գոյութիւն ունենալ կենդանի գրականութիւն: Սա ողբերգութեան յատուկ աղբիւր է մեր երիտասարդ գրողների համար, որոնց մեծ մասը ըստ ձեւի մնում է կապուած հնի հետ, ըստ էութեան՝ կտրուած է նրանից»:

«Ասպարէզը բաւական հարուստ է հեղինակների ու նրանց արտադրութիւնների քանակով, բայց որպէս մեր ժողովրդի հոգեկան ապրումների ամբողջական արտայայտութիւն, ազգային մշակոյթի օրգանական մի միութիւն հայկական գաղութներում չկայ ու չի էլ կարող լինել, եթէ գաղութների կապը մայր երկրի հետ չվերականգնուի»:

«Երիտասարդ գրողներու» շարքին էր Վազգէն Շուշանեան, որ վերոյիշեալ հարցադրումէն քանի մը ամիս ետք՝ 15 Յունիս 1930-ին Սիմոն Վրացեանի կը նկարագրէ արմատախիլ հայ գրագետի իր վիճակը.

«Այստեղ ոչ մէկ նորութիւն: Կան միայն մարդիկ, որոնց պատմութիւնը դժուար է գրել: Որովհետեւ ի՞նչ անելի կարելու նորութիւն՝ քան մարդիկը, որ կարծես միշտ նոյնն են եւ որ միշտ տարբեր են, սակայն, անընդհատ կռուի մէջ՝ իրենց շուրջիններուն եւ ինքզինքնուն հետ, անընդհատ որեւէ տառապանքի կամ դժուարութեան հետ գիրկընդիսառն, անընդհատ պատրանքի մէջ, որոնցմէ մէկը պատիւը ունի ձեզ բարեւելու ու այս բոլոր տողերուն տակ այս անգամ լրջութեամբ տեղաւորելու իր անունը, որ անտարակոյս ամբողջ պատմութիւն մըն է, շատ մը ուրիշ պատմութիւններու պէս՝ քիչ մը երգիծական ու քիչ մըն ալ տխուր»:

Նման խարխափումի մէջ էր «գաղթահայ» գրողը եւ գրականութիւնը, երբ 1931-ին Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը կը ձեռնարկէր հրատարակչական գործի եւ Նիկոլ Աղբալեան, որ արդէն կլանուած էր Հայ Ճեմարանի հիմնադրութեան գործով, Լեւոն Շանթի հետ կը ստանձնէր վճռորոշ պատասխանատուութիւն: 3 Ապրիլ 1931-ին ան Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Համօ Օհանջանեանին կը բացատրէ, թէ ինչպէս կը ծրագրէին Պէյրութի մէջ երգչախումբային ելոյթներ կազմակերպել «մուտքով», որպէսզի նիւթական աղբիւրներ գոյացնէին հրատարակչական ծրագիրներու համար:

«Մենք կարող ենք այսպիսով թէթեւացնել Համազգայինի պարտաւորութեան մի մասը. հրատարակչական գործի կազմակերպութիւնն ու ծախսը մեր վրայ առնելով: Մինչեւ Յուլիս մենք պէտք է չորս գիրք տպած լինենք»:

Ապա՝
«Ամէն օր անելի եւ անելի համոզում եմ, որ Համազգայինը պէտք է ծաւալի եւ դառնայ Բ.Յ. Դաշնակցութեան մեր ձեռնարկութիւնը եւ իր սեփական խոր ակօսք փորը մեր կեանքի մէջ»:

Նիկոլ Աղբալեան կը գործէ առասպելական ժրջանութեամբ, առանց ակնարկելու իր դրամական ծանր վիճակին: Այս մասին Համօ Օհանջանեանին կը տեղեկացնէ անելի ուշ՝ Նոյն տարուան Յուլիս 6-ին:

«Պէտք է իմանաս, որ այս կէս տարուան ընթացքին ես ոչինչ ստացած չեմ. իմ հաշուին միմիայն այս երեսուն ոսկին է անցած, որ ուղարկել էք մեր տուն: Մինչեւ այսօր մի կերպ ապրած եմ առանց դրամ ստանալու այն հարիւր սիրիական ոսկու հաշուին (մօտ տասնութ եգ. ոսկի), որ վարժարանը ինձ պարտք է մնացել դեռ անցեալ տարուանից»:

Շուրջ երկու տարի ետք, 9 Փետրուար 1933-ին Համօ Օհանջանեան Գահիրէէն Նիկոլ Աղբալեանի կը փոխանցէ իր խորագրաց արժեւորումը ի գործ դրուած ճիգերուն:

«Մենք մի կերպ քարշ ենք տալիս մեր գոյութիւնը, սոսկալի, հեղձուցիչ ժամանակներ են: Հրաշք է մի տեսակ, որ էլի ապրում ենք: Հիացած եմ, որ այդչափ յաջողութեամբ եւ մեծամեծ զոհաբերութիւններով առաջ էք տանում գործը»:

Մինչ տարիներու ընթացքին գրական գիրքեր եւ դասագիրքեր լոյս կը տեսնէին Համազգայինի հրատարակչատունէն, հայ գրագետը կը շարունակէր փնտռել իր հենքը: 7 Յունուար 1942-ին Համաստեղ կը նկատէր, թէ Նոյնիսկ Սիմոն Վրացեան, որ «միշտ լաւատես էր», համակուած էր «ծուլութեամբ», եւ անոր մէկ նամակին հակազդելով՝ պատկերաւոր բառերով կ'ախտաճանաչէ իրավիճակը:

«Կարծես հետզհետէ կը հատնի գրական կեանքին հետաքրքրութիւնը: Ինչո՞ւ եւ որո՞ւ համար գրել, քաշողական ոչինչ կայ, բան մը պէտք է խանդավառէ, գրողը առնուազն ընթերցող պէտք է ունենայ: Նոյնն է հիմա, եթէ մարդ աստուածային եւ կամ գորտերու լեզուով խօսի: Մասնաւորապէս հայ գրականութիւնը այսքան խեղճ վիճակ ունեցած չէր»:

«Եթէ իմաստ մը կայ իմ մէջ, ըլլայ այդ Նոյնիսկ յիմարութիւն, գրականութեան հետ ունեցած իմ կապուածութիւնն է: Կարելի չէ շատ փոքր ջուրի վրայ նաւ ձգել: Էն մեղքը իմը չէ, բոլոր մարդերուն մէջ նաւավար դառնալու փոքր ու մեծ թռիչքներ կան: Կը զգամ, որ այդ թռիչքն իսկ սխալ շաղուած կաւի արդիւնք է: Ինչո՞ւ անպայման նաւավար եւ ինչպիսի փոթորիկներու մէջ: Տեսնուած է, որ ամենատկար դերասանն իսկ կ'ուզէ «Համլէթ» խաղալ»:

Անելի ուշ, 27 Նոյեմբեր 1945-ին ամերիկաբնակ գրագետը Սիմոն Վրացեանի ուշադրութեան կը յանձնէ:
«Չարեանը վերջ ի վերջոյ մեր գրողներուն մէջ էն բախտաւորն է, ինչքան ալ ըլլայ, ինքն է տերը իր ժամանակին եւ այդ կարելու հարստութիւնն է: Չեմ հասկնար, թէ ինչո՞ւ չի աշխատակցիր «Ամսագրին»: Միշտ ալ կարօտը կը զգամ հայերէն լաւ եւ յաջող բաներ կարդալու, չեմ գտներ ինչքան ալ փնտռուք ընեմ»:

«Յուսաբեր»-ի խմբագիր եւ «Հայկարան» դասագիրքերու հեղինակ Բենիամին Թաշեան 11 Նոյեմբեր 1964-ին Գահիրէէն Սիմոն Վրացեանի ուղղուած նամակի մը մէջ դառնութեամբ կը խոստովանի:

«Կը հարցնէք, թէ ի՞նչ գործի վրայ եմ: Առտուն բան մը կը գրեմ, կէսօրէ ետք գրածս կը ջնջեմ: Կը տեսնէք ահաւասիկ, որ մեծ գործերու վրայ եմ...»:

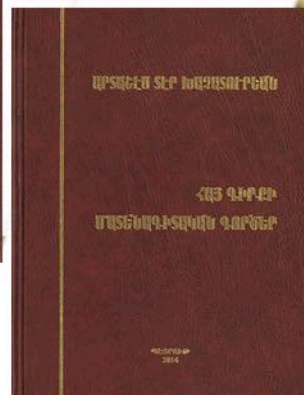
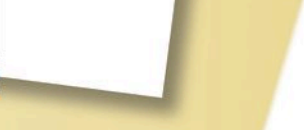
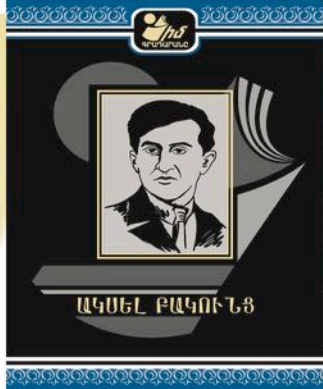
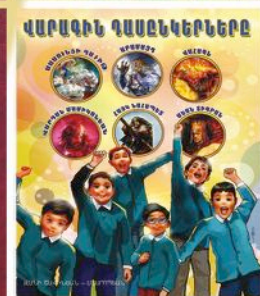
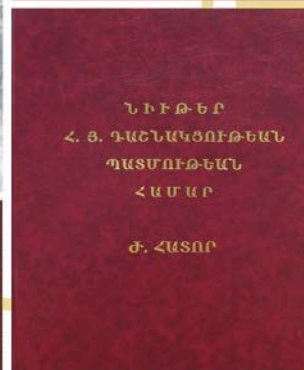
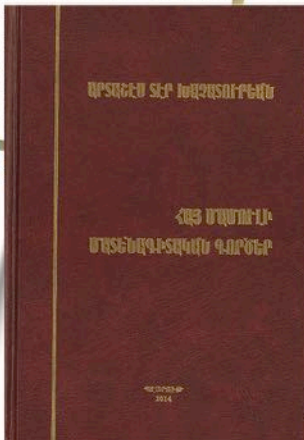
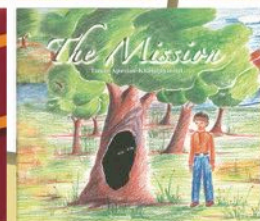
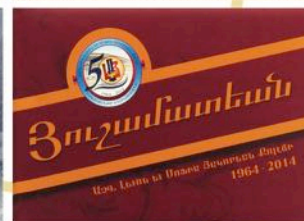
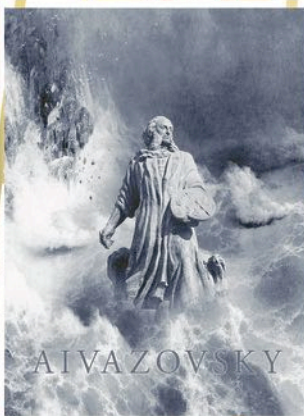
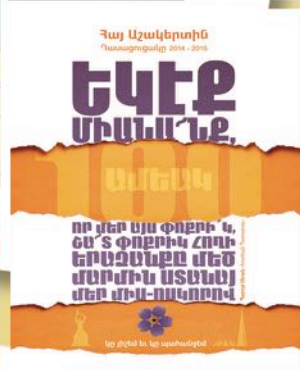
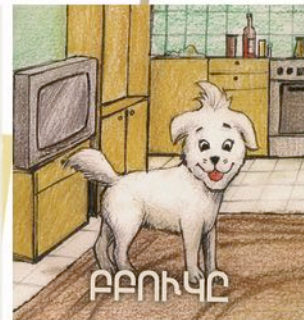
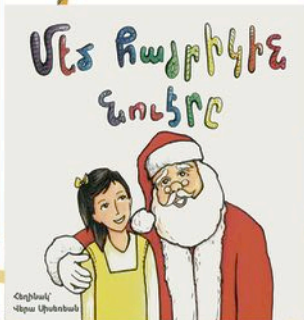
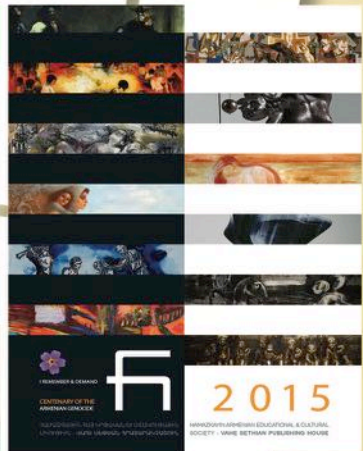
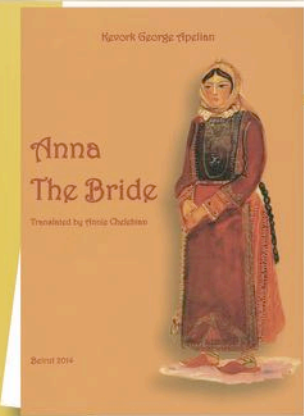
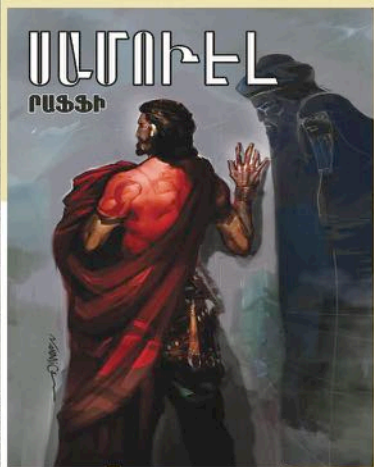
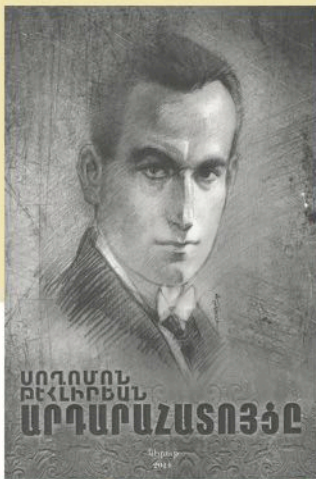
Այսուհանդերձ Բենիամին Թաշեան ջերմ ջատագովներէն էր Համազգայինի համար արդիական տպարան մը հիմնելու գաղափարին եւ կը պատկերացնէր հրատարակչական անելի լայն գործունեութիւն: 15 Յոկտեմբեր 1960-ին Գահիրէէն Սիմոն Վրացեանի գրած անոր խորախուսիչ տողերը կ'ընդմիջէն արխիւներու նամակներէն յորդող մաշյլ խոհերը:

«Յոկտեմբեր 13-ին խմբագրականի պէս բան մը խզմզեցի «Առաքելութիւն» խորագիրին տակ: Խօսքս ուղղուած էր «Համազգային»-ի Կեդրոնական վարչութեան: Իմ ջերմ փափաքս է արդարեւ, որ «Համազգային»-ը ունենայ արդիական տպարան, տողաշար եւ տպող մեքենաներ: Անհրաժեշտ է Նոյնպէս, որ Միջին Արեւելքի մէջ հրատարակուի գրական լուրջ ամսագիր մը: Մէկ կողմ ձգենք գրքոյկներ միայն հրատարակելու մանրավաճառային մտայնութիւնը: Մտածենք մեր համայնագիտարանի մասին, որու դժուարութիւնները ես ալ կը հաստատեմ: Հիմա, այս պահուն, կը կարծեմ տեսնել ձեր հեզնոտ ժպիտը. փողը ո՞ր է, մարդը ո՞ր է, պիտի ըսէք իրաւամբ: Բայց եթէ փող ու մարդ փնտռելու ետեւ ըլլանք, ձեռնարկին դժուարին կողմերուն վրայ միայն մտածենք, ո՛չ միայն մեր սերունդը, այլեւ կը վախնամ, որ յաջորդ սերունդներն ալ բան մը պիտի չկրնան ընել: Հաւատք եւ խանդավառութիւն պէտք է ունենանք»:

«Իրականը գնուածն է, ո՛չ թէ գնուելիքը. շինուածն է, ո՛չ թէ շինուելիքը: Գործի մէջ յանդգնութիւն պէտք է: Յուսահատ մի՛ ըլլաք. յոռետես մի՛ ըլլաք, ձեր վերապահումներով յուսահատութիւն մի՛ ստեղծէք: Ծիշդ հակառակը, տրամադրութիւն ունեցողներուն վրայ իւղ լեցնենք»:

* Մէջբերումները վերարտադրուած են Մետրոպէան ուղղագրութեան պատշաճեցումով՝ պահելով լեզուական արտայայտչական հարազատութիւնը:

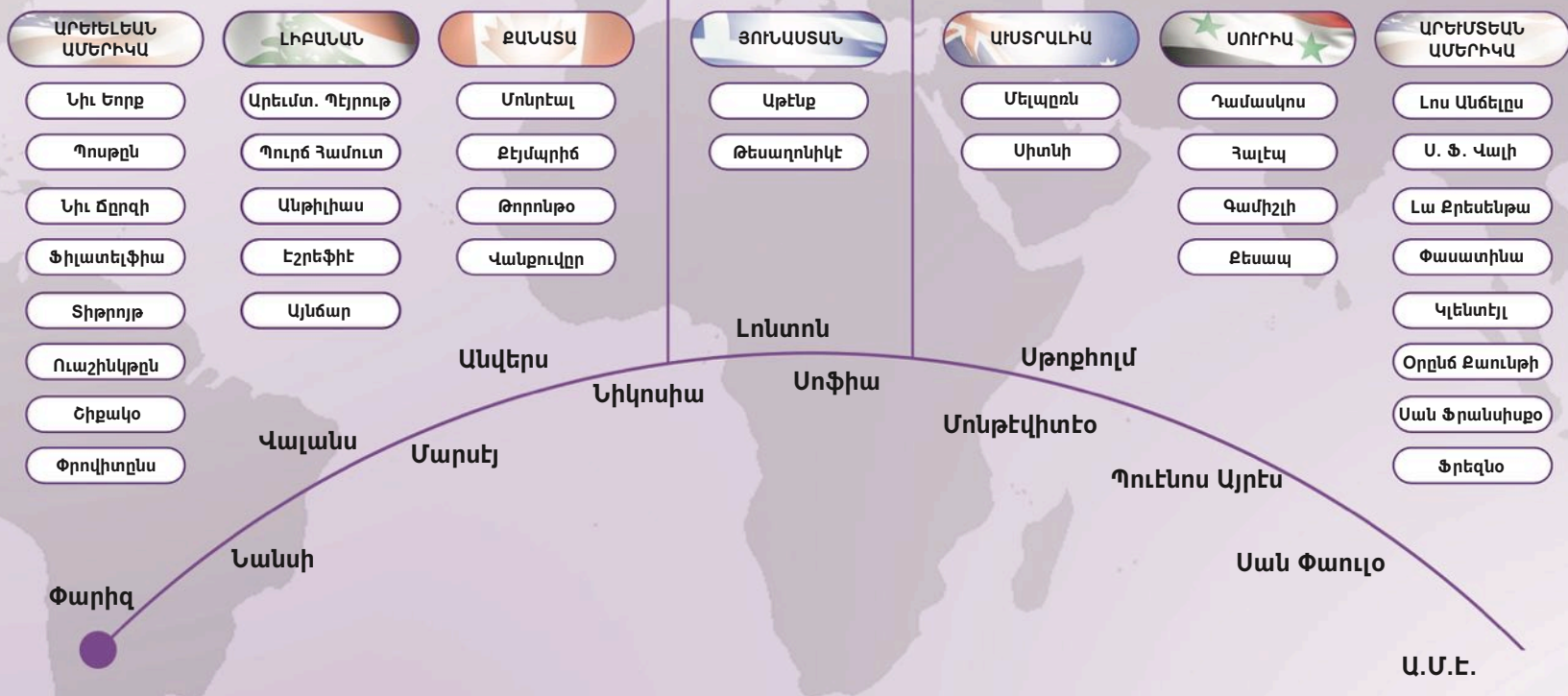
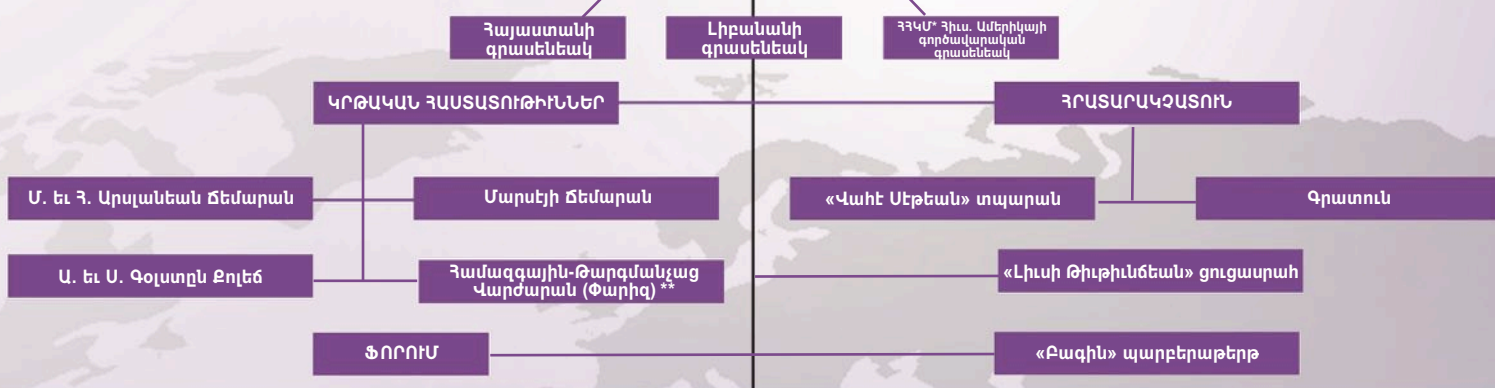

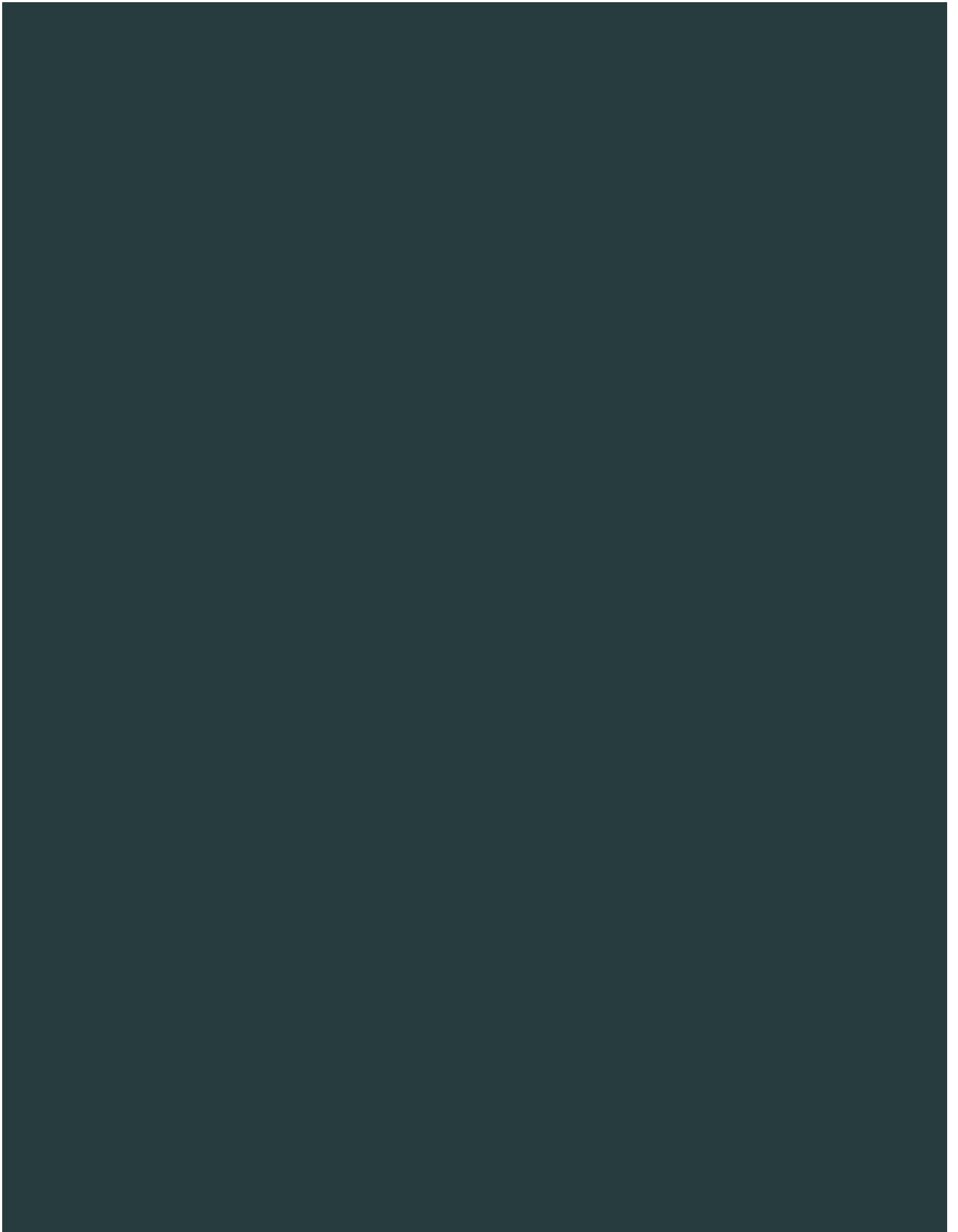
Բ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
«ՎԱՀԷ ՄԵԹԵԱՆ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏՈՒՆ

* Համազգայինի հիմնադրամերու կառույցի մարմին:
 ** Թարգմանչաց վարժարանի վարչութեան հետ համատեղ:

Hamazkayin Armenian
Educational and Cultural
Society

M & H Arslanian College
P.O.Box 70-1028 Antelias, Lebanon

T +961 4 715 684
F +961 4 715 692

central@hamazkayin.com
www.hamazkayin.com